

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

На правах рукопису

ЛІВАР ЮЛІЯ ОЛЕГІВНА

УДК 342.9.03

**ПРОВАДЖЕННЯ ПО ВИКОНАННЮ ПОСТАНОВ
ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Науковий керівник –
Кагановська Тетяна Євгеніївна,
доктор юридичних наук, професор

Харків – 2015

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень	11
1.1 Теоретичні засади адміністративно-деліктного процесу	11
1.2 Виконавчі провадження в адміністративному праві	33
1.3 Види проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень	44
Висновки до розділу 1.	59
РОЗДІЛ 2. Особливості змісту та структури проваджень по виконанню постанов про накладення окремих видів адміністративних стягнень ...	63
2.1 Провадження по виконанню адміністративних стягнень особистого характеру	63
2.2 Провадження по виконанню адміністративних стягнень майнового характеру.....	82
2.3 Провадження по виконанню адміністративних стягнень організаційного характеру	107
Висновки до розділу 2	125
РОЗДІЛ 3. Принципи провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень	131
3.1 Поняття та види принципів провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень	131
3.2 Особливості реалізації принципу безумовного виконання адміністративних стягнень	148
Висновки до розділу 3	168
ВИСНОВКИ	173
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	182
ДОДАТКИ	203

ВСТУП

Актуальність теми. Найбільш поширеним засобом забезпечення законності у різних сферах суспільних відносин була і залишається адміністративна відповідальність. Інститут адміністративної відповідальності, з одного боку, є одним із найбільш детально нормативно врегульованих, а з іншого – таким, що постійно перебуває в динаміці. Це зумовлюється постійним і стрімким розвитком суспільства, поступовою трансформацією економіки, виникненням нових, раніш невідомих відносин. Зазначене вище відбивається і на спектрі адміністративних стягнень, які виступають мірою адміністративної відповідальності, і на переліку діянь, котрі визнаються законодавцем адміністративними правопорушеннями, і на процесуальних засадах реалізації адміністративної відповідальності.

Разом із тим, залишається проблематичним досягнення основної мети адміністративної відповідальності, що прямо пов'язано із виконанням постанов про накладення адміністративних стягнень. Ця мета переважно забезпечується створенням таких процесуальних механізмів виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, які дають можливість досягти бажаного результату як в умовах добровільного виконання, так і примусового. Проте існуючі в чинному Кодексі України про адміністративні правопорушення процесуальні конструкції проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень не забезпечують повною мірою безумовного виконання всіх постанов. Це пов'язано з тим, що зазначені конструкції не враховують особливостей осіб, на яких накладаються адміністративні стягнення, з точки зору можливостей реального виконання ними адміністративних стягнень. Наприклад, ситуацій, коли у особи відсутні можливості для сплати штрафу через те, що вона не має постійної роботи чи майна, на яке можна звернути стягнення. Крім того,

потенціал виконання деяких адміністративних стягнень обмежується внаслідок ухилення особи від їх виконання.

У зв'язку з цим звертає на себе увагу проблема побудови ефективного механізму заміни адміністративних стягнень з метою забезпечення безумовного досягнення цілей адміністративної відповідальності в результаті виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

З точки зору забезпечення прав учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення та провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень, існує також проблема колізії між вимогою негайного виконання постанови про застосування адміністративного арешту та правом особи на оскарження такої постанови.

Наукового осмислення потребують і такі питання теоретичного характеру, як співвідношення провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень з адміністративним процесом взагалі та провадженням у справах про адміністративні правопорушення зокрема, визначення принципів зазначеного провадження, а також створення механізму ефективної заміни адміністративних стягнень.

Отже, сучасний інститут адміністративної відповідальності потребує створення належного наукового підґрунтя для удосконалення порядку і правил виконання постанов про накладення адміністративних стягнень для забезпечення безумовного їх виконання і досягнення мети адміністративної відповідальності, що й зумовлює актуальність теми дослідження.

Теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження склали наукові праці вітчизняних учених-адміністративістів: В. Б. Авер'янова, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, І. Л. Бородіна, І. П. Голосніченка, Є. В. Додіна, Л. В. Ковалю, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, Д. М. Лук'янця, О. І. Миколенка, Р. В. Миронюка, С. Г. Стеценка, М. М. Тищенко, Ю. С. Шемшученка, О. М. Якуби та багатьох інших. Важливе значення для

вивчення проблем виконання постанов про накладення адміністративних стягнень мали також наукові праці вчених у галузі теорії права: С.С. Алексєєва, А. М. Колодія, В.В. Лазарева, Н.М. Пархоменко, С.П. Погребняка та ін.

Нормативно-правову основу роботи склали акти вітчизняного адміністративного та кримінально-виконавчого законодавства, а також акти адміністративно-деліктного законодавства зарубіжних країн.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації визначена з урахуванням Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р, Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 років, затвердженого наказом МВС України від 29 липня 2010 р. № 347. Дисертаційне дослідження здійснювалося в рамках планових тем юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення процесуальних засад виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, прийнятих за результатами проваджень у справах про адміністративні правопорушення, а також вироблення на основі отриманих знань практичних рекомендацій щодо вдосконалення порядку і правил виконання зазначених постанов з урахуванням особливостей кожного виду адміністративних стягнень.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі задачі:

- узагальнити існуючі в науці підходи до визначення поняття, змісту та структури адміністративно-деліктного процесу і визначити авторську позицію щодо цього поняття;

- охарактеризувати загальну процесуальну конструкцію провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень та визначити її місце в структурі адміністративно-деліктного процесу;
- розкрити зміст та особливості процесуальних конструкцій проваджень по виконанню постанов про накладення окремих видів адміністративних стягнень;
- описати й узагальнити принципи провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень;
- обґрунтувати вимоги до процесуальної конструкції провадження по заміні адміністративних стягнень;
- розробити схему заміни адміністративних стягнень з урахуванням об’єктивних і суб’єктивних факторів, що впливають на їх виконання;
- надати обґрунтовані висновки та рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства в частині правового регулювання діяльності щодо виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

Об’єкт дослідження становлять суспільні відносини, що виникають в процесі реалізації проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень.

Предметом дослідження є провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень, їх нормативно-правова основа та практика реалізації відповідних правових норм.

Методи дослідження. Обґрунтованість та достовірність наукових результатів забезпечувалися використанням філософських, загальнонаукових, спеціально-наукових та конкретно-наукових методів пізнання, зокрема таких, як діалектичний метод, системний, структурно-функціональний, формально-логічний та ін.

З позицій діалектичного методу в дисертації розглядались наукові концепції щодо змісту й природи адміністративного процесу та

адміністративних проваджень, які виникали на різних етапах розвитку наукової юридичної думки. Для дослідження процесуальних конструкцій проваджень по виконанню постанов про накладення певних видів адміністративних стягнень широко використовувались системно-структурний (для визначення структури проваджень) та формально-юридичний методи (для встановлення дійсного змісту норм, що регламентують діяльність уповноважених суб'єктів на кожній стадії провадження). Диференціацію видів проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень виконано типологічними методами класифікації та систематизації (групування). Для побудови схеми ефективної заміни адміністративних стягнень, а також для формулювання рекомендацій щодо побудови процесуальної конструкції провадження по заміні адміністративних стягнень послуговувались методами аналізу і синтезу. Знайшли своє застосування й такі методи, як історичний та метод порівняльного правознавства. Історичний метод використовувався при дослідженні точок зору на зміст окремих адміністративно-юрисдикційних проваджень, метод порівняльного правознавства – при вивченні положень актів зарубіжного адміністративно-деліктного законодавства в частині виконання та заміни адміністративних стягнень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у вітчизняній науці адміністративного права здійснено комплексне дослідження процесуальних засад виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, які приймаються за результатами розгляду справ про адміністративні правопорушення. У ході дисертаційного дослідження сформульовано низку нових теоретичних висновків та практичних узагальнень і пропозицій, зокрема:

у перше:

– доведено положення про чотирьохелементну структуру адміністративно-деліктного процесу, до якого входять: провадження у справі

про адміністративні правопорушення; провадження щодо перегляду постанови у справі про адміністративні правопорушення; провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень; провадження по заміні адміністративних стягнень;

- обґрунтовано існування серед проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень таких їх видів, як усічене провадження, подвоєне провадження та складне провадження;

- обґрунтовано існування окремого провадження по заміні адміністративних стягнень; запропоновано новий погляд на його структуру, підстави та перспективну нормативну конструкцію;

- виділено специфічний для провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень принцип безумовного виконання, а також доведено, що значна частина принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення не притаманні провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень;

удосконалено:

- підходи до визначення поняття «адміністративно-деліктний процес» як регламентованого нормами адміністративного права порядку виявлення та фіксації адміністративних правопорушень, застосування адміністративних стягнень до осіб, що їх вчинили, практичного виконання цих стягнень, а також забезпечення прав осіб, що притягуються до адміністративної відповідальності;

- позиції науковців щодо співвідношення категорій «адміністративний процес» та «адміністративне провадження»;

- способи вирішення колізії між вимогою негайного виконання постанови про застосування адміністративного арешту та правом особи на оскарження такої постанови;

дістали подальшого розвитку:

- теоретичні положення щодо структури проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень;
- вчення про принципи адміністративно-юрисдикційного процесу;
- положення про особливості процесуальних конструкцій виконання окремих видів адміністративних стягнень.

Сформульовано низку пропозицій щодо удосконалення правового регулювання виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, зокрема запропоновано нові структуру та редакцію глави 34 КУпАП «Провадження по заміні адміністративних стягнень», які наведені у додатку А.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що, по-перше, вони мають методологічне значення для практичної діяльності по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень; по-друге, можуть слугувати емпіричною базою для подальших досліджень у сфері адміністративного процесу; по-третє, теоретичні положення, висновки та практичні рекомендації можуть бути використані для викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність» у вищих юридичних навчальних закладах, підготовки підручників, навчальних і навчально-методичних посібників тощо.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою роботою. Основні теоретичні положення та розробки, які характеризують наукову новизну дослідження, теоретичне і практичне значення його результатів, одержані дисертантом особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені та обговорювались на таких міжнародних науково-практичних конференціях: «Сучасні тенденції розвитку юридичної науки і практики» (м. Львів, 26–27 грудня 2014 р.); «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (м. Запоріжжя, 26–27 грудня 2014 р.); «Сучасні правові системи світу в

умовах глобалізації: реалії та перспективи» (м. Київ, 13–14 березня 2015 р.); «Правові реформи в Україні: реалії сьогодення» (м. Харків, 17–18 квітня 2015 р.); «Реформування законодавства України та розвиток суспільних відносин в Україні: питання взаємодії» (м. Ужгород, 24–25 квітня 2015 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в одинадцяти публікаціях, зокрема у шести наукових статтях, п'ять з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України та одна – у зарубіжному фаховому виданні, а також у тезах п'яти наукових доповідей та повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації зумовлена метою та задачами дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, у яких об'єднано вісім підрозділів, висновків, одного додатку, списку використаних джерел (190 найменувань на 20 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 207 сторінок, з них основного тексту – 181 сторінка.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОВАДЖЕННЯ ПО ВИКОНАННЮ ПОСТАНОВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

1.1 Теоретичні засади адміністративно-деліктного процесу

Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень традиційно розглядається в рамках провадження по справах про адміністративні правопорушення, яке, у свою чергу, вважається одним із видів адміністративно-юрисдикційного процесу, який є одним із видів адміністративного процесу.

Вчення про адміністративний процес, яке й у наші часи знаходиться в основі сучасних поглядів на нього, було свого часу сформульовано С.С. Студенікіним [170, с.44]. Але й досі серед вчених не вироблено єдиного узагальненого розуміння щодо змісту, а також структури цього процесу. Більш того, ще у радянські часи сформувалося фактично дві концепції адміністративного процесу. Зокрема вважалося, що у широкому розумінні, адміністративний процес – це процес виконавчої та розпорядчої діяльності органів державного управління. У вузькому розумінні, адміністративний процес – процес діяльності органів державного управління щодо розгляду індивідуальних справ, віднесених до їх компетенції [135, с.30].

При цьому варто зауважити, що прихильників вузького розуміння адміністративного процесу значно менше, ніж широкого. Так, представниками першого можна вважати Н.Г. Саліщеву [157, с.16] та А.П. Ключніченка [66, с.37]. Більш численну групу утворюють представники концепції широкого розуміння адміністративного процесу, до яких можна віднести О.Є. Луньова [109, с.13; 110, с.43], В.М. Марчука [111, с.68-69], В.Д. Сорокіна [163, с.71-72], О.М. Бандурку [14, с.14], Д.М.Бахраха [19, 153-156], Ю.П.Битяка [3, с.189], Ю.О. Тихомирова [179, с.5-14] та інших.

Незважаючи на численні наукові дослідження у сфері адміністративного процесу взагалі та присвячених провадженням у справах про адміністративні правопорушення зокрема, до цього часу залишається проблематичним співвідношення таких категорій адміністративного права як «адміністративний процес» та «адміністративне провадження».

Найчастіше вважається, що адміністративне провадження є частиною адміністративного процесу і навіть входить до структури адміністративного процесу. Так, О. М. Бандурка вважає, що адміністративні провадження співвідносяться з адміністративним процесом як категорії особливого і загального і входять як відособлений елемент у його структуру [14, с.15]. На думку О.В. Кузьменко, адміністративний процес та адміністративне провадження співвідносяться між собою як загальне і часткове, як ціле і його частина. Між адміністративним процесом (цілим) і будь-яким з адміністративних проваджень (частиною цього цілого) існують нерозривні взаємозумовлюючі та системоутворюючі зв'язки і відносини [91, с.42]. Такої самої позиції дотримується М.М. Тищенко, який стверджує, що у цілому адміністративний процес являє собою систему проваджень, що співвідносяться з ним як категорії загального та особливого [5, с.211], а також С.Г. Стеценко: «Структура адміністративного процесу – це сукупність окремих проваджень, кожне з яких характеризує певну послідовність процесуальних дій» [165, с.265]. На думку В.Д. Сорокіна, чітко проглядається тенденція співвідношення поняття «процес» і «провадження» як загального й особливого: процес є сумою проваджень, провадження – органічна частина процесу [164, с.118].

В той самий час, необхідно відзначити, що таке розуміння співвідношення адміністративного процесу та адміністративного провадження суперечить запропонованим тими самими авторами визначенням відповідних понять.

Так, наприклад, вважається, що адміністративний процес – це урегульований нормами права порядок розгляду і розв’язання адміністративних справ, що реалізується в рамках діяльності органів публічної адміністрації та деяких інших владних суб’єктів [165, с.258]. У свою чергу, адміністративне провадження – це регламентований положеннями адміністративно-правових актів порядок діяльності органів (посадових осіб) із вирішення адміністративних справ [165, с.265].

У трохи іншому вигляді, адміністративний процес – це врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність публічної адміністрації, спрямована на реалізацію норм відповідних матеріальних галузей права в ході розгляду і вирішення індивідуально-конкретних справ [91, с.35]. У свою чергу, адміністративне провадження – це врегульована адміністративно-процесуальними нормами послідовна діяльність публічної адміністрації з розгляду та вирішення тих чи інших однорідних груп адміністративних справ [91, с.37].

Із наведених визначень понять «адміністративний процес» та «адміністративне провадження» випливає, що відповідні явища не можуть співвідноситись як ціле та частина. В такому розумінні, адміністративні провадження не є частинами адміністративного процесу, а співвідносяться вони скоріше як род та вид. Крім того, адміністративний процес є суто теоретичною, узагальнюючою категорією, в той час як адміністративне провадження є категорією нормативною, оскільки кожне адміністративне провадження має відповідну нормативну конструкцію. Іншими словами, кожне адміністративне провадження містить всі ознаки адміністративного процесу і, крім того, має власні, притаманні лише цьому виду адміністративних проваджень риси.

На підтвердження цього можна навести думку, висловлену Ю.О. Корольовим, який пише: «Провадження у справах про адміністративні правопорушення – це самостійний різновид адміністративно-юрисдикційного

процесу, який являє собою врегульовані нормами адміністративного права процесуальні відносини, що складаються у зв'язку з реалізацією завдань та функцій органів адміністративної юрисдикції під час розгляду і вирішення справ про адміністративні правопорушення» [85, с.128]. Важливим тут є як раз акцентування уваги на співвідношенні процесу і провадження як роду та виду.

Так само вважає й І. Олексієва, яка зазначає, що структура адміністративного процесу має визначатися за правилами формальної логіки та відповідати «родо-видовому» співвідношенню, а саме: адміністративний процес (рід) – провадження у справах про адміністративні правопорушення (вид) - провадження у справах про адміністративні правопорушення на автомобільному транспорті (підвид) - провадження у справі про адміністративні правопорушення, передбачене, наприклад, ч.1 статті 130 КУпАП (різновид) [128, с.35].

Більш того, в рамках наведеного вище розуміння співвідношення адміністративного процесу та адміністративного провадження як цілого та частини, не можна пояснити, яким чином, наприклад, реєстраційні адміністративні провадження пов'язані із провадженням по справах про адміністративні правопорушення. Якби вони були частинами цілого, то між ними обов'язково був би наявний системний зв'язок, якого у дійсності немає.

На підтвердження нашої позиції можна навести й думку висловлену П.П. Серковим: «Уявляється, що у співвідношенні понять «процес» та «провадження» поняття «провадження» не може розглядатись як частина процесу. Іноді сукупність процесуальних норм фактично представляє собою не частину юридичного процесу, а самостійний юридичний процес, оскільки останній має конкретну мету щодо опосередкування матеріально-правових норм, що передбачають юридичну відповідальність. Саме установка на цільовий характер процесуальних правовідносин в залежності від виду юридичної відповідальності визначає процесуальну специфіку проваджень,

не припиняючи їх значущості як самостійних процесів. Якщо припустити що це не так, то треба міркувати про те, яке місце займає то чи інше провадження у кримінальному чи цивільному процесі. З урахуванням того, що юридичний процес розтягнутий у часі і за кількістю необхідних до вчинення дій, провадження має підкорятися цієї логіці і зайняти своє місце на початку, в середині чи закінченні процесу. Інший сенс застосування поняття «сукупність» у поєднанні з поняттям «частина» складно уявити [159, с.269].»

Іноді зустрічаються досить некоректні погляди на співвідношення адміністративних проваджень та адміністративного процесу. Так, Р.Є. Строчкий зазначає, що провадження щодо виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення є самостійним інститутом в межах адміністративно-юрисдикційного процесу [168, с.6]. Так твердження є помилковим, оскільки інститут є категорією структури системи права і його не можна розглядати як частину діяльності.

Виникнення зазначеного вище, дещо некоректного підходу стосовно визнання адміністративних проваджень частинами адміністративного процесу, можна пояснити перенесенням в адміністративне право підходів, сформульованих в межах загальної теорії юридичного процесу ще у радянські часи.

Свого часу, В.М. Горшенєв зауважував, що провадження – це головний елемент процесу, який становить системне утворення, комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених процесуальних дій що:

- а) утворюють певну сукупність процесуальних правовідносин, які відрізняються предметною характеристикою і взаємозв'язком із відповідними матеріальними правовідносинами; б) викликають необхідність встановлення, доказування, а також обґрунтування усіх обставин і фактичних даних відповідної юридичної справи; в) обумовлюють необхідність закріплення, офіційного оформлення отриманих процесуальних результатів у

відповідних актах-документах [175, с.90]. В.І. Тertiшніков пише, що провадження будь-якого процесу – це закріплена відповідним нормативно-правовим актом сукупність специфічних правил, за якими в межах конкретного виду процесу розглядається та вирішується справа у певній судовій інстанції; це система процесуальних дій, об'єднана кінцевою процесуальною метою (розгляд і вирішення справи) [176, с.9].

Ці положення є абсолютно коректними для цивільного процесу, кримінального процесу та й взагалі для будь-якого судового процесу в структурі якого виділяються провадження у першій, апеляційній та касаційній інстанціях і ці провадження дійсно є частинами цілого процесу відповідного виду. В рамках цих процесів дійсно можна виділити однакову кінцеву процесуальну мету. Але, як зазначала ще О.М. Якуба, оскільки адміністративний процес означає встановлений законом порядок вирішення усіх індивідуальних справ у сфері державного управління, він здійснюється за багатьма напрямками [190, с.181]. Відтак в адміністративному процесі не існує єдиної процесуальної мети, а значить не можна розповсюджувати на адміністративний процес загальні положення теорії юридичного процесу.

Адміністративний процес як такий, не можна розглядати поряд із такими юридичними процесами, як законодавчий процес, цивільний процес, кримінальний процес та інші судові процеси. Причиною цього є те, що всі згадані процеси мають чітку нормативну конструкцію, закріплену у відповідних нормативно-правових актах. Адміністративний процес такої єдиної нормативної конструкції не має і цей термін має скоріше типологічну природу, означає певний клас або тип державної діяльності. Однопорядковим для адміністративного процесу буде поняття «судовий процес», яке включає до себе групу понять «цивільний процес», «кримінальний процес», «адміністративне судочинство», «господарський процес».

Зазначена позиція частково підтверджується й поглядами на існування видової різноманітності адміністративних процесів.

Так, П.І. Кононов виділяє два види адміністративного процесу: адміністративно-розпорядчий та адміністративно-охоронний [79, с.23-24]. В. К. Колпаков пропонує виділяти три види адміністративного процесу:

- адміністративно-правотворчий процес – діяльність державної адміністрації з прийняття нормативних адміністративних актів у порядку, встановленому адміністративно-процесуальною формою;

- адміністративно-правонаділяючий (оперативно-розпорядчий) процес – діяльність суб'єктів державної виконавчої влади з прийняття та виконання оперативно-розпорядчих, правонаділяючих та інших правозастосовних актів спрямованих на організацію виконання законів та інших правових актів, здійснювана в адміністративно-процесуальній формі;

- адміністративно-юрисдикційний процес – діяльність суб'єктів державно-виконавчої влади, спрямована на вирішення суперечок між різними суб'єктами, а також застосування заходів адміністративного та дисциплінарного примусу, здійснюване в адміністративно-процесуальній формі [75, с.284]. І. П. Голосніченко виділяє адміністративно-процедурний та адміністративно-юрисдикційний види адміністративно-процесуальної діяльності [40, с.22]. На три види також поділяє адміністративний процес В.Г. Розенфельд: правозастосовний, адміністративно-договірний, адміністративно-юрисдикційний [156, с.65-68]. С.Г. Стеценко виділяє адміністративно-судовий процес, адміністративно-управлінський процес та адміністративно-юрисдикційний процес [166, с.44].

Якщо в межах адміністративного процесу можна виділити його види в залежності від змісту та кінцевої мети діяльності, то сам адміністративний процес вже не може розглядатись як певна цілісність. Зазначені різновиди процесів також є суто теоретичними узагальнюючими конструкціями.

Також, на нашу думку уявляється некоректним розглядати структуру адміністративного процесу в контексті виділення адміністративних проваджень. Якщо ми розуміємо адміністративний процес як діяльність, то

його структуру слід розглядати виключно як структуру діяльності, через виділення складових саме діяльності. При цьому, якщо це діяльність впорядкована, то структура має відображати елементи відповідного порядку – стадії, етапи тощо.

У той самий час, в адміністративному праві існують процесуальні утворення, які відповідають сформованим в рамках загальної теорії юридичного процесу уявленням про структуру юридичного процесу.

На нашу думку, в адміністративному праві існує принаймні один вид процесів, які, з одного боку, охоплюються загальним поняттям «адміністративний процес», а з іншого складаються із структурних елементів у вигляді адміністративних проваджень. Зокрема, таким є адміністративно-деліктний процес, базовим елементом якого є провадження у справах про адміністративні правопорушення.

У сучасній літературі, присвяченій провадженню у справах про адміністративні правопорушення, сформувався приблизно однакові точки зору на зміст та структуру такого провадження [4; 6; 7; 8; 15;17; 24; 42;54; 90]. Відповідно до цих сталих поглядів, діяльність учасників провадження у справах про адміністративні проступки розвивається у часі як послідовна низка пов'язаних між собою процесуальних дій щодо реалізації прав та взаємних обов'язків. Увесь процес складається з кількох фаз розвитку, що змінюють одна одну, і традиційно позначаються терміном «стадія»[77, с.196].

У структурі будь-якого правозастосовчого процесу, як правило, виділяють такі стадії: встановлення фактичних даних; вибір та аналіз норм права; вирішення справи, з відповідним актом застосування норми права [99, с.112]. Це положення є цілком справедливим і для провадження по справах про адміністративні правопорушення, проте погляди вчених на кількість і зміст стадій провадження про адміністративні правопорушення дещо різняться.

Найбільш поширеною є позиція стосовно наявності чотирьох стадій провадження по справах про адміністративні правопорушення: порушення справи про адміністративне правопорушення (адміністративне розслідування); розгляд справи про адміністративне правопорушення та прийняття рішення; оскарження і опротестування постанови по справі про адміністративне правопорушення; виконання рішення, застосування адміністративного стягнення [2, с.519; 4, с.202].

Іноді пропонується виділяти п'ять стадій: порушення справи та попереднє адміністративне розслідування; розгляд справи про адміністративний проступок; винесення рішення по справі; оскарження або опротестування рішення по справі і його перегляд; виконання постанови у справі [83, с.83].

На думку окремих вчених, можна виділити шість стадій провадження по справах про адміністративні правопорушення: порушення справи; адміністративне розслідування; розгляд справи; винесення постанови; перегляд постанови; виконання постанови [77, с.196].

Найбільша кількість стадій провадження по справах про адміністративні правопорушення, яка зустрічається у літературі – сім: порушення справи; збір і вивчення потрібної інформації; попереднє вивчення матеріалів справи; вибір норм права, що підлягають застосуванню; розгляд справи органами, що правомочні приймати рішення; розгляд скарг і прийняття кінцевого рішення; виконання рішення у справі [189, с.34-35].

Але, найбільш традиційною, на нашу думку, стала чотирьохстадійна структура провадження у справах про адміністративні правопорушення:

1. Адміністративне розслідування: а) порушення справи; б) встановлення фактичних обставин; в) процесуальне оформлення результатів розслідування; г) направлення матеріалів для розгляду за підвідомчістю.

2. Розгляд справи: а) підготовка справи до розгляду і заслуховування; б) заслуховування справи; в) прийняття постанови; г) доведення постанови до відома.

3. Перегляд постанови: а) оскарження, опротестування постанови; б) перевірка законності постанови; в) винесення рішення; г) реалізація рішення.

4. Виконання постанови: а) звернення постанови до виконання; б) безпосереднє виконання [90, с.308].

Слід відзначити, що у науковій літературі, присвяченій проблемам адміністративно-юрисдикційної діяльності взагалі, та провадження у справах про адміністративні правопорушення зокрема, автори часто користуються положеннями, сформульованими ще за радянських часів і до того ж у період, коли не існувало єдиного чітко структурованого нормативно-правового акту з питань адміністративної відповідальності. Після прийняття єдиного кодифікованого акту у сфері адміністративної відповідальності, а саме Кодексу України про адміністративні правопорушення, норми, що регламентують провадження по відповідних справах увійшли до процесуальної частини цього кодексу і провадження стало уніфікованим. Проте з моменту набуття Україною незалежності у 1991 році до КУпАП були внесені численні зміни та доповнення, які стосувалися усіх без виключення частин КУпАП, в тому числі й присвячених процесуальним засадам адміністративної відповідальності.

Сучасні дослідження у зазначеній сфері свідчать про те, що у питаннях структури провадження у справах про адміністративні правопорушення все не так однозначно. Принаймні проблеми виникають із визначенням місця у структурі провадження у справах про адміністративні правопорушення двох процесуальних конструкцій, а саме перегляду постанов по справах про адміністративні правопорушення та виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

Так, А.В. Кишинський довів, що в сучасній Україні склалася багатоваріантна модель перегляду постанов по справах про адміністративні правопорушення, яка передбачає наявність адміністративного, судового та квазісудового (апеляційного) порядку перегляду постанов по справах про адміністративні правопорушення. Адміністративний та квазісудовий (апеляційний) порядок перегляду постанов у справах про адміністративні правопорушення регламентується КУпАП, а судовий – КАСУ [63, с.8].

На думку А.В. Кишинського, така багатоваріантність обумовлює висновок про те, що перегляд постанов по справах про адміністративні правопорушення не завжди реалізується в межах провадження по справах про адміністративні правопорушення. Зокрема, перегляд постанов по справах про адміністративні правопорушення в порядку адміністративного судочинства не є стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення. Єдиною точкою дотику провадження по справах про адміністративні правопорушення з провадженням в порядку адміністративного судочинства є положення про строки оскарження. В усіх інших аспектах це є абсолютно самостійним провадженням, яке регламентується окремим процесуальним законом, а саме КАСУ [62, с.41-45]. Аналогічні позиції висловлюють В.М. Бевзенко [20] та Р.В. Миронюк [125]. Це дає підстави стверджувати про наявність окремого провадження щодо перегляду постанов по справах про адміністративні правопорушення.

Як окреме провадження можна розглядати і провадження щодо перегляду постанов по справах про адміністративне правопорушення в апеляційних судах, чому присвячено досить багато публікацій [30; 74; 84; 95; 97; 133; 177]. Але, хоча з процесуальної точки зору відповідна діяльність апеляційного суду і має всі ознаки провадження, проте в КУпАП відповідні норми містяться у розділі «Провадження у справах про адміністративні правопорушення». Відтак ця проблема залишається дискусійною.

Із наведених вище позицій стосовно структури провадження по справах про адміністративні правопорушення видно, що майже всі дослідники включають до стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення стадію виконання постанови по справі про адміністративні правопорушення.

Але, за результатами провадження у справах про адміністративні правопорушення можуть прийматися три види постанов: про закриття справи; про накладення адміністративного стягнення; про застосування до неповнолітнього заходів впливу, передбачених статтею 24-1 КУпАП. Якщо розглядати постанову про закриття справи, то вона дійсно виконується в межах провадження по справі про адміністративне правопорушення і її виконання не потребує вчинення яких-небудь юридично-значущих дій, а правові наслідки виникають вже із самого факту прийняття такої постанови.

В той самий час, для виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, законодавець передбачив у структурі КУпАП окрему одиницю – розділ V, який не входить до розділу IV КУпАП «Провадження в справах про адміністративні правопорушення». Відтак, виходячи навіть просто зі структури КУпАП, діяльність щодо виконання постанов про накладення адміністративних стягнень знаходиться за межами провадження у справі про адміністративні правопорушення.

Крім того, у структурі розділу V КУпАП майже всі глави присвячені провадженням по виконанню конкретних видів адміністративних стягнень и, як буде показано далі, більшість проваджень мають настільки суттєві особливості, що розглядати їх в структурі провадження по справах про адміністративні правопорушення немає жодних підстав.

Як вже зазначалося, у сучасній літературі домінує думка про те, що виконання постанов про накладення адміністративних стягнень є окремою стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення. Причому, іноді ця стадія наділяється властивостями не притаманними

виконанню. Так, С.В. Петков стверджує: «Завершальною стадією провадження у справі про публічні проступки є стадія виконання рішення у справі про проступки. Провадження у справі варто вважати цілком завершеним лише тоді, коли реально задоволені вимоги зацікавлених осіб (лідуючих суб'єктів), усунуто перешкоди для здійснення зацікавленими особами їх прав і законних інтересів, відновлено у повному обсязі порушені права і законні інтереси, скасовано незаконно накладені обов'язки або незаконне притягнення до відповідальності, припинено протиправну поведінку. Так само закінченням провадження може бути аргументована, заснована на законі відмова за зверненням зацікавлених осіб, поданням лідуючих суб'єктів» [134, с.202].

Аналіз змісту дій, які вчинюються уповноваженими суб'єктами при виконанні постанов про накладення адміністративних стягнень свідчить, що майже нічого із наведеного при цьому не здійснюється. По-перше, у переважній більшості складів адміністративних правопорушень, передбачених КУпАП відсутні потерпілі, відтак казати про відновлення чийось прав чи законних інтересів говорити не можна. По-друге, більше 80% складів адміністративних правопорушень мають формальні склади, а відтак не передбачають нанесення реальної матеріальної шкоди. По-третє, виконання адміністративних стягнень реалізується суто у вигляді об'єктивації впливу на правопорушника і тільки на нього. Жодне адміністративне стягнення не передбачає також скасування незаконно накладених обов'язків. Таке скасування властиве для стадії перегляду постанови про накладення адміністративного стягнення, але ж ніяк ні її виконанню.

Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень дійсно є завершальним елементом, але не провадження у справах про адміністративні правопорушення, а конструкції більш високого порядку.

Дещо незрозумілою виглядає аргументація О.І. Миколенка, який констатує, що провадження по виконанню окремих видів адміністративних стягнень регламентується не тільки КУпАП, але й іншими нормативно-правовими актами, зокрема Законом України «Про виконавче провадження», тем не менш вважає, що відповідну стадію слід розглядати не у контексті окремого виконавчого провадження, а саме як стадію адміністративно-деліктного провадження, оскільки: по-перше, сутність цієї стадії полягає в суто процесуальній діяльності, спрямовані на звернення постанови по суті і на вирішення проблемних питань під час виконання постанови; по-друге, стадія передбачає добровільне і примусове виконання, тоді як виконавче провадження як вид адміністративного провадження – лише примусовий порядок [113, с.189-190].

На нашу думку, жоден із наведених аргументів не переконує в тому, що виконання постанов про накладення адміністративних стягнень є стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення, а не окремим адміністративним провадженням. Твердження про те, що сутність цієї стадії полягає в суто процесуальній діяльності не може вважатись аргументом на користь висловленої позиції, оскільки сутність будь-якого адміністративного провадження за визначенням полягає у процесуальній діяльності. Твердження про те, що стадія передбачає добровільне і примусове виконання, тоді як виконавче провадження як вид адміністративного провадження – лише примусовий порядок, теж не є коректним, оскільки більшість адміністративних стягнень виконуються як раз примусово. Це стосується, наприклад, адміністративного арешту, виправних робіт, конфіскації, оплатного вилучення тощо.

Якщо бути коректним, то діяльність щодо виконання постанов про накладення адміністративних стягнень можна вважати окремим адміністративним провадженням, за умови, якщо воно здійснюється органами державної влади чи іншим уповноваженим суб'єктом. Слід

відзначити, що окремі науковці також наголошують на відокремленості цього провадження від провадження по справах про адміністративні правопорушення. Так, Р.В. Миронюк у своїй дисертації розглядає його як окремий вид провадження, що є засобом реалізації матеріально-правових норм щодо адміністративних проступків [116, с.8].

Аналогічної позиції дотримується і А.Т. Комзюк, який пише: «Варто мати на увазі, що нині провадження щодо примусового стягнення штрафу, так само як і щодо виконання постанов про застосування конфіскації і оплатного вилучення предмета, нормами КпАП не регулюється, його слід розглядати як окреме адміністративне провадження» [138, с.486].

З цим твердженням можна цілком погодитись, хоча й варто згадати, що частково зазначені А.Т. Комзюком провадження все ж таки регулюються нормами КУпАП. Зокрема, окремі статті присвячені виконанню адміністративних стягнень у вигляді оплатного вилучення предмету та конфіскації. Проте детальна регламентація виконання цих адміністративних стягнень дійсно знаходиться за межами КУпАП, наприклад у Законі України «Про виконавче провадження» та деяких підзаконних нормативно-правових актах.

Детально відповідні провадження будуть описані у наступних підрозділах дослідження, але навіть поверхневий аналіз дає можливість стверджувати, що виконання таких адміністративних стягнень, як громадські роботи, виправні роботи, позбавлення спеціального права, оплатне вилучення, конфіскація та адміністративний арешт здійснюються у процесуальній формі в рамках відповідних адміністративних проваджень. Відтак, для цілей нашого дослідження необхідно сформулювати визначення поняття «провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень».

В літературі пропонується, наприклад, такий варіант: провадження з виконання постанови про накладення певного виду стягнення – це

нормативно врегульований порядок, який об'єднує послідовно вчинювані уповноваженим суб'єктом (суб'єктами) процесуальні дії, щодо практичної реалізації адміністративного стягнення, призначеного правопорушнику юрисдикційним органом (посадовою особою) [45, с.147].

В цілому з таким підходом можна погодитись, але необхідно зробити декілька уточнень. По-перше, слід врахувати те, що виконання постанов про накладення адміністративних стягнень у процесуальній формі є завжди примусовим. По-друге, метою такого виконання є не просто здійснення примусового заходу впливу, а досягнення цілей адміністративної відповідальності.

Відтак, з урахуванням викладеного, можна сформулювати визначення поняття «провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень». Провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень – це регламентована нормами адміністративного права діяльність органів виконавчої влади (їх посадових осіб) або уповноважених ними суб'єктів щодо практичної примусової реалізації заходів впливу на осіб, що вчинили адміністративні правопорушення, відповідно до змісту накладених на них адміністративних стягнень з метою реалізації цілей адміністративної відповідальності.

Крім того, необхідно зауважити, що в існуючій науковій літературі майже не звертається увага на те, що у структурі проваджень по виконанню окремих видів адміністративних стягнень існує ще один факультативний елемент, зміст якого полягає у заміні адміністративного стягнення одного виду на адміністративне стягнення іншого виду. Це обумовлено тим, що зміни до КУпАП щодо врегулювання питань, що унеможливають виконання адміністративних стягнень, були внесені лише наприкінці 2013 року. Але, навіть поверхневий погляд на відповідні норми дає підстави

акцентувати увагу на проблемі відсутності належного правового регулювання процедури заміни адміністративних стягнень.

КУпАП передбачено три випадки заміни адміністративних стягнень. Відповідно до статті 321-1 КУпАП, у разі втрати працездатності, призову на строкову військову службу, взяття під варту, засудження до кримінального покарання у виді позбавлення або обмеження волі, або якщо невідоме місцезнаходження особи, постановою суду (судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, громадські роботи замінюються штрафом, розмір якого визначається з розрахунку, що чотири години невідбутих громадських робіт дорівнюють одному неоподаткованому мінімуму доходів громадян.

Аналогічним чином, відповідно до статті 322 КУпАП, у разі втрати працездатності, призову на строкову військову службу, взяття під варту, засудження до кримінального покарання у виді позбавлення або обмеження волі, або якщо невідоме місцезнаходження особи, постановою суду (судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, виправні роботи замінюються штрафом, розмір якого визначається із розрахунку, що один день невідбутих виправних робіт дорівнює одному неоподаткованому мінімуму доходів громадян.

Третій випадок заміни передбачено статтею 321-4 КУпАП, відповідно до якої, у разі ухилення порушника від відбування громадських робіт постановою суду (судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, невідбутий строк громадських робіт може бути замінено штрафом або адміністративним арештом.

Що стосується провадження по виконанню заміни адміністративних стягнень, то тут виникає одразу декілька проблем пов'язаних із

недостатністю правового регулювання відповідних процедур. У вищезазначених статтях КУпАП вказано тільки на те, що заміна адміністративних стягнень здійснюється постановою суду (судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань. Але жодної процесуальної норми, які б регламентували діяльність суду щодо розгляду зазначеного подання, немає.

Оскільки у статті 304 КУпАП зазначено, що питання, зв'язані з виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення, вирішуються органом (посадовою особою), який виніс постанову, а адміністративні стягнення у вигляді громадських робіт та виправних робіт застосовуються виключно судами, можна стверджувати, що розгляд питання про заміну адміністративного стягнення має здійснювати той самий суд, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення.

Виходячи із узагальнених правил здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень, можна припустити, що для прийняття рішення про заміну адміністративного стягнення уповноважені суб'єкти мають здійснити низку мінімально необхідних дій.

По-перше, орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, має підготувати подання про заміну адміністративного стягнення відносно конкретної особи з обґрунтуванням наявності підстав для здійснення такої заміни, а також спрямувати це подання до того суду, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення.

По-друге, суд, отримавши зазначене подання має здійснити низку підготовчих дій, зокрема, переконатись, що заміна адміністративного стягнення про яку йдеться у поданні, відноситься до його компетенції та перевірити, чи правильно оформлене подання та документи, що до нього долучені.

По-третє, суд має розглянути справу по суті, тобто визначити, чи дійсно існують підстави для заміни адміністративного стягнення, а також чи є обставини, які можуть перешкодити виконанню нового адміністративного стягнення.

По-четверте, суд має прийняти рішення про заміну адміністративного стягнення, оформити відповідну постанову та довести цю постанову до відома правопорушника та органу, який вніс відповідне подання.

Відтак можна стверджувати, що заміна адміністративних стягнень має здійснюватись у процесуальній формі і, більш того, має бути передбачено окремо виділене провадження по заміні адміністративних стягнень.

Відтак можна запропонувати таке визначення поняття «провадження по заміні адміністративних стягнень». Провадження по заміні адміністративних стягнень – це регламентована нормами адміністративного права діяльність уповноважених суб'єктів щодо заміни адміністративних стягнень, які були накладені на особу за вчинення адміністративного правопорушення, але не змогли бути виконані з об'єктивних чи суб'єктивних причин, на інші адміністративні стягнення, виконання яких може бути безумовно забезпечене.

Таким чином, поруч із базовим провадженням по справах про адміністративні правопорушення існують ще, як мінімум три пов'язаних із ним адміністративних провадження: провадження щодо перегляду постанов по справах про адміністративні правопорушення; провадження по виконанню постанов щодо накладення окремих видів адміністративних стягнень; провадження по заміні адміністративних стягнень.

Зв'язок між зазначеними провадженнями є очевидним, оскільки провадження щодо перегляду постанов по справах про адміністративні правопорушення, провадження по виконанню постанов щодо накладення

окремих видів адміністративних стягнень та провадження по заміні адміністративних стягнень не можуть бути реалізованими, якщо не реалізовано провадження по справі про адміністративне правопорушення і не виданий відповідний процесуальний документ – постанова про накладення адміністративного стягнення.

Відтак, виходячи із традиційних поглядів на структуру адміністративного процесу, можна переконливо стверджувати про існування такого різновиду адміністративного процесу як адміністративно-деліктний процес, який охоплює всі перелічені види проваджень.

У цьому ми підтримуємо точку зору А.В. Кишинського, який вважає, що узагальнюючою теоретичною категорією, яка найбільш повно відображає всі сторони проваджень так чи інакше пов'язаних з реалізацією адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, може бути категорія “ адміністративно-деліктний процес ” [62, с.41-45].

Така категорія є відносно новою, хоча й все частіше використовується у працях сучасних українських та зарубіжних науковців [36; 37; 60; 73; 76; 88; 119; 122; 123; 129-132; 178]. Проте варто відмітити, що у більшості випадків термін «адміністративно-деліктний процес» переважно виступає синонімом провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Інший підхід пропонує С.С. Гнатюк, який зазначає: «Адміністративно-деліктний процес – це врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність публічних органів з розслідування, розгляду, вирішення та винесення постанов, їх виконання в адміністративних справах деліктного характеру. До нього входять провадження у справах про адміністративні проступки, дисциплінарне, виконавче, провадження з розгляду скарг» [38, с.125]. З таким визначенням важко погодитись, але перелічені провадження значною мірою не пов'язані між собою, а відтак не можуть входити до складу відповідного процесу.

А.В. Кишинський пропонує таке визначення поняття «адміністративно-деліктний процес» – це встановлений нормами адміністративного права порядок розгляду і вирішення справ, які стосуються адміністративних правопорушень, практичного виконання відповідних рішень, а також забезпечення прав осіб, що притягуються до адміністративної відповідальності [64, с.69].

В.А. Круглов наводить таке визначення відповідного поняття: «Адміністративно-деліктний процес представляє собою діяльність суддів, органів, посадових осіб щодо порушення, розслідування, розгляду і вирішенню справ, виконанню постанов по справах про адміністративні правопорушення» [87, с.7].

В цілому ми погоджуємося із таким підходом до визначення поняття «адміністративно-деліктний процес», проте пропонуємо дещо його удосконалити з урахуванням результатів нашого дослідження. На нашу думку, адміністративно-деліктний процес – це регламентований нормами адміністративного права порядок виявлення та фіксації адміністративних правопорушень, застосування адміністративних стягнень до осіб, що їх вчинили, практичного виконання цих стягнень, а також забезпечення прав осіб, що притягуються до адміністративної відповідальності.

Відповідно до цього, у структурі адміністративно-деліктного процесу можна виділити такі складові: провадження у справі про адміністративні правопорушення; провадження щодо перегляду постанови у справі про адміністративні правопорушення; провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень; провадження по заміні адміністративних стягнень.

Додатковим підтвердженням того, що наведені провадження не є стадіями провадження у справах про адміністративні правопорушення, є той факт, що адміністративно-деліктний процес може бути завершеним без реалізації трьох останніх проваджень.

В реальності завжди реалізується провадження у справах про адміністративні правопорушення. Але, це провадження може закінчитися закриттям справи, а виконання постанови про закриття справи не потребує для свого виконання структурно відокремленого провадження.

Якщо провадження у справі про адміністративне правопорушення завершується винесенням постанови про накладення адміністративного стягнення, то стає обов'язковим провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення.

Але, якщо особа, відносно якої винесено постанову про накладення адміністративного стягнення вважає, що у процесі провадження у справі про адміністративне правопорушення були допущені помилки або порушення закону, вона може оскаржити згадану постанову і тоді запускається провадження щодо перегляду постанови у справі про адміністративне правопорушення. Якщо у результаті перегляду постанова про накладення адміністративного стягнення залишається у силі, то починається провадження по виконанню такої постанови.

Якщо у процесі виконання постанови про накладення адміністративного стягнення виникають підстави для заміни адміністративного стягнення, починається відповідне провадження по заміні адміністративного стягнення, а після заміни починається нове провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення.

Якщо ж мова йде про стадії, як структурні елементи процесу чи провадження, то стадії мають бути реалізовані всі повністю. Якщо яка-небудь із стадій не реалізується, то відсутні підстави для реалізації наступної стадії. Наприклад, якщо не реалізована стадія адміністративного розслідування, то не може відбутись стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення.

1.2 Виконавчі провадження в адміністративному праві

Аналіз нормативно-правових актів, якими регламентується виконання постанов про накладення адміністративних стягнень дає можливість зробити припущення про те, що в адміністративному праві існує декілька різновидів проваджень виконавчого характеру. Але перед тим, як охарактеризувати ці провадження, звернемося до поглядів на класифікацію адміністративних проваджень, які склалися у науці адміністративного права.

Одразу слід відзначити, що єдності поглядів на це питання, як і на багато інших, у науці адміністративного права немає.

Так, наприклад, С.Г. Стеценко пропонує за характером адміністративної справи розрізняти юрисдикційні та неюрисдикційні провадження. Юрисдикційні провадження мають місце тоді, коли йдеться про вирішення справ. В основі яких є порушення норм права. До юрисдикційних проваджень відносяться:

- а) провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- б) провадження в адміністративних судах з приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень;
- в) дисциплінарні провадження;
- г) провадження за скаргами громадян тощо.

Неюрисдикційні адміністративні провадження – провадження, спрямовані на вирішення справ позитивного характеру, що виникають у ході виконавчо-розпорядчої діяльності органів публічної адміністрації. Іншими словами, цей вид адміністративних проваджень має місце тоді, коли йдеться про вирішення справ, не пов'язаних із фактами правопорушень і правових спорів.

Види неюрисдикційних проваджень:

- а) нормотворчі провадження – діяльність уповноважених органів (посадових осіб) щодо підготовки та ухвалення правових актів;

б) установчі провадження – діяльність уповноважених органів (посадових осіб) щодо створення, реорганізації, ліквідації підприємств, установ, організацій та інших структур;

в) правозастосовні провадження - діяльність уповноважених органів (посадових осіб) щодо вирішення адміністративних справ із застосуванням норм адміністративного права. Наприклад застосування заходів заохочення і стимулювання;

г) реєстраційні провадження - діяльність уповноважених органів (посадових осіб) щодо офіційного визнання законності відповідних дій чи нормативно-правових актів;

д) атестаційні провадження - діяльність уповноважених органів (посадових осіб) щодо визначення відповідності об'єктів атестації вимогам (критеріям), необхідним для функціонування у певній сфері;

е) контрольно-наглядові провадження - діяльність уповноважених органів (посадових осіб) щодо здійснення контролю та нагляду у сфері державного управління тощо [165, с.266-267].

Приблизно таку ж класифікацію пропонує Т.О. Коломоєць, відзначаючи при цьому, що останнім часом в юридичній літературі висловлюються пропозиції щодо віднесення до юрисдикційних проваджень (щоправда з певними застереженнями) виконавчого провадження [8, с.237].

На думку О.В. Кузьменко можна вести мову про три види адміністративних проваджень в системі адміністративного процесу: адміністративно-процедурні; адміністративно-деліктні; адміністративно-судочинські.

Адміністративно-процедурні провадження характеризуються тим, що метою діяльності публічної адміністрації є виконання покладених на неї обов'язків, зокрема щодо реалізації законних прав та інтересів громадян. Метою даних проваджень є реалізація публічно-правових функцій, так званого безконфліктного змісту. Відповідно адміністративно-процедурні

провадження можна підрозділити на «управлінські», «з надання адміністративних послуг» та «за зверненнями громадян» [98, с.390].

Адміністративно-деліктні провадження – це врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність публічної адміністрації з розслідування, розгляду, прийняття рішень та винесення постанов, їх виконання в адміністративних справах деліктного характеру. До даної групи належать: провадження у справах про адміністративні проступки; провадження по застосуванню заходів припинення (наприклад огляд речей, індивідуальний огляд тощо) [98, с.391].

М.М. Тищенко пропонує одразу дві класифікації адміністративних проваджень. За функціональною ознакою він виділяє:

- а) провадження, що мають установчий характер (провадження з утворення державних органів, суб'єктів підприємницької діяльності);
- б) провадження, що мають правотворчий характер (провадження з відпрацювання та прийняття нормативних актів);
- в) правоохоронні провадження (провадження у справах про адміністративні правопорушення, провадження за скаргами громадян);
- г) правонаділяючі провадження (провадження з реалізації контрольно-наглядових повноважень) [5, с.211].

У загальному вигляді при класифікації за індивідуально-конкретними справами систему адміністративних проваджень, на думку М.М. Тищенко, можна подати таким чином:

- 1) Провадження з відпрацювання та прийняття нормативних актів;
- 2) Провадження з прийняття індивідуальних актів управління;
- 3) Провадження з оскарження рішень, дій або бездіяльності органів та посадових осіб, що порушують права громадян;
- 4) Провадження за зверненнями громадян;
- 5) Провадження із застосування адміністративно-попереджувальних заходів та заходів адміністративного припинення;

- 6) Провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- 7) Дисциплінарне провадження;
- 8) Провадження із реалізації контрольно-наглядових повноважень;
- 9) Реєстраційно-дозвільне провадження;
- 10) Провадження з приватизації державного майна;
- 11) Діловодство;
- 12) Установче провадження [5, с.212].

Як видно із наведених прикладів, майже ніхто не виділяє окремо виконавчих проваджень, як окремого виду адміністративних проваджень. Проте, на нашу думку, в адміністративному праві можна виділити, як мінімум три різновиди проваджень, сутність яких полягає у примусовій реалізації рішень як органів виконавчої влади, так і судів. Причому Р.В. Миронюк звертає увагу на виконавче провадження навіть у справах про адміністративні правопорушення [115].

Перш за все йдеться про провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Оскільки його загальні характеристики вже були розглянуті, детально зупинятись на ньому ми не будемо.

Крім зазначеного провадження, до виконавчих адміністративних проваджень можна віднести провадження по виконанню кримінальних покарань. Хоча існує окрема наукова спеціальність «кримінально-виконавче право» і вона відокремлюється від адміністративного права, тем не менш характеристики кримінально-виконавчих відносин дозволяють відносити їх, значною мірою, до адміністративно-правових. На користь цього свідчать декілька обставин.

По-перше статус органів виконання покарань дає можливість віднести їх до органів виконавчої влади. Відповідно до статті 11 Кримінально-

виконавчого кодексу України (КВК), органами виконання покарань є: центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, його територіальні органи управління, кримінально-виконавча інспекція. Установами виконання покарань є: арештні дома, кримінально-виконавчі установи, спеціальні виховні установи (далі - виховні колонії), слідчі ізолятори у випадках, передбачених цим Кодексом.

У межах, визначених цим Кодексом та законами України, виконання кримінальних покарань також здійснюють центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), військові частини, гауптвахти і дисциплінарний батальйон. Територіальні органи управління, кримінально-виконавча інспекція, арештні дома, виправні центри, виправні та виховні колонії, слідчі ізолятори організовуються і ліквідуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, а військові частини, гауптвахти і дисциплінарний батальйон - Міністерством оборони України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

Це підтверджується і відповідними статусними актами, зокрема Положенням про Державну пенітенціарну службу України, затвердженим Указом Президента України від 6 квітня 2011 року N 394/2011. Відповідно до цього Положення, Державна пенітенціарна служба України (ДПтС України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якої спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

ДПтС України здійснює свої повноваження безпосередньо та через свої територіальні органи управління в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі або міжрегіональні (повноваження яких поширюються на декілька областей) територіальні органи управління, а також через підпорядковані територіальним органам управління кримінально-виконавчу інспекцію, установи виконання покарань, слідчі ізолятори, воєнізовані формування, навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, підприємства установ виконання покарань, інші підприємства, установи і організації, створені для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України.

ДПтС України в процесі виконання покладених на неї завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими органами виконавчої влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, органами місцевого самоврядування, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також іншими підприємствами, установами та організаціями.

Цілком очевидно, що зазначені органи є органами виконавчої влади або такими, які ними утворені. Відтак вони реалізують виконавчу владу, а значить є повноцінними суб'єктами адміністративного права.

По-друге, зміст діяльності окремих суб'єктів при виконанні постанов про накладення адміністративних стягнень та при виконанні кримінальних покарань є ідентичним. Прикладом цього може служити кримінально-виконавча інспекція.

Відповідно до статті 13 КВК, кримінально-виконавча інспекція виконує покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт та повідомляє суд, який ухвалив вирок, про прийняття вироку до виконання та про закінчення виконання таких покарань у триденний термін. Так само відповідно до статей 321-1 та 322 КУпАП, постанови про накладення адміністративних стягнень

у вигляді громадських робіт та виправних робіт надсилаються для виконання органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань. А таким органом і є кримінально-виконавча інспекція.

До того ж порядок виконання кримінальних покарань у вигляді громадських робіт та виправних робіт аналогічний порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт та виправних робіт.

По-третє, порядок виконання значної частини кримінальних покарань є суто адміністративним і здійснюється у формі адміністративного провадження. Так, відповідно до статті 29 КВК, суд, який постановив вирок про позбавлення засудженого військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, після набрання ним законної сили направляє копію вироку органів чи посадовій особі, які присвоїли це звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас. Після одержання копії вироку, яким засудженого позбавлено військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, орган чи посадова особа, які присвоїли це звання, ранг, чин або кваліфікаційний клас, вносить до відповідних документів запис про позбавлення засудженого цього звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу і вживає заходів до позбавлення його всіх прав і пільг, пов'язаних з цим званням, рангом, чином або кваліфікаційним класом.

Стосовно військовослужбовця запасу копія вироку надсилається до військового комісаріату за місцем його проживання.

Орган або посадова особа протягом місяця з дня одержання копії вироку сповіщає суд, який постановив вирок, про його виконання.

Все це дозволяє зробити припущення, що виконання значної кількості кримінальних покарань здійснюється у процесуальній формі притаманній адміністративним провадженням. Відтак можна виділити такий вид адміністративного виконавчого провадження, як виконавче провадження за КВК.

Третім видом виконавчих проваджень в адміністративному праві можна вважати виконавче провадження за Законом України «Про виконавче провадження». Відповідно до статті 1 цього Закону, виконавче провадження - це сукупність дій органів і посадових осіб, визначених у цьому Законі, що спрямовані на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які провадяться на підставах, в межах повноважень та у спосіб, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню.

Відповідно до статті 2 цього ж Закону, примусове виконання рішень покладається на державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України. Примусове виконання рішень здійснюють державні виконавці, визначені Законом України "Про державну виконавчу службу" (далі - державні виконавці).

За наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення, або у разі виконання зведеного виконавчого провадження у встановленому Міністерством юстиції України порядку можуть утворюватися виконавчі групи, до складу яких включаються державні виконавці одного або кількох органів державної виконавчої служби. Постановою директора Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України або начальника управління державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, Головного управління юстиції в області, містах Києві та Севастополі на керівника групи можуть покладатися права і повноваження у виконавчому провадженні, встановлені цим Законом, для начальників відділів примусового виконання рішень та заступників начальників районних, районних у містах, міських (міст обласного значення), міськрайонних управлінь юстиції - начальників відділів державної виконавчої служби (далі -

начальники відділів). Інші органи, установи, організації і посадові особи провадять окремі виконавчі дії у випадках, передбачених законом, у тому числі відповідно до статті 5 цього Закону, на вимогу чи за дорученням державного виконавця.

У свою чергу, відповідно до статті 5, вимоги державного виконавця щодо виконання рішень обов'язкові для всіх органів, організацій, посадових осіб, фізичних і юридичних осіб на території України. Державному виконавцю повинні бути безоплатно надані у встановлений ним строк інформація, документи або їх копії, необхідні для здійснення його повноважень. Невиконання законних вимог державного виконавця тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Теоретичним та практичним проблемам виконавчого провадження присвячено досить багато наукових праць. Перш за все, слід звернути увагу на те, що в рамках наукових досліджень переконливо доведено адміністративно-правову природу виконавчого провадження. Так, в однієї із перших дисертаційних робіт, виконаних після прийняття Закону України «Про виконавче провадження», С.В. Щербак звертає увагу на підстави віднесення інституту виконавчого провадження до системи адміністративного процесу, якими вважає наступні:

1) Державна виконавча служба входить до структури Міністерства юстиції України, тобто примусове виконання рішень суду та інших юрисдикційних органів здійснюється органами виконавчої влади, і є функцією державного управління. Також до функцій державного управління можна віднести контроль за діями державних виконавців.

2) Державний виконавець має визначений законом правовий статус державного службовця.

3) Правовідносини, які виникають при проведенні виконавчих дій, слід визначити, як адміністративно-процесуальні.

4) Юридична відповідальність у виконавчому провадженні є адміністративною і передбачається нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення (стаття 188-13 Невиконання законних вимог державного виконавця).

5) Державна виконавча служба є органом адміністративної юрисдикції [187, с.8; 188].

Аналогічної думки дотримується і Р.В. Ігонін, який досліджуючи місце інституту виконавчого провадження в системі права України, робить висновок про те, що виконавче провадження є складовою адміністративного процесу та одним з видів адміністративних проваджень, який поєднує в собі адміністративно-процедурну та адміністративно-юрисдикційну ознаки. Підставою для такого висновку є аналіз властивостей, що притаманні виконавчому провадженню:

- правовідносини, які виникають у зв'язку з проведенням виконавчих дій, слід визначити як адміністративно-процесуальні;
- відповідальність у виконавчому провадженні є адміністративною і передбачається нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення;
- Державна виконавча служба є органом адміністративної юрисдикції [57, с.8].

Схожої позиції, але з дещо іншою аргументацією, дотримується Б.М. Гук. Ним зазначається, що елементи механізму адміністративно-правового регулювання присутні у виконавчому провадженні. Відмічено, що правовою основою саме адміністративно-правового регулювання виконавчих правовідносин є Закон України «Про державну виконавчу службу», яким органи примусового виконання рішень віднесено до виконавчої гілки влади. Сутністю адміністративно-правових відносин у виконавчому провадженні є обов'язок державної виконавчої служби реалізовувати матеріально-правові норми законодавства про виконавче провадження у відповідній

процесуальній формі. На основі аналізу окремих груп правовідносин виконавчого провадження доводиться перевага у ньому адміністративно-правових відносин над цивільно-правовими, що проявляється в адміністративному порядку примусового виконання рішень [46, с.9-10; 47].

Підтримує таку точку зору й Р.С. Калінін, який вважає, що можна констатувати, що різноманітні за змістом відносини виконавчого провадження спрямовані на досягнення однієї головної мети (або мають однаковий інтелектуально-вольовий зміст) – на фактичне та реальне виконання відповідних виконавчих документів і мають тотожний предмет правового регулювання з предметом адміністративного права [59, с.74].

Таким чином, можна констатувати, що в рамках адміністративного права можна виділити принаймні три провадження виконавчого характеру, а саме, провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень за КУпАП; провадження по виконанню кримінальних покарань за КВК; провадження по виконанню судових рішень та рішень інших органів за Законом України «Про виконавче провадження».

Характерними ознаками цих проваджень є такі:

- 1) провадження здійснюється органами виконавчої влади або створеними ними суб'єктами, або зі їх дорученням іншими суб'єктами;
- 2) предметом провадження є виконання рішень судових або інших органів державної влади;
- 3) виконання пов'язується із використанням засобів примусу, тобто відповідні виконавчі дії здійснюються без урахування волі особи, стосовно якої вони здійснюються.
- 4) всі провадження спрямовані на безумовне і повне виконання рішень судових або інших органів державної влади.

1.2 Види проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень

Різноманітність адміністративних стягнень обумовлює й різноманітність процесуальних конструкцій проваджень по виконанню постанов про накладення різних видів адміністративних стягнень.

Тому, існують як мінімум дві підстави для класифікації відповідних проваджень. По-перше, це класифікація за характеристиками процесуальної форми, а по-друге – класифікація за видами адміністративних стягнень.

Аналіз положень розділу V КУпАП показує, що не всі провадження по виконанню адміністративних стягнень мають процесуальну форму, що дає нам право вести мову про непроцесуальні та процесуальні види проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень.

Власне, виходячи із того, що було зазначено у попередньому підрозділі, висловлювання «непроцесуальна форма провадження» є не зовсім коректним, оскільки само по собі провадження розглядається саме як процесуальна форма. Проте тут головна увага звертається на ту назву, яка обрана законодавцем для позначення діяльності по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. І для усіх видів такої діяльності використовується термін «провадження». Тобто в даному випадку ми спираємося на законодавчий термін і в рамках здійснюваної класифікації уявляється можливим створення таких конструкцій, як «непроцесуальна форма провадження».

Перш за все слід звернути увагу на провадження по виконанню такого адміністративного стягнення, як попередження.

Відповідно до статті 306 КУпАП, постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виконується органом (посадовою особою), який виніс постанову, шляхом оголошення постанови порушнику. Якщо постанова про накладення адміністративного стягнення у

вигляді попередження виноситься під час відсутності порушника, йому вручається копія постанови в порядку і строки, передбачені статтею 285 цього Кодексу.

При винесенні адміністративного стягнення у вигляді попередження на місці вчинення порушень, передбачених статтями 116, 116-2, 117 цього Кодексу, воно оформляється способом, встановленим відповідно Міністерством внутрішніх справ України або центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті.

Зміст даної норми показує, що виконання постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється в одну дію тією самою особою, які винесла постанову про накладення адміністративного стягнення. Ця дія полягає в оголошенні змісту постанови особі, до якої це стягнення застосовано. Тобто в даному випадку відсутня одна із головних ознак юридичного процесу, а саме те, що процес представляє собою сукупність послідовно вчинюваних дій.

На це звертають увагу й інші дослідники. Зокрема, Т.О. Коломєць зазначає, що виконання відповідної постанови регламентується усього однією статтею 306 КУпАП, що певним чином свідчить про спрощеність процедури виконання. Крім того зазначається, що тут має місце одночасне звернення постанови до виконання та її виконання [72, с.131].

Відтак, хоча описана у статті 306 КУпАП дія і названа в законі «Провадження по виконанню постанови про винесення попередження», вона не є провадженням в класичному розумінні, тобто не є різновидом адміністративного процесу.

Другим прикладом може служити виконання постанови про накладення штрафу. Відповідно до частини першої статті 307 КУпАП, штраф має бути сплачений порушником не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі

оскарження такої постанови - не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення.

В даному випадку, звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання здійснюється особою, що її винесла, а безпосередньо виконання покладається на правопорушника. Але, тут вже не можна вести мову про адміністративно-юрисдикційну діяльність. Інакше ми маємо визнати, що суб'єктом адміністративно-юрисдикційної діяльності може бути особа, що вчинила адміністративне правопорушення, а таке твердження є очевидно хибним.

Таким чином є очевидним, що з точки зору характеристик адміністративно-виконавчого провадження, у випадку добровільного виконання особою, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді штрафу, провадження по виконанню постанови про накладення штрафу також зводиться до однієї дії, а саме до звернення постанови до виконання. Відтак і в цьому випадку ми можемо вести мову про провадження, яке не є різновидом адміністративно-юрисдикційного процесу.

І, нарешті, ще одним прикладом описаної вище конструкції, є виконання постанови у частині відшкодування майнової шкоди. Відповідно до статті 329 КУпАП, майнова шкода має бути відшкодована порушником не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому копії постанови (стаття 285), а в разі оскарження такої постанови - не пізніш як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення.

Як і у попередньому випадку все провадження полягає у здійсненні органом адміністративної юрисдикції однієї дії – звернення постанови до виконання, а вже безпосереднє виконання покладається на особу, стосовно якої винесено постанову.

Зазначені факти обумовлюють можливість запровадження у науковий обіг терміну «непроцесуальне провадження» під яким слід розуміти окремі одиночні дії, які вчинюють в межах адміністративно-юрисдикційного процесу, характеризуються завершеністю і досягненням процесуальної мети, але визнаються провадженням лише в силу відповідного законодавчого регулювання.

Існування в адміністративно-юрисдикційному процесі непроцесуальних проваджень змушує змінити підходи до оцінки структури адміністративно-юрисдикційного процесу в цілому. Можливо, замість терміну провадження було краще використовувати термін «процедурна дія».

Під процедурною дією слід розуміти разові чи одиночні дії, що вчинюються в межах відповідного виду процесу, характеризуються завершеністю та досягненням певної мети. Сукупність послідовно вчинюваних процедурних дій може утворювати процедуру, яка у свою чергу є елементом стадії відповідного адміністративного процесу чи провадження.

Відтак понятійний ряд буде виглядати таким чином: адміністративне провадження – стадія провадження – процедура – процедурна дія.

Решта проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень має чітко виражену процесуальну форму.

Спроби класифікації адміністративних стягнень за різними підставми є предметом уваги вчених-адміністративістів досить тривалий час. При цьому, підходи до класифікації змінювались відповідно до того, як розвивалося законодавство про адміністративну відповідальність. Найбільш актуальним це завдання було у період, коли не існувало єдиного кодифікованого нормативно-правового акту з питань адміністративної відповідальності і вченим доводилося мати справу із сотнями нормативно-правових актів, якими встановлювалася адміністративна відповідальність за різні правопорушення.

Так, Л.В. Коваль пропонував для класифікації адміністративних стягнень такі критерії, як об'єкт покарання, сфера впливу адміністративних стягнень, обсяг покарання, швидкість репресивних заходів, порядок застосування, ознаки органів адміністративної юрисдикції [67]. Дещо ширший перелік підстав класифікації адміністративних стягнень запропонував І.А. Галаган, а саме: спосіб і форми впливу на правопорушника, місце в системі адміністративних стягнень; ступінь тяжкості правових наслідків застосування стягнень, процесуальний порядок застосування і виконання рішень про застосування адміністративних стягнень [33]. Слід відзначити, що ця позиція І.А. Галагана стосовно процесуального порядку виконання адміністративних стягнень як підстави класифікації адміністративних стягнень підтверджує висловлене вище припущення про різноманітність процесуальних форм проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень.

З точки зору А.П. Шергіна, всі адміністративні стягнення можна поділити на дві групи в залежності від характеру впливу на правопорушника, а саме: адміністративні стягнення пов'язані із виховно-трудовим впливом на правопорушника та адміністративні стягнення не пов'язані із таким впливом [186, с.12].

О.М. Якуба виділяла три основних види адміністративних стягнень:

- стягнення, що носять характер морального впливу – попередження, громадський осуд;
- майнові та грошові стягнення – конфіскація, штраф;
- стягнення, що звертаються на особу порушника – адміністративний арешт, виправні роботи, тимчасове позбавлення спеціальних прав [190, с.169].

На думку Г.П. Бондаренка, адміністративні стягнення можна класифікувати таким чином:

- адміністративні стягнення громадсько-морального характеру (попередження, громадська догана);
- грошово-майнові стягнення (штраф, конфіскація);
- адміністративні стягнення, що позбавляють правопорушника конкретних прав;
- адміністративні стягнення, що обмежують свободу правопорушника (виправні роботи, адміністративний арешт);
- стягнення, що позбавляють правопорушника свободи (адміністративне позбавлення волі) [23, с.44].

Із проведенням кодифікації законодавства про адміністративну відповідальність і прийняттям у 1984 році Кодексу про адміністративні правопорушення, усі адміністративні стягнення були систематизовані у відповідній главі цього кодексу. Відтак увага до їх класифікації дещо знизилась, але в деяких працях їй приділялась певна увага. Так, Н.В. Хорощак пропонує одразу декілька підстав для класифікації адміністративних стягнень. Зокрема, за ступенем визначеності пропонується виділяти визначені та відносно визначені адміністративні стягнення; за ступенем варіантності передбаченого покарання – альтернативні стягнення та стягнення, що чітко зафіксовані санкцією правової норми і не передбачають можливості вибору; за тривалістю впливу – одномоментні стягнення та триваючі стягнення; за суб'єктом застосування – стягнення обмеженого кола суб'єктів застосування та стягнення широкого кола суб'єктів застосування; за ознакою особи, на яку накладаються адміністративні стягнення – стягнення, що застосовуються до фізичних осіб, стягнення, що застосовуються до юридичних осіб та змішані стягнення; основні та додаткові адміністративні стягнення [182, с.60-62].

На нашу думку, більшість із наведених класифікацій, запропонованих Н.В. Хорощак відносяться не стільки до адміністративних стягнень, скільки до конструкцій санкцій норм особливої частини Розділу 2 КУпАП.

Але, в рамках нашого дослідження інтерес представляють саме такі характеристики адміністративних стягнень, які обумовлюють особливості провадження по виконанню постанов про їх накладення. Відтак ми маємо звернути увагу, перш за все на природу адміністративного стягнення, тобто характер його впливу на правопорушника. Відтак більш виваженим у цьому плані нам видається підхід використаний О.М. Якубою і наведений вище. В той самий час, групування адміністративних стягнень ми пропонуємо здійснити у дещо інший спосіб.

В залежності від їх природи, всі адміністративні стягнення можна поділити на такі групи:

- 1) адміністративні стягнення у сфері особистих прав правопорушника (адміністративні стягнення особистого характеру);
- 2) адміністративні стягнення у сфері майнових прав правопорушника (адміністративні стягнення матеріального характеру);
- 3) адміністративні стягнення у сфері трудових прав правопорушника (адміністративні стягнення організаційного характеру).

В основу виділення адміністративних стягнень особистого характеру покладено ознаку впливу адміністративного стягнення на особистісну сферу особи, що вчинила адміністративне правопорушення і була піддана адміністративному стягненню. До таких адміністративних стягнень можна віднести адміністративні стягнення у вигляді попередження, позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину, та адміністративного арешту.

Загальною рисою зазначених адміністративних стягнень є те, що внаслідок їх застосування здійснюється безпосередній вплив на особистість правопорушника, хоча й у різний спосіб.

Відповідно до статті 26 КУпАП, попередження як захід адміністративного стягнення виноситься в письмовій формі. У передбачених законом випадках попередження фіксується іншим установленим способом.

Закон не встановлює в чому полягає зміст попередження як адміністративного стягнення, але виходячи із його назви та завдань адміністративної відповідальності можна висловити припущення про те, що змістом цього виду адміністративного стягнення є попередження особи, що вчинила адміністративне правопорушення про неприпустимість подібної поведінки у майбутньому. Це припущення представляється правильним з огляду на те, що відповідно до статті 463 Митного кодексу України, попередження як адміністративне стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Аналогія між попередженням за КУпАП та попередженням за Митним кодексом України є очевидною, тому навряд чи є можливим інше трактування змісту попередження як адміністративного стягнення.

Превентивний вплив в разі застосування адміністративного стягнення у вигляді попередження носить суто інформаційний характер і робить винну особу обізнаною із сферою адміністративної відповідальності та можливими подальшими наслідками від вчинення адміністративних правопорушень.

Як зазначає Т.О. Коломєць, хоча цей вид адміністративного стягнення має достатньо специфічний характер, завдяки морально-психологічній, особистісно-виховній, превентивній його складовим, спрощеності процедури накладення, мінімізації витрат відповідної процедури воно максимально наближене до моменту вчинення проступку, відповідно психологічний, виховний, превентивний, а також і каральний вплив на особу правопорушника істотно зростають, що сприяє максимальному досягненню мети адміністративного стягнення. Попередження фактично поєднує у собі офіційний осуд протиправної поведінки особи (адміністративного правопорушення із незначним ступенем суспільної шкідливості, в тому числі малозначного) й інформування особи про неприпустимість такої поведінки у майбутньому. Беручи до уваги специфіку юридико-фактичних підстав

накладання попередження, можна стверджувати, що саме така реакція держави є оптимальною, адекватною [71, с.110].

Наступним адміністративним стягненням особистого характеру є позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину. Загальною рисою зазначених адміністративних стягнень є те, в наслідок їх застосування здійснюється безпосередній вплив на правовий статус правопорушника шляхом позбавлення його частини суб'єктивних прав, що йому належали і були набуті у спеціальний спосіб. Такими, зокрема, є право на керування транспортним засобом та право полювання.

Так, відповідно до статті 30 КУпАП, позбавлення наданого даному громадянину права полювання застосовується на строк до трьох років за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом. Позбавлення наданого даному громадянину права керування транспортними засобами застосовується на строк до трьох років за грубе або повторне порушення порядку користування цим правом або на строк до десяти років за систематичне порушення порядку користування цим правом. Позбавлення права керування засобами транспорту не може застосовуватись до осіб, які користуються цими засобами в зв'язку з інвалідністю, за винятком випадків керування в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також у разі невиконання вимоги працівника міліції про зупинку транспортного засобу, залишення на порушення вимог встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, учасниками якої вони є, ухилення від огляду на наявність алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Позбавлення права полювання не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування.

З приводу цього адміністративного стягнення Р.В. Гаврилюк зауважує: «Позбавлення права керування транспортними засобами пов'язане з суттєвими обмеженнями: для водія-професіонала – це заборона займатися протягом певного строку професійною діяльністю, а для водія-любителя – позбавлення можливості керувати власним транспортним засобом. Крім того, особа позбавляється права на керування транспортними засобами всіх категорій. Являючи собою стягнення, воно водночас виконує завдання щодо припинення протиправної діяльності, у ньому вдало поєднуються каральний і припинювальний моменти. Попереджувальне завдання полягає не тільки у виправленні та перевиховуванні правопорушника, а й у позбавленні його можливості знову скоювати аналогічні проступки [32, с.141]

Найбільш серйозним адміністративним стягненням особистого характеру є адміністративний арешт. Відповідно до статті 32 КУпАП, адміністративний арешт установлюється і застосовується лише у виняткових випадках за окремі види адміністративних правопорушень на строк до п'ятнадцяти діб. Адміністративний арешт призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею). Адміністративний арешт не може застосовуватись до вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком до дванадцяти років, до осіб, які не досягли вісімнадцяти років, до інвалідів першої і другої груп.

Адміністративний арешт за своїм змістом є короткочасним позбавленням волі для особи, що вчинила адміністративне правопорушення, а відтак справляє найбільший вплив на особу правопорушника. Проте, слід зазначити, що цей вид адміністративного стягнення є найбільш спірним з точки зору застосування його хоча й судом, але все ж таки в адміністративному порядку, що значно обмежує права особи, підданої такому адміністративному стягненню.

В основу виділення адміністративних стягнень майнового характеру покладено ознаку впливу адміністративного стягнення на майнову сферу

особи, що вчинила адміністративне правопорушення і була піддана адміністративному стягненню. До таких адміністративних стягнень можна віднести адміністративні стягнення у вигляді штрафу, оплатного вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення та конфіскації предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення.

Загальною рисою зазначених адміністративних стягнень є те, в наслідок їх застосування здійснюється безпосередній вплив на сферу майнових інтересів правопорушника шляхом позбавлення частини його майна.

Відповідно до статті 27 КУпАП, штраф є грошовим стягненням, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України. Зміст цього адміністративного стягнення полягає в тому, що результаті його застосування у особи, яка вчинила адміністративне правопорушення та до якої було застосоване таке адміністративне стягнення, виникає обов'язок сплатити на користь держави певну суму грошей.

Більш чітко зміст цього стягнення викладений у Митному кодексі України, відповідно до статті 464 якого, штраф як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається цим Кодексом залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення.

Відповідно до статті 28 КУпАП, оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в його примусовому вилученні за рішенням суду і наступній реалізації з передачею вирученої суми колишньому власникові з

відрахуванням витрат по реалізації вилученого предмета. Порядок застосування оплатного вилучення і види предметів, які підлягають вилученню, встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Оплатне вилучення, як правило, застосовується стосовно зброї або транспортних засобів, які стали знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення.

Відповідно до статті 29 КУпАП, конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду. Конфісковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України. Конфіскація вогнепальної зброї, інших знарядь полювання і бойових припасів не може застосовуватись до осіб, для яких полювання є основним джерелом існування. Порядок застосування конфіскації, перелік предметів, які не підлягають конфіскації, встановлюються цим Кодексом та іншими законами України.

Крім КУпАП конфіскація як адміністративне стягнення передбачена Митним кодексом України, відповідно до статті 465 якого, конфіскація як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, і безоплатній передачі їх у власність держави. При цьому моторні транспортні засоби та несамохідні транспортні засоби, що буксируються ними, розглядаються як самостійні об'єкти конфіскації. Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються цим Кодексом та іншими законами України. Конфіскація товарів, транспортних засобів, зазначених у пункті 3 статті 461 цього Кодексу, застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення.

В основу виділення адміністративних стягнень організаційного характеру покладено ознаку впливу адміністративного стягнення на сферу трудових прав особи, що вчинила адміністративне правопорушення і була піддана адміністративному стягненню. До таких адміністративних стягнень можна віднести адміністративні стягнення у вигляді громадських робіт та виправних робіт.

Відповідно до статті 30-1 КУпАП, громадські роботи полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування. Громадські роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею) на строк від двадцяти до шістдесяти годин і відбуваються не більш як чотири години на день. Громадські роботи не призначаються особам, визнаним інвалідами першої або другої групи, вагітним жінкам, жінкам, старше 55 років та чоловікам, старше 60 років.

На відміну від більшості інших адміністративних стягнень, громадські роботи вчинюють тривалий вплив на особу, що вчинила адміністративне правопорушення і виконання безоплатних суспільно-корисних робіт розраховано і на превентивний, і на виховний ефект.

Відповідно до статті 31 КУпАП виправні роботи застосовуються на строк до двох місяців з відбуванням їх за місцем постійної роботи особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, і з відрахуванням до двадцяти процентів її заробітку в доход держави. Виправні роботи призначаються районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею).

Тобто якихось специфічних робіт особою, до якої було застосовано таке стягнення не здійснюється, але здійснюється грошове стягнення у вигляді суми до двадцяти відсотків заробітку. Це єдиний вид адміністративного стягнення, назва якого не відповідає його сутності. Фактично це є розстроченим штрафом.

Використання для позначення цих двох видів адміністративних стягнень словосполучення «адміністративні стягнення організаційного характеру» обумовлено тим, що їх виконання пов'язано із організацією специфічного режиму праці правопорушників. У випадку громадських робіт уповноваженими особами організуються спеціальні роботи для правопорушників, а у випадку виправних робіт – організується спеціальний режим оплати праці правопорушників.

Різноманітність адміністративних стягнень обумовлює особливості проваджень по виконанню кожного із їх видів. З огляду на це уявляється неможливим визначити узагальнену структуру провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень.

Слід зауважити, що окремі дослідники пропонують таку узагальнену структуру. Так, В.П. Джагунов зазначає, що стадія виконання постанов про накладення адміністративних стягнень включає кілька елементів. Це, по-перше, початок процесу виконання постанови про накладення стягнення. По-друге, обов'язкове інформування правопорушника про накладене стягнення з метою справити виховний вплив на нього, попередження можливого ухилення від виконання стягнення, створення необхідних умов для забезпечення участі порушника у своєчасному і повному виконанні стягнення, а також забезпечення йому правових гарантій для оскарження постанови про застосоване стягнення. Крім цього, в разі виконання стягнення у вигляді попередження таким інформуванням досягається мета безпосереднього виконання стягнення, а під час виконання стягнення у вигляді штрафу – постанова звертається до добровільного виконання. Третім елементом виконавчого провадження, є доведення постанови до відома органу (посадової особи), покликаного здійснювати виконання, коли добровільне виконання неможливе. Четверта складова полягає в безпосередньому реальному виконанні постанови про застосування стягнення. Нарешті, п'ятим елементом є завершення виконавчого

провадження. Цей момент свідчить також про закінчення реального застосування до правопорушника правообмежень, обумовлених адміністративним стягненням, і реалізації адміністративної відповідальності за вчинене правопорушення [51, с.8].

Але, як було показано вище, виконання адміністративного стягнення у вигляді попередження та адміністративного стягнення у вигляді штрафу, за умови добровільної його сплати взагалі не має процесуальної форми. Відтак наведена вище позиція є помилковою.

В той самий час кожне із проваджень, що реалізується у процесуальній формі має власну структуру і розгляду цього питання буде присвячений наступний розділ дослідження.

Запропонована вище класифікація адміністративних стягнень дає можливість виділити три групи проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення в залежності від природи самого адміністративного стягнення, а саме:

- провадження по виконанню адміністративних стягнень особистого характеру;
- провадження по виконанню адміністративних стягнень майнового характеру;
- провадження по виконанню адміністративних стягнень організаційного характеру.

Цілком очевидно, що кожне із зазначених проваджень має на меті досягнення мети адміністративної відповідальності через здійснення впливу на особистісну, майнову чи трудову сферу правопорушника. Отже побудовані ці провадження мають бути таким чином, щоб адміністративне стягнення було безумовно реалізованим і, крім того, максимально досягло мети свого застосування.

Відповідно, наступний розділ дисертаційного дослідження буде присвячений виявленню особливостей зазначених проваджень, обумовлених змістом адміністративних стягнень.

Висновки до розділу 1.

Підсумовуючи викладене у першому розділі дослідження, можна зробити наступні висновки:

1. Для цілей дослідження адміністративно-деліктний процес – це регламентований нормами адміністративного права порядок виявлення та фіксації адміністративних правопорушень, застосування адміністративних стягнень до осіб, що їх вчинили, практичного виконання цих стягнень, а також забезпечення прав осіб, що притягуються до адміністративної відповідальності.

2. У структурі адміністративно-деліктного процесу можна виділити такі складові:

- провадження у справі про адміністративні правопорушення;
- провадження щодо перегляду постанови у справі про адміністративні правопорушення;
- провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень;
- провадження по заміні адміністративних стягнень.

3. Провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень – це регламентована нормами адміністративного права діяльність органів виконавчої влади (їх посадових осіб) або уповноважених ними суб'єктів щодо практичної примусової реалізації заходів впливу на осіб, що вчинили адміністративні правопорушення, відповідно до змісту накладених на них адміністративних стягнень з метою реалізації цілей адміністративної відповідальності.

4. Провадження по заміні адміністративних стягнень – це регламентована нормами адміністративного права діяльність органів виконавчої влади (їх посадових осіб) або уповноважених ними суб'єктів щодо заміни адміністративних стягнень, які були накладені на особу за

вчинення адміністративного правопорушення, але не змогли бути виконані з об'єктивних чи суб'єктивних причин, на інші адміністративні стягнення, виконання яких може бути безумовно забезпечене.

5. В рамках адміністративного права можна виділити принаймні три адміністративних провадження виконавчого характеру, а саме, провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень за КУпАП; провадження по виконанню кримінальних покарань за КВК; провадження по виконанню судових рішень та рішень інших органів за Законом України «Про виконавче провадження».

Характерними ознаками цих проваджень є такі: Провадження здійснюється органами виконавчої влади або створеними ними суб'єктами, або зі їх дорученням іншими суб'єктами; Предметом провадження є виконання рішень судових або інших органів державної влади; Виконання пов'язується із використанням засобів примусу, тобто відповідні виконавчі дії здійснюються без урахування волі особи, стосовно якої вони здійснюються; Всі провадження спрямовані на безумовне і повне виконання рішень судових або інших органів державної влади.

6. Частина проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення здійснюють у непроцесуальній формі. Це стосується виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження та випадків добровільного виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу. У даному випадку все провадження полягає у здійсненні органом адміністративної юрисдикції однієї дії – звернення постанови до виконання, а вже безпосереднє виконання покладається на особу, стосовно якої винесено постанову.

Зазначені факти обумовлюють можливість запровадження у науковий обіг терміну «непроцесуальне провадження» під яким слід розуміти окремі одиночні дії, які вчинюються в межах адміністративно-деліктного процесу,

характеризуються завершеністю і досягненням процесуальної мети, але визнаються провадженням лише в силу відповідного законодавчого регулювання.

7. В рамках нашого дослідження інтерес представляють такі характеристики адміністративних стягнень, які обумовлюють особливості провадження по виконанню постанов про їх накладення. Відтак ми маємо звернути увагу, перш за все на природу адміністративного стягнення, тобто характер його впливу на правопорушника. В залежності від їх природи, всі адміністративні стягнення можна поділити на такі групи: адміністративні стягнення особистого характеру; адміністративні стягнення матеріального характеру; адміністративні стягнення організаційного характеру.

8. В основу виділення адміністративних стягнень особистого характеру покладено ознаку впливу адміністративного стягнення на особистісну сферу особи, що вчинила адміністративне правопорушення і була піддана адміністративному стягненню. До таких адміністративних стягнень можна віднести адміністративні стягнення у вигляді попередження, позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину, та адміністративного арешту. Загальною рисою зазначених адміністративних стягнень є те, в наслідок їх застосування здійснюється безпосередній вплив на особистість правопорушника, хоча й у різний спосіб.

9. В основу виділення адміністративних стягнень майнового характеру покладено ознаку впливу адміністративного стягнення на майнову сферу особи, що вчинила адміністративне правопорушення і була піддана адміністративному стягненню. До таких адміністративних стягнень можна віднести адміністративні стягнення у вигляді штрафу, оплатного вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення та конфіскації предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Загальною рисою зазначених адміністративних стягнень є

те, що внаслідок їх застосування здійснюється безпосередній вплив на сферу майнових інтересів правопорушника шляхом позбавлення частини його майна.

10. В основу виділення адміністративних стягнень організаційного характеру покладено ознаку впливу адміністративного стягнення на трудову сферу особи, що вчинила адміністративне правопорушення і була піддана адміністративному стягненню. До таких адміністративних стягнень можна віднести адміністративні стягнення у вигляді громадських робіт та виправних робіт. Загальною рисою зазначених адміністративних стягнень є те, що внаслідок їх застосування здійснюється безпосередній вплив на сферу трудових прав правопорушника шляхом організації уповноваженими суб'єктами особливого режиму праці правопорушника або особливого режиму оплати праці правопорушника.

11. Запропонована вище класифікація адміністративних стягнень дає можливість виділити три групи проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення в залежності від природи самого адміністративного стягнення, а саме: Провадження по виконанню адміністративних стягнень особистого характеру; Провадження по виконанню адміністративних стягнень майнового характеру; Провадження по виконанню адміністративних стягнень організаційного характеру.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ ПРОВАДЖЕНЬ ПО ВИКОНАННЮ ПОСТАНОВ ПРО НАКЛАДЕННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

2.1 Провадження по виконанню адміністративних стягнень особистого характеру

Як було зазначено вище, до адміністративних стягнень особистого характеру відносяться адміністративні стягнення у вигляді попередження, позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину, та адміністративного арешту.

Оскільки провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження не має процесуальної форми, у цьому підрозділі будуть розглянуті особливості змісту та структури проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді позбавлення спеціального права та адміністративного арешту. Ця група проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень організаційного характеру є найбільш цікавою з точки зору процесуальних характеристик.

Статтею 30 КУпАП передбачено два види позбавлення спеціального права, а саме позбавлення права полювання та позбавлення права керування транспортними засобами. Позбавлення наданого даному громадянину права полювання застосовується на строк до трьох років за грубе або систематичне порушення порядку користування цим правом. Позбавлення наданого даному громадянину права керування транспортними засобами застосовується на строк до трьох років за грубе або повторне порушення порядку користування цим правом або на строк до десяти років за систематичне порушення порядку користування цим правом.

У 2012 році суди позбавили спеціального права 37,6 тис. осіб, що на 23,6 % менше ніж у 2011 році. Із цієї кількості позбавлено права керування транспортним засобом 33 тис. осіб за керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ст. 130 КУпАП), майже 4 тис. осіб за порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (ст. 124 КУпАП), 219 водіїв позбавлено права керування транспортним засобом за перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху (ст. 122 КУпАП).

У 2013 році за керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції (ст. 130 КУпАП), позбавлено права керування транспортним засобом 34,4 тис. осіб, або 20,3 % від кількості тих, на яких накладено адміністративне стягнення за цей вид правопорушення. За порушення правил, які спричинили пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (ст. 124 КУпАП), позбавлено права керування транспортним засобом 4 тис. осіб, або 3,1 % від кількості тих, на яких накладено адміністративне стягнення за цей вид правопорушення. За перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху (ст. 122 КУпАП) 206 водіїв позбавлено права керування транспортним засобом.

У матеріалах судової статистики відсутні дані про застосування адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права полювання, що дає можливість зробити висновок про те, що цей вид адміністративного стягнення застосовується дуже рідко.

Незважаючи на те, що сутність зазначених адміністративних стягнень незалежно від виду суб'єктивного права, якого позбавляється правопорушник, є практично однаковою, порядок їх виконання відрізняється в залежності від права, позбавлення якого є змістом адміністративного стягнення. В усіх випадках позбавлення спеціального права безпосереднє виконання адміністративного стягнення полягає вилучення у особи, до якої стягнення застосовано, документа, який засвідчує наявність такого права. Проте, як раз процедура вилучення відбувається по різному для посвідчення водія, свідоцтва чи диплома, що дають право керування річковими і маломірними судами чи посвідчення мисливця.

Для провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом характерним є те, що вилучення посвідчення водія відбувається на стадії адміністративного розслідування. Так, відповідно до статті 265-1 КУпАП, у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке відповідно до цього Кодексу може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник відповідного підрозділу Міністерства внутрішніх справ України, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія, у випадках, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справа про адміністративне правопорушення не розглянута у встановлений законом строк, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

Більш детально порядок тимчасового вилучення посвідчення водія визначається Кабінетом Міністрів України. Так, відповідно до «Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія і ліцензійної картки на транспортний засіб та їх повернення», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. N 1086, посвідчення водія тимчасово вилучається за наявності підстав вважати, що водієм вчинено правопорушення, передбачене Кодексом України про адміністративні правопорушення, за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом. У разі вчинення правопорушення, за яке передбачено накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом, складається протокол про адміністративне правопорушення у двох примірниках і тимчасово вилучається посвідчення водія, про що робиться запис у протоколі. До винесення судом постанови у справі про адміністративне правопорушення та набрання нею законної сили уповноважена особа видає водієві тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом строком не більше ніж на три місяці з дати вилучення посвідчення.

Тимчасово вилучене посвідчення повертається водієві:

- 1) за заявою водія у разі, коли суд не прийняв у тримісячний строк рішення про позбавлення водія права керування транспортним засобом або

не розглянув у встановлений законом строк справу про адміністративне правопорушення;

2) після виконання водієм постанови суду про накладення адміністративного стягнення або подання до підрозділу Державтоінспекції копії постанови суду про закриття справи (крім випадків, коли справу про адміністративне правопорушення за тим самим фактом закрито у зв'язку з передачею матеріалів прокурору або органу досудового розслідування);

3) у разі винесення судом постанови про позбавлення водія права керування транспортним засобом після закінчення визначеного строку позбавлення права керування транспортним засобом та успішного складення в Державтоінспекції теоретичного і практичного іспиту для отримання права на керування транспортним засобом відповідної категорії.

Хоча даний нормативно-правовий акт і визначає порядок тимчасового вилучення посвідчення водія, його можна вважати актом, який регламентує окремі елементи процедури виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення спеціального права. Важливим моментом тут є те, що вилучене посвідчення водія повертається після закінчення визначеного строку позбавлення права керування транспортним засобом та успішного складення в Державтоінспекції теоретичного і практичного іспиту для отримання права на керування транспортним засобом відповідної категорії. Відтак останнім етапом стадії безпосереднього виконання постанови про накладення адміністративного стягнення є прийняття уповноваженими особами ДАІ теоретичного і практичного іспиту для отримання права на керування транспортним засобом відповідної категорії.

Декілька уточнюючих моментів міститься і у інструкції з оформлення працівниками Державтоінспекції МВС матеріалів про адміністративні порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, затвердженої наказом МВС від 26.02.2009 N 77. Зокрема інтерес представляє положення

про дії у повноважених працівників ДАІ у випадках, коли з певних причин у правопорушника не було здійснене тимчасове вилучення посвідчення водія.

Так, відповідно до п.3.10 згаданої Інструкції, водії транспортних засобів вважаються позбавленими права керування транспортним засобом з дня набрання чинності постановою про позбавлення цього права. Якщо особи, які позбавлені спеціального права, ухиляються від здачі документа, що посвідчує це право, то строк позбавлення їх спеціального права обчислюється з дня здачі або вилучення такого документа.

У разі надходження постанови суду про позбавлення водія права керування транспортними засобами, якщо посвідчення водія не вилучено, а особа його отримувала, інспектор адміністративної практики або особа, яка виконує його обов'язки, у триденний строк надсилає правопорушникові повідомлення про позбавлення права керування за місцем його проживання, у якому зазначає дату винесеної судом постанови, положення статті 321 КУпАП, а також інформацію про необхідність прибуття до підрозділу Державтоінспекції МВС у визначений строк для здачі посвідчення водія або тимчасового дозволу на право керування транспортними засобами.

Посвідчення водія, вилучене в порядку, передбаченому статтями 317 та 318 КУпАП, зберігаються в підрозділах реєстраційно-екзаменаційної роботи за місцем проживання порушника.

Таким чином, якщо суд, розглядаючи відповідну справу про адміністративне правопорушення прийме рішення про накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом, то виконання адміністративного стягнення буде полягати лише в тому, що раніше вилучене посвідчення водія буде залишатись в органі внутрішніх справ той строк, на який особу позбавлено права. Але завершення виконання пов'язано не просто із фактом закінчення терміну позбавлення спеціального права, але й із фактом успішної здачі правопорушником теоретичного і практичного іспиту для отримання права

на керування транспортним засобом відповідної категорії. Якщо ж вилучення посвідчення водія на стадії адміністративного розслідування не здійснювалося, то виконання постанови буде полягати у вилученні такого посвідчення у правопорушника і зберіганні його у підрозділі ДАІ до того моменту, поки правопорушника не складе зазначений вище іспит.

Що стосується позбавлення права керування річковим або маломірним судном, то у КУпАП не передбачено вилучення документів, що підтверджують таке право під час адміністративного розслідування, хоча у статті 318 КУпАП зазначено, що у разі винесення постанови про позбавлення права керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном вилучене посвідчення водія (свідоцтво, диплом) особі, щодо якої застосовано даний захід адміністративного стягнення, не повертається.

Постанова про позбавлення права керування річковими і маломірними суднами виконується керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті, та інспекторами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері безпеки на морському та річковому транспорті, капітаном річкового порту.

Відповідно до п. 6.7 Порядку оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення на морському та річковому транспорті, затверджені наказом Міністерства інфраструктури України від 18.04.2013 № 235, судноводії вважаються позбавленими права керування річковими або маломірними суднами від дня винесення постанови про позбавлення цього права.

Якщо особи, які позбавлені цього права, ухиляються від здачі документа, що посвідчує це право, строк позбавлення їх права обчислюється від дня здачі або вилучення такого документа.

У разі позбавлення права керування річковим або маломірним судном вилучене свідоцтво судноводія (диплом) особі, щодо якої застосовано даний захід адміністративного стягнення, не повертається.

Дія виданого замість вилученого свідоцтва судноводія (диплома) тимчасового дозволу на право керування річковим або маломірним судном продовжується до закінчення строку, встановленого для подання скарги, або до прийняття рішення по скарзі.

Якщо в результаті розгляду скарги буде прийнято рішення про скасування постанови і закриття справи або про заміну позбавлення права керування річковим або маломірним судном іншим заходом стягнення вилучене свідоцтво судноводія (диплом) повертається особі, у якої його було вилучено.

Відповідно до статті 321 КУпАП після закінчення призначеного строку позбавлення спеціального права особі, щодо якої застосовано даний захід адміністративного стягнення, повертаються в установленому порядку вилучені в неї документи.

Що стосується позбавлення права полювання, то цей вид адміністративних стягнень є найменш нормативно урегульованим. Відповідно до статті 317 КУпАП, постанова про позбавлення права полювання виконується зазначеними у частині другій статті 242 цього Кодексу посадовими особами органів, мисливського господарства. У свою чергу, відповідно до статті 319 КУпАП, виконання постанови про позбавлення права полювання провадиться шляхом вилучення посвідчення мисливця.

У разі ухилення особи, позбавленої права полювання, від здачі посвідчення мисливця працівники, уповноважені здійснювати контроль у галузі мисливського господарства та полювання, вилучення посвідчення мисливця провадять у встановленому порядку. Порядок вилучення посвідчення мисливця встановлюється центральним органом виконавчої

влади, що забезпечує формування державної політики у сфері лісового господарства.

Але на відміну від процедури позбавлення права керування транспортним засобом, процедура позбавлення права на полювання врегульована недостатньо. Як зазначає Р. Гаврілюк, відсутність чіткої правової регламентації стосовно моменту початку строку позбавлення спеціального права і процедури перевірки знань призвело до практиці рівного застосування цих елементів процедури позбавлення права на полювання. В одних випадках користуються аналогією з позбавленням права на керування транспортними засобами і час позбавлення права на полювання починають відраховувати з моменту фактичного вилучення відповідних документів, а також у випадку поновлення права на охоту вдаються до додаткової перевірки знань [31, с.39].

На нашу думку, обов'язковою умовою відновлення права на керування транспортними засобами чи права на полювання, повинно бути проходження правопорушником процедури, встановленої законодавством для отримання такого права.

З цією метою пропонуємо частину другу статті 321 КУпАП викласти у такій редакції: «Після закінчення призначеного строку позбавлення спеціального права особі, щодо якої застосовано даний захід адміністративного стягнення, вилучені в неї документи повертаються в установленому порядку. Повернення документів здійснюється уповноваженими органами після проходження такою особою процедури, встановленої законодавством для отримання відповідного спеціального права».

Адміністративний арешт є найбільш суворим адміністративним стягненням. Відповідно до статті 326 КУпАП, постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту виконується негайно після її винесення.

Відповідно до статті 327 КУпАП, осіб, підданих адміністративному арешту, тримають під вартою в місцях, що їх визначають органи внутрішніх справ. При виконанні постанови про застосування адміністративного арешту арештовані піддаються особистому оглядові. Строк адміністративного затримання зараховується до строку адміністративного арешту.

Відбування адміністративного арешту провадиться за правилами, встановленими законами України.

Відповідно до статті 328 КУпАП, особи, піддані адміністративному арешту за правопорушення, передбачені частиною першою статті 44, статтями 173, 173-2, частиною третьою статті 178, статтею 185, частиною другою статті 185-1 і частиною першою статті 185-3 цього Кодексу, використовуються на фізичних роботах.

Організація трудового використання осіб, підданих адміністративному арешту, покладається на виконавчі органи сільських, селищних, міських рад.

Особам, підданим адміністративному арешту, за час перебування під арештом заробітна плата а місцем постійної роботи не виплачується.

Режим тримання осіб, підданих адміністративному арешту визначається Наказом МВС України від 18 серпня 1992 року № 552 «Про затвердження Положення про спеціальний приймальник-розподільник для утримання осіб, підданих адміністративному арешту». Відповідно до цього наказу, спеціальний приймальник утворюється, реорганізується, ліквідується рішенням Ради міністрів Республіки Крим, обласної, Київської і Севастопольської міської державної адміністрації для обслуговування одного або декількох органів внутрішніх справ. Спеціальний приймальник є юридичною особою, має гербову печатку із своїм найменуванням і здійснює грошові операції через поточні рахунки в установі Національного банку України або централізовану бухгалтерію ОВС.

Місцеві органи влади та управління надають спеціальному приймальнику безкоштовно відповідні службові приміщення, автотранспорт, засоби зв'язку, інвентар та обладнання і несуть витрати по їх утриманню.

У спеціальному приймальнику обладнуються, як мінімум, такі приміщення:

- а) камери для окремого утримання чоловіків і жінок;
- б) ізолятори для окремого утримання заново доставлених осіб, які не пройшли санітарної обробки, для хворих і осіб з підозрою на інфекційні захворювання;
- в) кімнати для чергового, начальника спецприймальника, інспекторів, медпрацівника, канцелярії, прийняття їжі з обладнанням для миття і зберігання посуду, відпочинку, а також туалету;
- г) санітарний пропускник з душовою і дезінфекційною камерою, сушилка, приміщення для підігрівання і прийняття їжі, миття і зберігання посуду, зберігання особистих речей адмінарештованих і інших господарських предметів, санітарний вузол; окремі кімнати для зберігання чистої та брудної білизни.

Спеціальний приймальник повинен мати внутрішній огорожений двір. Для здійснення пропускового режиму в приймальнику з лімітом на 50 і більше місць обладнується контрольно-пропускний пункт.

Керівництво спеціальним приймальником і контроль за його діяльністю здійснює орган внутрішніх справ, при якому він утворений, управління (відділ) громадської безпеки ГУ і УВС, УМВСТ.

В органах внутрішніх справ, де утворення спеціальних приймальників недоцільне особи, піддані адміністративному арешту, утримуються в ізоляторах тимчасового тримання затриманих і взятих під варту осіб (ІТТ). Для цього в ІТТ виділяються спеціальні камери, обладнані належним чином. На адмінарештованих, що утримуються в ІТТ, в повному обсязі розповсюджуються всі вимоги щодо режиму і умов утримання,

передбачених Положенням про спеціальний приймальник для утримання осіб, підданих адміністративному арешту.

Спеціальний приймальник приймає адмінарештованих цілодобово при наявності таких документів:

- а) постанови судді про адміністративний арешт, ним підписаної і скріпленої печаткою суду;
- б) протоколу особистого обшуку з вилученими цінностями і предметами;
- в) документу, що посвідчує особу адмінарештованого.

Адмінарештовані мають право:

- а) одержувати харчування і матеріально-побутове забезпечення за встановленими нормами;
- б) подавати через адміністрацію приймальника заяви і скарги;
- в) читати газети, журнали;
- г) користуватися власним одягом за сезоном.

Адмінарештованим дозволяється мати при собі рушник довжиною не більш 50 см, мило, зубну щітку, зубний порошок або зубну пасту, гребінець, носові хустинки, окуляри або пенсне, протези або милиці (інвалідам), медикаменти та інші лікарські засоби, дозволені медичним працівником. Перераховані речі і предмети арештовані можуть отримати від своїх родичів, або купити через адміністрацію приймальника. Відпускати їх додому за особистими речами забороняється.

Адмінарештованим забороняється:

- а) порушувати встановлений порядок і тишу в камерах та інших приміщеннях спеціального приймальника, вступати в суперечки із працівниками приймальника;
- б) псувати речі приймальника, робити будь-які надписи на стінах, а також на предметах і речах, що знаходяться у приймальнику;
- в) мати при собі гроші і заборонені для зберігання предмети;

- г) вживати спиртні напої і наркотичні засоби;
- д) мати або виготовляти гральні карти, займатися азартними іграми;
- є) вести листування, отримувати передачі і посилки (окрім речей особистого туалету), грошові перекази, купувати продукти харчування.

Адмінарештовані, за їх згодою, використовуються на фізичних роботах на промислових підприємствах, будовах, у радгоспах і колгоспах, інших організаціях, за заявками керівників цих підприємств і організацій.

Як відмічає І.І. Піскун, згідно зі ст. 300 КУпАП, постанова про адміністративний арешт виконується органом внутрішніх справ у порядку, встановленому законами України. Така вимога законодавця грубо порушується, адже порядок виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту та виправних робіт визначений у відомчому нормативному акті МВС України. Існуюче положення про спеціальний приймальник для утримання осіб, підданих адміністративному арешту, готувалось і приймалось ще в 1992 році, до прийняття Конституції України, і тому в ньому не дотримано одного з основних принципів – принципу верховенства права, за яким людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Але, норми даного положення порушують майнові та деякі інші права адмінарештованих [136, с.14; 137].

Вчені також звертають увагу на проблему дотримання міжнародних стандартів захисту прав осіб під час застосування адміністративного арешту [117].

З точки зору структури провадження по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту, у структурі даного провадження можна виділити такі стадії:

- стадія звернення постанови до виконання;
- підготовка до виконання постанови;

- безпосереднє виконання постанови;
- завершення виконання.

На стадії звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання відбувається передача постанови до органу внутрішніх справ, який буде здійснювати виконання.

На стадії підготовки до виконання здійснюється транспортування особи, підданої адміністративному арешту до приймальника розподільника чи ізолятора тимчасового тримання; особистий огляд такої особи та вилучення у неї наявних цінностей та інших предметів; проведення санітарної обробки; оформлення документів на тримання особи у приймальнику – розподільнику або ізоляторі тимчасового тримання.

На стадії виконання постанови про накладення адміністративного стягнення здійснюється тримання особи підданої адміністративному арешту у відповідному приміщенні приймальника-розподільника або ізолятора тимчасового тримання відповідно до вимог режиму, встановленого для даних установ, а також залученні до фізичної праці.

На стадії завершення виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту відбувається повернення вилучених у особи підданій адміністративному арешту вилучених у неї предметів і цінностей та виведення її за межі приймальника-розподільника або ізолятора тимчасового утримання.

Незважаючи на досить просту конструкцію провадження по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту, існує одна проблема, пов'язана із її виконанням.

У нормативних конструкціях процедур виконання адміністративних стягнень, як правило, передбачено умови виконання відповідної постанови у разі її оскарження. Так, відповідно до частини другої статті 299 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), при оскарженні постанови про накладення адміністративного стягнення

постанова підлягає виконанню після залишення скарги без задоволення, за винятком постанов про застосування заходу стягнення у вигляді попередження, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Хоча вказана норма містить певні винятки, вони не охоплюють ситуації із застосуванням адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту.

Для окремих видів адміністративних стягнень передбачаються спеціальні заходи відстрочення виконання постанови, пов'язані із фактом її оскарження. Так, відповідно до частини другої статті 318 КУпАП, дія виданого замість вилученого посвідчення водія (свідоцтва, диплома) тимчасового дозволу на право керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном продовжується до закінчення строку, встановленого для подання скарги, або до прийняття рішення по скарзі.

Відповідно до частини третьої статті 329 КУпАП, майнова шкода має бути відшкодована порушником не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому копії постанови (стаття 285), а в разі оскарження такої постанови - не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення.

Але, відповідно до статті 294 КУпАП, постанова судді у справах про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги чи протесту прокурора, за винятком постанов про застосування стягнення, передбаченого статтею 32 цього Кодексу. А статтею 32 КУпАП регламентується такий вид адміністративних стягнень, як адміністративний арешт. Тобто постанова про застосування адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту набирає законної сили одразу після її винесення. Крім того, відповідно до статті 326 КУпАП, постанова районного, районного у місті,

міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту виконується негайно, після її винесення.

Формально, можливість оскарження та перегляду постанови про застосування адміністративного арешту існує, але така можливість може бути реалізована впродовж відбування особою такого арешту. Уявимо ситуацію, коли особі, до якої застосовано адміністративний арешт на п'ятнадцять діб або її представнику вдалося подати до апеляційного суду відповідну скаргу.

Відповідно до статті 294 КУпАП, апеляційна скарга, протест прокурора подаються до відповідного апеляційного суду через місцевий суд, який виніс постанову. Місцевий суд протягом трьох днів надсилає апеляційну скаргу, протест прокурора разом із справою у відповідний апеляційний суд. Апеляційний перегляд здійснюється суддею судової палати апеляційного суду в кримінальних справах протягом двадцяти днів з дня надходження справи до суду.

Таким чином, з моменту подачі апеляційної скарги до перегляду відповідної постанови може пройти до двадцяти трьох днів. Може виникнути ситуація, коли справа буде призначена до розгляду вже після того, як особа відбуде повний строк адміністративного арешту. Навіть за умов, якщо постанову буде скасовано як незаконну, людина вже буде піддана адміністративному стягненню. Порушення прав людини тут є очевидними і залишається відкритим питання якою має бути компенсація за втрачені дні життя. На ці обставини свого часу звертав увагу А.В. Кишинський [65, с.91-94].

Очевидною є наявність колізії між нормами КУпАП, які встановлюють негайне виконання постанови про застосування адміністративного арешту, з нормами, які надають правопорушнику право оскаржити таку постанову.

Уявляється, що найбільш кардинальним рішенням згаданої проблеми була б реалізація концепції кримінального (підсудного) проступку, сформульованої свого часу українськими вченими [69] і в подальшому відображеній у Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 року N 311/2008.

Відповідно до цієї концепції, до категорії кримінальних проступків мають бути віднесені передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, які мають судову юрисдикцію і не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо).

За їх вчинення можуть бути передбачені стягнення у виді короткострокового позбавлення волі, штрафу у певному обмеженому розмірі, позбавлення спеціальних прав, залучення до обов'язкових робіт тощо, а також застосовуватись спеціальна конфіскація. Вчинення кримінальних проступків не матиме таких правових наслідків, як судимість.

Але, перспектива запровадження інституту кримінального проступку хоча і є реальною, проте невідомо коли вона стане дійсністю.

Для вирішення зазначеної колізії можна запропонувати такі заходи. По-перше, необхідно встановити правило, згідно з яким справи про адміністративні правопорушення, за які може бути призначений адміністративний арешт розглядались би колегією із трьох суддів з обов'язковою участю адвоката. Це дозволить суттєво знизити ризик необ'єктивного вирішення справи і призначення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту.

Крім цього було б доцільним встановити правило, згідно з яким виконання постанови про застосування адміністративного арешту відтерміновується до моменту прийняття рішення про оскарження такої постанови. Але рішення про скасування має бути прийняте протягом доби з моменту прийняття судом рішення про застосування адміністративного

стягнення у вигляді адміністративного арешту. До того часу особа, до якої застосовано адміністративне стягнення перебуває у стані адміністративного затримання. При цьому протягом цього часу така особа має необмежене право спілкування з адвокатом або самостійного оскарження. Якщо протягом доби відповідна скарга не подана, постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту набуває чинності і відбувається її виконання.

Якщо ж скаргу подано, то особа перебуває у стані адміністративного затримання до прийняття відповідного рішення апеляційним судом.

При цьому важливо виключити можливість як зловживання правом на оскарження з боку особи до якої застосовано адміністративне стягнення, так і упередженості з боку суду. Для запобігання першому необхідно встановити, що час адміністративного затримання не включається до строку адміністративного арешту. Для запобігання другому – встановити чіткі правила відшкодування моральної шкоди особі, відносно якої апеляційний суд скасує постанову про накладення адміністративного арешту.

Ще однією особливістю провадження по виконанню адміністративних стягнень у вигляді адміністративного арешту, є здійснюване в рамках такого провадження трудове використання осіб, підданих адміністративному арешту. Відповідно до статті 328 КУпАП, особи, піддані адміністративному арешту за правопорушення, передбачені частиною першою статті 44, статтями 173, 173-2, частиною третьою статті 178, статтею 185, частиною другою статті 185-1 і частиною першою статті 185-3 цього Кодексу, використовуються на фізичних роботах. Особам, підданим адміністративному арешту, за час перебування під арештом заробітна плата за місцем постійної роботи не виплачується.

Фактично зміст адміністративного арешту як адміністративного стягнення містить дві складові, а саме тимчасове позбавлення волі особи, що

вчинила адміністративне правопорушення на строк до 15 діб та її безоплатне трудове використання.

Оскільки організація трудового використання осіб, підданих адміністративному арешту, покладається на виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, то виникає питання доцільності такого елементу адміністративного стягнення. Фактично за таких умов адміністративний арешт значною мірою перетворюється на громадські роботи, які організуються тими самими суб'єктами.

2.2 Провадження по виконанню адміністративних стягнень матеріального характеру

Як було зазначено вище, до адміністративних стягнень матеріального характеру відносяться адміністративні стягнення у вигляді оплатного вилучення та конфіскації предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення.

Специфіка цих адміністративних стягнень пов'язана із обмеженням права власності правопорушника по відношенню до предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. У випадку застосування обох видів адміністративних стягнень відбувається позбавлення особи, що вчинила адміністративне правопорушення права власності на предмет, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Але у випадку оплатного вилучення такій особі компенсується вартість такого предмета. У випадку конфіскації - такої компенсації немає. Ця властивість і обумовлює відмінність у провадженнях по виконанню цих адміністративних стягнень.

У 2012 році кількість осіб, щодо яких суди застосували платне вилучення предмета, що був знаряддям вчинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення як основний, так і додатковий вид адміністративних стягнень, порівняно з 2011 р. зменшилась майже удвічі і становила 2,1 тис. осіб, їх питома вага від кількості всіх осіб, на яких накладено адміністративне стягнення — 0,3 %. Конфіскацію предметів, що були знаряддями вчинення або безпосередніми об'єктами адміністративного правопорушення, суди застосували до 49,9 тис. осіб, що на 11 % менше. Вилучено 204 одиниці вогнепальної зброї. Конфісковано товари та цінності на суму 174 млн. 641,5 тис. грн.; валюту — на суму 21 млн. 353 тис. грн.

У 2013 році суди застосували оплатне вилучення предмета, що був знаряддям вчинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, як основний, так і додатковий вид адміністративних стягнень до майже 2 тис. осіб, що порівняно з 2012 р. менше на 7,2 %; їх питома вага від кількості всіх осіб, на яких накладено адміністративне стягнення, — 0,3 %. Конфіскацію предметів, що були знаряддями вчинення або безпосередніми об'єктами адміністративного правопорушення, суди застосували до 49 тис. осіб, що всього на 1,8 % менше. Вилучено 176 одиниць вогнепальної зброї. Конфісковано товари та цінності на суму 23 млн. 774,5 тис. грн.; валюту — на суму 26 млн. 683 тис. грн.

Як зазначає Р.Є. Строцький, з точки зору виконавчого провадження, оплатне вилучення та конфіскація достатньо схожі. Але, характерною рисою цих видів адміністративних стягнень він вважає лише те, що вони не можуть бути звернуті на державне та громадське майно[169, с.182]. Натомість характерною рисою цих адміністративних стягнень, на нашу думку, слід вважати специфічний порядок їх виконання.

Суттєвою особливістю проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді оплатного вилучення або конфіскації предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення є те, що вони фактично починаються ще в межах провадження по справі про адміністративне правопорушення.

Відповідно до статті 260 КУпАП, у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні

правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

В цій статті слід звернути увагу на два моменти, які прямо стосуються проваджень по виконанню адміністративних стягнень у вигляді оплатного вилучення чи конфіскації, а саме на вилучення речей та тимчасове затримання транспортних засобів. Із назви статті 260 КУпАП випливає, що ці заходи відносяться до заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення. При цьому забезпечення провадження тут має декілька аспектів. По-перше, вилучені речі можуть бути використані як речові докази, а по друге їх вилученням забезпечується виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді оплатного вилучення або конфіскації.

Оскільки предметом оплатного вилучення і конфіскації є предмети які стали знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, то вони спочатку стають речовими доказами у справі, а потім об'єктом адміністративного стягнення.

Відповідно до статті 265 КУпАП, речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами органів, зазначених у статтях 234-1, 234-2, 244-4, 262 і 264 цього Кодексу. Вилучені речі і документи зберігаються до розгляду справи про адміністративне правопорушення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за погодженням із Державною судовою

адміністрацією України, а після розгляду справи, залежно від результатів її розгляду, їх у встановленому порядку конфіскують, або повертають володільцеві, або знищують, а при оплатному вилученні речей - реалізують. Вилучені орден, медаль, нагрудний знак до почесного звання СРСР, почесного звання Української РСР, Почесної Грамоти і Грамоти Президії Верховної Ради Української РСР, почесного звання України, відзнаки Президента України, нагородна зброя, після розгляду справи підлягають поверненню їх законному володільцеві, а якщо він невідомий, надсилаються відповідно до Адміністрації Президента України. Вилучені самогон та інші міцні спиртні напої домашнього вироблення, апарати для їх вироблення після розгляду справи підлягають знищенню працівниками міліції.

Про вилучення речей і документів складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання.

При вчиненні порушень, передбачених статтями 174, 190 - 195-4 цього Кодексу, працівник міліції, а при вчиненні правопорушень, передбачених статтями 191, 195 цього Кодексу, також посадова особа прикордонної служби має право вилучити нагородну, вогнепальну мисливську, пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду та холодну зброю, бойові припаси і спеціальні засоби самооборони. Працівник міліції, посадова особа прикордонної служби має право провести особистий огляд і огляд речей порушника в порядку, встановленому статтею 264 цього Кодексу. До особи, яка вчинила правопорушення під час виконання службових обов'язків, вилучення зброї, особистий огляд і огляд речей застосовуються лише у невідкладних випадках.

Що стосується транспортних засобів, то відповідно до статті 265-2 КУпАП, у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено

порушення, передбачені частинами першою, другою, третьою, четвертою, шостою і сьомою статті 121, статтями 121-1, 122-5, 126, частинами першою, другою, третьою і четвертою статті 130, статтями 132-1, 206-1 цього Кодексу, працівник відповідного підрозділу Міністерства внутрішніх справ України, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку (якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху), в тому числі за допомогою спеціального автомобіля - евакуатора. Про тимчасове затримання робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше трьох днів з моменту такого затримання.

Аналіз зазначених положень КУпАП дає можливість стверджувати, що необхідна для провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення стадія безпосереднього вилучення предмета, який став знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення реалізується під час здійснення провадження по справі про відповідне адміністративне правопорушення на стадії адміністративного розслідування, оскільки саме на цій стадії здійснюється забезпечення доказів по справі.

З урахуванням цих особливостей слід визначати структуру провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді оплатного вилучення або конфіскації.

- звернення до виконання;
- безпосереднє виконання (реалізація предмету, повернення суми грошей правопорушнику);
- завершення виконання (надсилання документу до суду).

Відповідно до статті 311 КУпАП постанова про оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, виконується державним виконавцем. Відтак, стадія звернення постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді оплатного вилучення предмету містить у собі дві складові. По-перше, здійснюється направлення зазначеної постанови до Державної виконавчої служби. По-друге, здійснюється передача самого предмету, який підлягає оплатному вилученню і знаходиться в органі, який здійснював забезпечення провадження по справі про відповідне адміністративне правопорушення.

Стадія безпосереднього виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді оплатного вилучення предмета включає до себе вже три етапи.

Відповідно до статті 312 КУпАП предмет, вилучений на підставі постанови про його оплатне вилучення, здається державним виконавцем для реалізації в порядку, встановленому законом. Тобто перший етап цієї стадії полягає у здачі предмету для реалізації.

Другий етап полягає у реалізації цього предмету шляхом його продажу.

Третій етап полягає у передачі колишньому власникові суми, виручені від реалізації оплатного вилученого предмета з відрахуванням витрат, пов'язаних з проведенням виконавчих дій.

Реалізація предметів здійснюється відповідно до Закону України «Про виконавче провадження». Відповідно до статті 62 цього закону, рухоме майно, вартість якого не перевищує сто п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, товари побутового вжитку, а також інше рухоме майно реалізуються на комісійних умовах. Нерухоме майно, транспортні засоби, повітряні, морські та річкові судна реалізуються виключно на прилюдних торгах (аукціонах).

Не реалізоване на прилюдних торгах, аукціонах або на комісійних умовах протягом двох місяців майно підлягає уцінці державним виконавцем, що проводиться в десятиденний строк з дня визнання прилюдних торгів чи аукціону такими, що не відбулися, або закінчення двомісячного строку реалізації майна на комісійних умовах. Майно може бути уцінене не більш як на 30 відсотків. У разі не реалізації майна в місячний строк з дня проведення уцінки воно повторно уцінюється в такому самому порядку, але не більш як на 50 відсотків початкової вартості майна.

У разі якщо в місячний строк з дня проведення повторної уцінки майно не реалізовано на прилюдних торгах, аукціонах або на комісійних умовах, державний виконавець повідомляє про це стягувачу і пропонує йому вирішити питання про залишення за собою нереалізованого майна, крім майна, конфіскованого за рішенням суду.

Витрати, пов'язані з організацією та проведенням прилюдних торгів, аукціонів або реалізації майна боржника на комісійних умовах, не повинні перевищувати п'яти відсотків вартості реалізації майна.

Більш детально порядок реалізації вилучених предметів описується в Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5.

Зокрема, у цій Інструкції вказується, що реалізація державними виконавцями майна здійснюється відповідно до Порядку реалізації арештованого майна, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 15.07.99 № 42/5, Тимчасового положення про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27.10.99 № 68/5, Правил комісійної торгівлі непродовольчими товарами, затверджених наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 13.03.95 № 37.

Що стосується виконання постанови про застосування адміністративного стягнення у вигляді конфіскації, то відповідно до статті 313 КУпАП, постанови про конфіскацію предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, та грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, виконуються державними виконавцями в порядку, встановленому законом.

Крім того, відповідно до положень статей 314-316 КУпАП, виконання постанови про конфіскацію предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, здійснюється шляхом вилучення конфіскованого предмета і примусового безоплатного звернення цього предмета у власність держави.

Реалізація конфіскованих предметів, які стали знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, провадиться в порядку, встановлюваному законами України.

Постанова про конфіскацію предмета, грошей з відміткою про виконання повертається до суду, який виніс постанову.

Як впливає із наведених положень, структура провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді конфіскації є абсолютно ідентичною структурі провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді оплатного вилучення предмета. Єдиною різницею є лише те, що у випадку оплатного вилучення кошти від реалізації вилученого предмета повертаються власнику цього предмета, а у випадку конфіскації спрямовуються до державного бюджету.

Проте можна виділити одну особливість притаманну обом розглянутим провадженням. Річ у тім, що сама по собі діяльність державного виконавця в рамках цих проваджень становить окреме самостійне провадження, а саме виконавче провадження, яке здійснюється на підставі Закону України «Про виконавче провадження». Іншими словами ми маємо справу з так би мовити вкладеним провадженням. Особливість цієї ситуації полягає в тому, що стадія одного провадження має всі ознаки і визнається законом як самостійне провадження.

Відтак не викликає сумніву той факт, що в контексті виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, виконавче провадження також можна розглядати як елемент адміністративно-деліктного процесу.

У контексті дослідження провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді конфіскації слід звернути увагу на одну проблему, на яку звертають увагу науковці [108], але яка й досі не знайшла законодавчого вирішення.

Відповідно до статті 29 КУпАП, конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, полягає в примусовій безоплатній передачі цього предмета у власність держави за рішенням суду. Конфісковано може бути лише предмет, який є у приватній власності порушника, якщо інше не передбачено законами України. В той самий час, відповідно до статті 354 Цивільного Кодексу України, до особи може бути застосовано позбавлення права власності на майно за рішенням суду як санкція за вчинення правопорушення (конфіскація) у випадках, встановлених законом.

Іншими словами, конфіскації може бути підданий тільки предмет, який знаходиться у приватній власності особи, до якої застосовано відповідне адміністративне стягнення.

Але, як зазначає Д.М. Лук'янець, декілька статей КУпАП передбачають застосування конфіскації відносно предметів, які не можуть

знаходиться у приватній власності правопорушника. Так, наприклад, статтею 51-2 КУпАП встановлено, що незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, - тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення.

Цілком зрозуміло, що якщо продукція виготовлена незаконно, вона не може знаходитись у приватній власності порушника. Це випливає із положень статті 328 ЦК, в якій зазначено, що право власності набувається на підставах, що не заборонені законом, зокрема із правочинів. Крім того, у 51-2 КУпАП йдеться про конфіскацію обладнання та матеріалів, які призначені для виготовлення відповідної продукції, тоді як знаряддям вчинення правопорушення можна вважати обладнання і матеріали які були використані для виготовлення такої продукції, що не одне і те ж саме. З аналогічних підстав не можуть бути конфісковані фальсифіковані алкогольні напої чи тютюнові вироби, що передбачено статтею 177-2 КУпАП тощо.

Аналогічним чином не можуть бути конфісковані відповідно до статті 42-2 КУпАП продукти харчування чи інша продукція, радіоактивно забруднені понад рівні, що допускаються. Це обумовлено тим, що статтею 7 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», встановлено, що виробництво та реалізація продукції, радіоактивна забрудненість якої перевищує допустимі рівні вмісту радіонуклідів, за винятком продукції науково-

виробничого та дослідного характеру, забороняються. Тобто право власності на таку продукцію в силу статті 328 ЦК набуватись не може, а відтак і конфіскації вона не підлягає.

В окремих випадках передбачається застосування конфіскації за правопорушення вчинені посадовими особами. Так, статтею 164-5 КУпАП, встановлено, що зберігання або транспортування алкогольних напоїв чи тютюнових виробів, на яких немає належним чином розміщених марок акцизного збору, або з підробленими чи фальсифікованими марками акцизного збору посадовими особами підприємств-виробників, імпортерів і продавців цих товарів, - тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією таких алкогольних напоїв або тютюнових виробів. В даному випадку суб'єктом правопорушення є посадова особа, а предмети, що підлягають конфіскації є власністю відповідних юридичних осіб.

По-друге, частина статей передбачає конфіскацію предметів, які не відносяться ні до знарядь вчинення правопорушення, ні до його безпосереднього об'єкту. Так, наприклад, статтею 160-2 КУпАП встановлено, що незаконна торговельна діяльність, тобто здійснення угод купівлі-продажу товарів чи інших предметів з ухиленням від реєстрації в установленому порядку з метою одержання неконтрольованого державою прибутку, якщо розмір цього прибутку не перевищує семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, - тягне за собою накладення штрафу від п'яти до двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих товарів і виручених грошей. В даному випадку виручені гроші як раз не є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, а відтак їх конфіскація буде суперечити вимогам статті 29 КпАП.

У зв'язку із цим виникає питання: чи перешкоджає виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді конфіскації

той факт, що предмет, який підлягає конфіскації не є приватною власністю правопорушника? Очевидно, що це не є перешкодою для виконання, оскільки це не є питанням для осіб, що здійснюють виконання. Цим питанням має опікуватись суд, коли приймається рішення про застосування адміністративного стягнення у вигляді конфіскації.

Інша проблема полягає в тому, що значна предметів, які підлягають конфіскації, не можуть бути реалізовані шляхом продажу. Це стосується, наприклад, фальсифікованих алкогольних напоїв або тютюнових виробів, саморобної зброї, продуктів харчування чи іншої продукції, радіоактивно забрудненої понад рівні, що допускаються тощо. Очевидно, що законом має бути передбачено можливість знищення таких предметів після їх конфіскації.

Крім вищезазначених, у провадженні по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді оплатного вилучення або конфіскації є ще одна особливість. Відповідно до статті 25 КУпАП, оплатне вилучення та конфіскація предметів можуть застосовуватись як основні, так і додаткові адміністративні стягнення. Коли конфіскація чи оплатне вилучення застосовуються як додаткові стягнення, то основним виступає адміністративне стягнення у вигляді штрафу. Відтак, коли у постанові про накладення адміністративного стягнення зазначається і основне і додаткове стягнення, має бути реалізовано два провадження. Перше провадження – по виконанню постанови у частині виконання основного адміністративного стягнення, а друге – по виконанню постанови у частині виконання додаткового адміністративного стягнення. При цьому ці провадження можуть реалізовуватись незалежно одне від одного.

Але, в рамках дослідження питання про виконання адміністративних стягнень матеріального характеру, слід розглянути ще одне провадження, а саме провадження по виконанню постанов про накладення штрафу.

Як було показано раніше, провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу, якщо

правопорушник добровільно сплачує відповідну суму штрафу, здійснюється у непроцесуальній формі. Процесуальна ж форма є необхідною за умови примусового виконання такої постанови, тому зупинимося на розгляді саме такого провадження.

За даними судової статистики штраф є найпоширенішим видом серед адміністративних стягнень, застосованих судами за вчинення всіх видів адміністративних правопорушень. Так, у 2012 р. тільки суди оштрафували 617,5 тис. осіб, що на 18,5 % менше порівняно з 2011 р.; водночас їх питома вага від кількості тих, на кого накладено адміністративне стягнення, дещо збільшилась і становила 75,6 % (у 2011- 74,4 %). Загальна сума накладеного судами штрафу становила 466 млн. 523 тис. грн, з яких добровільно сплачено 139 млн. 799,8 тис. грн, або 30 % (у 2011 - 42,3 %).

У 2013 році суди оштрафували 581,9 тис. осіб, що на 5,8 % менше порівняно з 2012 р.; водночас їх питома вага від кількості тих, на кого накладено адміністративне стягнення, дещо збільшилась і становила 76 %. Загальна сума накладеного судами штрафу становила 463 млн. 865 тис. грн., з яких добровільно сплачено 143 млн. 718,4 тис. грн., або 31 %.

Із даних статистичних показників видно, що рівень добровільного виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу складає приблизно 30%, що робить актуальним саме примусовий спосіб виконання таких постанов.

Відповідно до статті 308 КУпАП, у разі несплати правопорушником штрафу у строк, установлений частиною першою статті 307 цього Кодексу, постанова про накладення штрафу надсилається для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, встановленому законом.

У порядку примусового виконання постанови про стягнення штрафу за вчинення адміністративного правопорушення з правопорушника стягується:

- подвійний розмір штрафу, визначеного у відповідній статті цього Кодексу та зазначеного у постанові про стягнення штрафу;
- витрати на облік зазначених правопорушень. Розмір витрат на облік правопорушень визначається Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до статті 32 Закону України «Про виконавче провадження», заходами примусового виконання рішень є:

- 1) звернення стягнення на кошти та інше майно (майнові права) боржника, у тому числі якщо вони перебувають в інших осіб або належать боржникові від інших осіб;
- 2) звернення стягнення на заробітну плату (заробіток), доходи, пенсію, стипендію боржника;
- 3) вилучення в боржника і передача стягувачу певних предметів, зазначених у рішенні;
- 4) інші заходи, передбачені рішенням.

Очевидно, що для примусового виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу, можуть бути застосовані лише перших два заходи із наведеного переліку. Проте, державний виконавець має визначитись, який захід примусового виконання слід обрати у конкретному випадку.

Відповідно до статті 68 Закону України «Про виконавче провадження», стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника звертається у разі відсутності в боржника коштів на рахунках у банках чи інших фінансових установах, відсутності чи недостатності майна боржника для покриття в повному обсязі належних до стягнення сум, а також у разі виконання рішень про

стягнення періодичних платежів та стягнення на суму, що не перевищує трьох мінімальних розмірів заробітної плати.

Оскільки переважна більшість штрафів, передбачена КУпАП не перевищує 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, то примусове виконання відповідних постанов здійснюється шляхом звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи правопорушника.

Виходячи із зазначеної норми, після отримання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за якою не відбулося добровільного виконання у встановлений законом строк, державний виконавець має перевірити, чи дозволяє розмір штрафу застосувати такий захід примусового стягнення, як звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи правопорушника. Тобто після стадії звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання, реалізується стадія обрання заходу примусового виконання, а вже потім – стадія безпосереднього виконання.

Про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника державний виконавець вносить постанову, яка надсилається для виконання підприємству, установі, організації, фізичній особі, фізичній особі - підприємцю за місцем отримання боржником відповідних доходів.

Відповідно до п. 7.3.1. Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5, постанова повинна містити:

- а) повне найменування та місцезнаходження підприємства, установи, організації, прізвище, ім'я та по батькові фізичної особи чи фізичної особи - підприємця, до якої направляється постанова, та її місце проживання;
- б) порядок стягнення суми боргу;

в) розмір відрахувань;

г) реквізити рахунку, на який необхідно перераховувати утримані кошти, або адресата у разі перерахування коштів поштовим переказом;

г) вимогу щодо направлення звітів про здійснені відрахування та виплати із зазначенням періодичності подання звітів та адреси, на яку необхідно направляти звіти.

Відповідно до статті 69 Закону України «Про виконавче провадження», підприємства, установи, організації, фізичні особи, фізичні особи - підприємці здійснюють відрахування із заробітної плати, пенсії, стипендії та інших доходів боржника і перераховують кошти стягувачу у строк, встановлений для здійснення зазначених виплат боржнику, а якщо такий строк не встановлено - до десятого числа кожного місяця, наступного за звітним. Такі підприємства, установи, організації, фізичні особи, фізичні особи - підприємці кожні шість місяців надсилають державному виконавцю звіт про здійснені відрахування та виплати за формою, встановленою Міністерством юстиції України. У разі припинення перерахування коштів стягувачу у зв'язку із зміною боржником місця роботи, проживання, перебування чи навчання або з інших причин підприємства, установи, організації, фізичні особи, фізичні особи - підприємці не пізніш як у триденний строк повідомляють державному виконавцю про причину припинення виплат та зазначають нове місце роботи, проживання чи навчання боржника, якщо воно відоме. Посадові особи, винні у ненаданні таких відомостей без поважних причин, можуть бути притягнуті до відповідальності, передбаченої законом.

Статтею 70 цього ж закону встановлено, що розмір відрахувань із заробітної плати та інших доходів боржника вираховується із суми, що залишається після утримання податків, зборів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Крім того, за таким видом стягнення із заробітної плати боржника може бути утримано за

виконавчими документами до погашення у повному обсязі заборгованості двадцять відсотків. Положення цієї статті застосовуються також у разі звернення стягнення на належні боржникові стипендію та інші доходи.

Відповідно до пп. 7.8-7.11 Інструкції з організації примусового виконання рішень, за кожною постановою про стягнення підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами, фізичними особами - підприємцями, з якими боржник перебуває у трудових відносинах, кожні шість місяців та після закінчення строку відповідних виплат або у разі звільнення працівника подається окремий звіт про здійснені відрахування та виплати за встановленою формою. Звіт про здійснені відрахування та виплати долучається до матеріалів виконавчого провадження.

Виконавчі документи, за якими здійснюється відрахування із заробітної плати, пенсії, стипендії та інших доходів боржника, зберігаються у виконавчих провадженнях.

Після надходження до державного виконавця письмового повідомлення за підписом відповідальної посадової особи, чи платіжних документів про перерахування коштів державний виконавець не пізніше наступного робочого дня заносить інформацію про стягнення коштів до виконавчого документа шляхом проставлення відповідної відмітки. У відмітці державного виконавця зазначаються розмір стягненої (відрахованої) суми, суми заборгованості (за її наявності), а при стягненні періодичних платежів - дата, до якої проведено стягнення, та повне найменування і місцезнаходження юридичної особи, яка здійснювала відрахування. Якщо перерахунок коштів здійснювався за платіжними документами, які долучено до матеріалів виконавчого провадження, у відмітці зазначаються номер та дата платіжного документа.

Завершальною стадією виконавчого провадження є закінчення виконавчого провадження про що державний виконавець вносить

відповідну постанову. У постанові про закінчення виконавчого провадження державний виконавець зазначає підставу для цього з посиланням на відповідну норму Закону, результати виконання, а також наслідки завершення відповідного виконавчого провадження.

При завершенні виконавчого провадження державний виконавець залишає у матеріалах виконавчого провадження копію виконавчого документа, а на виконавчому документі ставить відповідну відмітку, у якій зазначаються підстава завершення виконавчого провадження з посиланням на відповідну норму Закону. Після цього виконавчий документ, яким є постанова про накладення адміністративного стягнення повертається до органу, який його прийняв.

Другим заходом примусового виконання є звернення стягнення на кошти та інше майно боржника. Такий захід застосовується у тому разі, коли розмір штрафу перевищує три мінімальні заробітні плати.

Відповідно до п.7.2. Інструкції про порядок примусового виконання рішень, при виконанні в примусовому порядку виконавчих документів про стягнення сум коштів, що перевищують три мінімальні розміри заробітної плати, державний виконавець у першу чергу перевіряє наявність коштів на рахунках боржника шляхом направлення відповідних запитів, а також перевіряє майновий стан боржника.

Стадія безпосереднього виконання у даному випадку полягає у арешті, вилученні та примусовій реалізації вилученого майна. Відповідно ці дії можна вважати етапами відповідної стадії.

Відповідно до статті 52 Закону України «Про виконавче провадження», стягнення за виконавчими документами звертається в першу чергу на кошти боржника у гривнях та іноземній валюті, інші цінності, у тому числі кошти на рахунках і вкладах боржника у банках та інших фінансових установах, на рахунки в цінних паперах у депозитарних установах. Готівкові кошти, виявлені у боржника, вилучаються.

На кошти та інші цінності боржника, що знаходяться на рахунках, вкладах та на зберіганні у банках чи інших фінансових установах, накладається арешт. Арешт поширюється також на кошти на рахунках, які будуть відкриті після винесення постанови про накладення арешту.

У разі відсутності у боржника коштів та інших цінностей, достатніх для задоволення вимог стягувача, стягнення звертається також на належне боржнику інше майно, за винятком майна, на яке згідно із законом не може бути накладено стягнення. Звернення стягнення на майно боржника не зупиняє звернення стягнення на кошти боржника. Боржник має право запропонувати ті види майна чи предмети, на які необхідно в першу чергу звернути стягнення. Черговість стягнення на кошти та інше майно боржника остаточно визначається державним виконавцем.

Стягнення на майно боржника звертається в розмірі і обсязі, необхідних для виконання за виконавчим документом, з урахуванням стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, штрафів, накладених на боржника під час виконавчого провадження. У разі якщо боржник володіє майном спільно з іншими особами, стягнення звертається на його частку, що визначається судом за поданням державного виконавця.

У разі якщо сума, що підлягає стягненню за виконавчим провадженням, не перевищує десяти розмірів мінімальної заробітної плати, звернення стягнення на єдине житло боржника та земельну ділянку, на якій розташоване це житло, не здійснюється. У такому разі державний виконавець зобов'язаний вжити всіх заходів для виконання рішення за рахунок іншого майна боржника.

Статтею 57 Закону України «Про виконавче провадження» встановлено, що арешт майна боржника застосовується для забезпечення реального виконання рішення. Арешт на майно боржника може накладатися державним виконавцем шляхом:

1) винесення постанови про арешт коштів та інших цінностей боржника, що знаходяться на рахунках і вкладах чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах;

2) винесення постанови про арешт коштів, що перебувають у касі боржника або надходять до неї;

3) винесення постанови про арешт майна боржника та оголошення заборони на його відчуження;

4) проведення опису майна боржника і накладення на нього арешту.

Як випливає із норм закону та відповідної інструкції про порядок примусового виконання рішень, всі етапи досліджуваної стадії являють собою досить складні процесуальні дії.

Так, наприклад, опис та арешт майна боржника здійснюються в такій послідовності.

Після виявлення майна боржника державний виконавець проводить опис та арешт цього майна, про що складає акт. В акті опису та арешту майна боржника повинні бути вказані:

а) назва кожного внесеного в акт предмета і його відмінні ознаки (вага, метраж, розмір, форма, вид, колір, товарний знак, проби, виробнича марка, дата випуску, ступінь зносу тощо);

б) якщо вилучені предмети мають ознаки дорогоцінних металів, каменів органічного та неорганічного утворення, перлів тощо, то вони ретельно описуються з визначенням усіх особливих ознак, відповідним чином пакуються в конверт, прошиваються, підписуються державним виконавцем та іншими учасниками, які були присутніми під час опису;

в) якщо проводилось опечатування предмета, зазначається, які предмети, приміщення, сховища були опечатані, кількість накладених печаток та спосіб опечатування;

г) прізвище, ім'я та по батькові особи, якій передано майно на зберігання, а якщо майно передано на зберігання не боржнику, а іншій особі, - паспортні дані, її місце проживання;

г) відмітка про роз'яснення зберігачеві майна обов'язків із збереження майна, попередження про кримінальну та іншу відповідальність, встановлену законодавством, за його розтрату, відчуження, приховування, підміну, пошкодження, знищення або інші незаконні дії з майном, на яке накладено арешт;

д) якщо державний виконавець установив зберігачеві обмеження права користуватися майном, зазначаються вид, обсяги і строки обмеження;

е) зауваження або заяви стягувача, боржника, осіб, що були присутні при описі.

Акт опису та арешту майна підписується державним виконавцем, понятими, зберігачем майна, боржником та стягувачем, їх представниками, а також може бути підписаний іншими особами, які були присутні при проведенні опису майна. У разі відмови від підпису сторін чи інших осіб, що були присутні при виконанні, про це робиться відмітка в акті.

Якщо опис і арешт майна здійснюються за участю боржника або його представника, акт опису та арешту майна складається в двох примірниках. Перший залишається в провадженні державного виконавця, а другий видається боржнику під розписку на першому примірнику, що залишається у державного виконавця.

Арешт на цінні папери накладається згідно з Порядком накладення арешту на цінні папери, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22.09.99 № 1744. Зберігання цінних паперів здійснюється відповідно до Положення про порядок і умови зберігання цінних паперів, на які накладено арешт, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 04.10.99 № 489, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29.10.99 за № 740/4033.

Оскільки примусове виконання стягнення передбачає реалізацію арештованого та вилученого майна, необхідним елементом провадження є його оцінка.

Визначення вартості, оцінка майна боржника проводяться державним виконавцем або суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання в установленому законодавством порядку. У разі якщо стягувач і боржник або їх представники присутні під час опису й арешту майна та не заперечують проти визначення вартості майна, державний виконавець одночасно з його описом проводить визначення вартості майна, про що складає відповідний акт.

Визначення вартості майна боржника безпосередньо державним виконавцем проводиться за ринковими цінами, що діють на день визначення вартості майна, з урахуванням фактичного стану майна, у строк не пізніше п'яти робочих днів з моменту проведення опису й арешту майна. Для визначення вартості майна державний виконавець використовує власні знання, дані засобів масової інформації, повідомлення сторін виконавчого провадження та інших осіб, яких державний виконавець у разі необхідності може залучити до проведення визначення вартості майна. З метою належного визначення вартості окремих видів майна державний виконавець може в установленому порядку залучати до процесу опису майна експертів чи спеціалістів.

За результатами визначення вартості майна державний виконавець складає акт визначення вартості майна, у якому зазначаються дата опису й арешту цього майна, опис та аналіз зібраних і використаних даних та іншої інформації під час визначення вартості майна, вартість кожного описаного предмета та загальна вартість майна. У разі заперечень з боку сторін виконавчого провадження вони мають право зазначити про це в акті. Акт складається у трьох примірниках. Акт визначення вартості майна вважається чинним протягом шести місяців з дня його складання.

Копії акта визначення вартості майна надсилаються сторонам виконавчого провадження не пізніше наступного робочого дня після його складання. Якщо сторони виконавчого провадження або їх представники присутні під час визначення вартості майна, копії акта вручаються їм під розписку на першому примірнику акта.

У разі якщо оцінку майна проводив суб'єкт оціночної діяльності - суб'єкт господарювання, державний виконавець направляє сторонам повідомлення про оцінку майна не пізніше наступного робочого дня після отримання звіту про оцінку майна. У звіті про оцінку майна оцінювач обов'язково повинен зазначити відомості, які необхідні для публікації оголошення про реалізацію такого майна. Необхідність зазначення таких відомостей передбачається у договорі, який укладається органом ДВС із суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання. Строк чинності звіту про оцінку майна у виконавчому провадженні становить шість місяців з дати його складання.

Відповідно до статті 62 Закону України «Про виконавче провадження», реалізація арештованого майна здійснюється шляхом його продажу на прилюдних торгах, аукціонах або на комісійних умовах. Рухоме майно, вартість якого не перевищує сто п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, товари побутового вжитку реалізуються на комісійних умовах. Нерухоме майно, транспортні засоби, повітряні, морські та річкові судна реалізуються виключно на прилюдних торгах (аукціонах).

Не реалізоване на прилюдних торгах, аукціонах або на комісійних умовах протягом двох місяців майно підлягає уцінці державним виконавцем, що проводиться в десятиденний строк з дня визнання прилюдних торгів чи аукціону такими, що не відбулися, або закінчення двомісячного строку реалізації майна на комісійних умовах. Майно може бути уцінене не більш як на 30 відсотків. У разі не реалізації майна в

місячний строк з дня проведення уцінки воно повторно уцінюється в такому самому порядку, але не більш як на 50 відсотків початкової вартості майна.

У разі, якщо від продажу частини майна виручено суму, достатню для задоволення вимог стягувача, сплати виконавчого збору, відшкодування витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій, а також сплати штрафу, продаж арештованого майна припиняється.

Завершальна стадія провадження має такий самий зміст, як і у випадку звернення стягнення на заробітну плату боржника.

Розглянувши порядок виконання постанов про адміністративні стягнення у вигляді оплатного вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, конфіскації такого предмета та примусового виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу, можна звернути увагу на подібність вчинюваних під час провадження уповноваженими суб'єктами дій, що підтверджує однакову природу таких стягнень, а відтак і правильність запропонованої їх класифікації.

Крім того, на підставі особливостей провадження по виконанню згаданих постанов, можна виділити деякі види таких проваджень.

По-перше, особливості виконання постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді оплатного вилучення чи конфіскації можна вести мову про існування «усічених проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень». Усічене провадження має місце тоді, коли окремі стадії чи етапи виконання реалізуються в рамках провадження по справі про адміністративне правопорушення. У справах про адміністративні правопорушення, санкції за вчинення яких передбачають застосування оплатного вилучення чи конфіскації предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, безпосереднє вилучення у правопорушника таких предметів відбувається ще на стадії адміністративного розслідування. Відтак

при виконанні постанови про накладення таких адміністративних стягнень залишаються лише дії, пов'язані із визначенням подальшої долі вилучених предметів.

По-друге, оскільки оплатне вилучення та конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, можуть застосовуватись як додаткові стягнення, то постанова про накладення адміністративного стягнення може містити одразу два стягнення. Відтак провадження по виконанню такої постанови буде складатись із двох самостійних проваджень: провадження по виконанню основного адміністративного стягнення і провадження по виконанню додаткового адміністративного стягнення. Таким чином можна виділити такий вид провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення, як подвоєне провадження.

По-третє, у випадках коли для виконання постанов про накладення адміністративних стягнень залучаються державні виконавці, можна виділити складне провадження, або так би мовити, провадження у провадженні. Це обумовлено тим, що з моменту вступу в дію державного виконавця, починає реалізовуватись окремий вид адміністративних проваджень – виконавче провадження, яке здійснюється на підставі Закону України «Про виконавче провадження». В той самий час звернення постанови про накладення адміністративного стягнення, що здійснюється на підставі КУпАП знаходиться за межами власне виконавчого провадження за Законом України «Про виконавче провадження».

2.3 Провадження по виконанню адміністративних стягнень організаційного характеру

Як було зазначено вище, до адміністративних стягнень організаційного характеру можна віднести громадські роботи та виправні роботи.

Громадські роботи стають доволі часто застосовуваним адміністративним стягненням. Так, у 2012 році суди призначили громадські роботи (ст. 30¹ КУпАП) 87,6 тис. осіб, що на 14,9 % менше, ніж у 2011 р.; водночас їх питома вага від тих, на кого накладено адміністративне стягнення, дещо збільшилась і становила 10,7 %. У 2013 році громадські роботи суди призначили 87,9 тис. осіб, що всього на 0,4 % більше, ніж у 2012 р.; водночас їх питома вага від тих, на кого накладено адміністративне стягнення, дещо збільшилась і становила 11,5 %.

Провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт регламентується Порядком виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт та виправних робіт, затвердженим Наказом Міністерства юстиції України від 19.03.2013 № 474/5.

Аналіз норм даного Порядку дає можливість виділити наступні стадії у структурі провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт:

- звернення постанови до виконання;
- прийняття постанови до виконання;
- приведення постанови до виконання;
- безпосереднє виконання;
- припинення виконання.

Виділення окремої стадії звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання обумовлено тим, що відповідно до частини четвертої статті 299 КУпАП, постанова про накладення

адміністративного стягнення звертається до виконання органом (посадовою особою), який виніс постанову. Оскільки ця стаття міститься у відповідному розділі КУпАП, то вона об'єктивно відноситься до цього провадження і є його першою стадією.

Відповідно до згаданого вище Порядку, виконання стягнення у вигляді громадських робіт покладається на кримінально-виконавчу інспекцію. Слід зазначити, що Кримінально-виконавчу інспекцію часто помилково вважають суб'єктом провадження у справах про адміністративні правопорушення [61, с.153], хоча цей орган є суб'єктом провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Причому, оскільки, зміст громадських робіт та виправних робіт і як адміністративного стягнення, і як кримінального покарання є практично однаковим і розрізняється тільки строками [58; 158], немає нічого дивного в тому, що ці адміністративні стягнення виконує згаданий державний орган.

Виконання стягнення у вигляді громадських робіт здійснюється шляхом залучення порушників до суспільно корисної праці, види якої визначають органи місцевого самоврядування.

При виконанні постанов суду (судді) про застосування громадських робіт (далі - постанова суду) на кримінально-виконавчу інспекцію покладаються:

- облік порушників;
- роз'яснення порушникам порядку та умов відбування громадських робіт;
- щорічне погодження з органами місцевого самоврядування та власниками підприємств видів суспільно корисних робіт та переліку об'єктів, на яких порушники відбудуватимуть ці роботи;
- контроль за відбуванням стягнення порушниками та виконанням обов'язків власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за місцем відбування порушниками громадських робіт;

- облік відпрацьованого порушниками часу;
- проведення контрольних перевірок за місцем відбування порушниками громадських робіт;
- з'ясування причин невиходу порушників на громадські роботи;
- внесення до суду подань стосовно порушників, які ухиляються від відбування громадських робіт;
- внесення до суду подань стосовно порушників, які втратили працездатність, призвані на строкову військову службу, взяті під варту, засуджені до кримінального покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі або місцезнаходження яких невідоме.

Після отримання від суду постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт кримінально-виконавча інспекція вчинює низку послідовних дій.

Постанова суду про застосування громадських робіт кримінально-виконавчою інспекцією приводиться до виконання не пізніше десятиденного строку з дня її отримання. Протягом десяти робочих днів порушник повинен приступити до відбування громадських робіт, крім випадків, коли цьому перешкоджають поважні причини (хвороба, відрядження, неотримання виклику тощо).

У день отримання постанови суду дані про порушника заносяться до журналу обліку порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді громадських (виправних) робіт. У триденний строк кримінально-виконавча інспекція надсилає до суду, який виніс постанову, повідомлення про прийняття постанови суду до виконання.

Далі реалізується стадія приведення постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт до виконання, яка включає до себе низку послідовно вчинюваних дій.

По-перше, на кожного порушника в кримінально-виконавчій інспекції заводиться особова справа та заповнюється облікова картка порушника, на якого накладено адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, в якій ведеться сумарний облік відпрацьованих порушником годин. Облікова картка зберігається в особовій справі порушника у конверті, який наклеюється на другу сторінку обкладинки особової справи.

По-друге, після отримання постанови суду порушнику надсилається виклик до кримінально-виконавчої інспекції. Неповнолітня особа викликається з батьками або особою, яка їх заміняє.

По-третє, з порушником проводиться бесіда, під час якої роз'яснюються порядок та умови виконання стягнення, наслідки ухилення від відбування громадських робіт, передбачені статтею 321-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Посадова особа кримінально-виконавчої інспекції складає довідку про проведену бесіду, в якій порушник власноруч зазначає про ознайомлення з порядком відбування громадських робіт.

Порушник заповнює анкету особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді громадських (виправних) робіт, що долучається до його особової справи.

По-четверте, з метою здійснення контролю за відбуванням порушником громадських робіт кримінально-виконавча інспекція надсилає запит за його основним місцем роботи (навчання) щодо надання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом (керівником навчального закладу) інформації про посаду, яку обіймає порушник, та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства, установи, організації (навчального закладу).

Якщо у призначений день порушник не з'явився за викликом до кримінально-виконавчої інспекції, то на наступний день кримінально-виконавча інспекція надсилає повторний виклик. Якщо порушник не з'явився

до кримінально-виконавчої інспекції після двох викликів, то кримінально-виконавча інспекція надсилає запит до територіального адресно-довідкового підрозділу Державної міграційної служби України, служби дільничних інспекторів міліції з метою з'ясування факту проживання (перебування) порушника за вказаним у постанові суду місцем проживання.

Якщо за місцем, вказаним у постанові суду, порушник не проживає та встановлено інше місце його проживання, то до кримінально-виконавчої інспекції за встановленим місцем проживання порушника надсилається запит про перевірку цього факту. Кримінально-виконавча інспекція за новим місцем проживання у десятиденний строк проводить перевірку і в разі підтвердження факту проживання порушника робить запит його особової справи, після отримання якої у триденний строк надсилає підтвердження до кримінально-виконавчої інспекції, де порушник перебував на обліку.

У день надходження підтвердження про отримання особової справи порушника кримінально-виконавча інспекція, де порушник перебував на обліку, робить відповідний запис у журналі обліку порушників, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді громадських (виправних) робіт, про зняття особи з обліку цього підрозділу.

Якщо у постанові суду, що надійшла до кримінально-виконавчої інспекції, виявлені неточності, які перешкоджають виконанню адміністративного стягнення, то кримінально-виконавча інспекція протягом трьох днів інформує суд, який виніс постанову, для вжиття заходів щодо усунення виявлених неточностей.

Якщо після перевірки за місцем проживання порушника встановлено, що він за цим місцем не проживає, місцеперебування його невідоме та наявні підстави, що унеможливають виконання постанови суду, кримінально-виконавча інспекція вносить до суду, який виніс постанову, подання щодо вирішення питань, пов'язаних з виконанням постанови.

Усі питання, пов'язані з виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення, відповідно до статті 304 Кодексу України про адміністративні правопорушення вирішуються судом, який виніс постанову.

По-п'яте, відповідно до визначеного органами місцевого самоврядування переліку об'єктів, на яких порушники відбувають громадські роботи, кримінально-виконавча інспекція у десятиденний строк з дня отримання постанови суду видає порушнику направлення на один з цих об'єктів.

Фактично з видачею такого направлення завершується стадія приведення постанови до виконання і здійснюється перехід до наступної стадії провадження, а саме виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт. Особливістю цієї стадії є те, що повноцінним учасником досліджуваного провадження тут виступає власник підприємства, установи чи організації, на якому правопорушник здійснює громадські роботи. Обов'язки власника підприємства при виконанні адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт викладені у розділі IV Порядку.

Зокрема, на власника підприємства за місцем відбування порушником громадських робіт відповідно до статті 321-3 КУпАП покладаються:

- погодження з кримінально-виконавчою інспекцією переліку об'єктів, на яких порушники відбувають громадські роботи, та видів робіт, що можуть ними виконуватись;
- контроль за виконанням порушниками визначених для них робіт;
- своєчасне повідомлення кримінально-виконавчої інспекції про ухилення порушника від відбування громадських робіт;
- ведення обліку та інформування кримінально-виконавчої інспекції про кількість відпрацьованих порушником годин.

У разі невиконання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом обов'язків, передбачених статтею 321-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення, кримінально-виконавча інспекція інформує про це орган місцевого самоврядування.

На стадії виконання постанови власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом видається наказ або розпорядження про початок відбування порушником громадських робіт. У наказі (розпорядженні) повинно бути зазначено відомості про закріплення за порушником відповідальної особи, ознайомлення порушника із правилами техніки безпеки при виконанні стягнення. На строк громадських робіт власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом складається графік виходу на роботу особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, у якому зазначаються час та місце відбування цих робіт.

Витяг з наказу (розпорядження) та графік завіряються підписом керівника та печаткою підприємства і цього самого дня (або наступного дня) надсилаються до кримінально-виконавчої інспекції. Зазначені документи долучаються до особової справи порушника.

До відбутого строку громадських робіт зараховується тільки той час, протягом якого порушник виконував суспільно корисну працю на визначених об'єктах, що підтверджено повідомленням власника підприємства. Власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом заповнюється табель виходу на роботу особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, копія якого щомісяця надсилається до кримінально-виконавчої інспекції протягом відбуття порушником громадських робіт.

Інформація про кількість відпрацьованих порушником годин заноситься до облікової картки.

Далі відбувається безпосереднє виконання постанови правопорушником. Громадські роботи порушники виконують у вільний від роботи чи навчання час. Строк стягнення у вигляді громадських робіт обчислюється в годинах, протягом яких порушник виконував визначену суспільно корисну працю.

Громадські роботи виконуються не більш як чотири години на день, а неповнолітніми - дві години на день.

Не менше одного разу протягом строку відбування громадських робіт кримінально-виконавча інспекція проводить контрольну перевірку за місцем відбування порушником стягнення, за результатами якої складається акт перевірки відбування порушником адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт у двох примірниках, один з яких залишається на підприємстві (в установі, організації), а другий з відміткою про ознайомлення власника підприємства зберігається в особовій справі порушника.

Щодо порушників, які ухиляються від відбування громадських робіт, кримінально-виконавча інспекція надсилає подання про заміну невідбутої частини адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт та особову справу до суду для вирішення питання про заміну невідбутого строку громадських робіт штрафом або адміністративним арештом.

Стосовно порушників, які ухиляються від відбування громадських робіт і до яких згідно із статтею 32 КУпАП не може бути застосований адміністративний арешт, кримінально-виконавча інспекція надсилає подання до суду для вирішення питання по суті відповідно до статті 304 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

У разі виникнення обставин, передбачених частиною третьою статті 321-1 КУпАП, кримінально-виконавча інспекція надсилає подання до суду для заміни громадських робіт штрафом.

Останньою стадією виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт є стадія припинення виконання.

Виконання стягнення у вигляді громадських робіт припиняється, а порушник знімається з обліку у зв'язку з:

- 1) відбуттям призначеної судом (суддею) кількості годин громадських робіт - за наявності табеля про відпрацьований час, завіреного підписом та печаткою власника підприємства;
- 2) заміною невідбутої частини громадських робіт штрафом або адміністративним арештом - за наявності постанови суду;
- 3) скасуванням постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення - за наявності постанови суду;
- 4) наявністю підстав, що унеможливають виконання постанови суду, після отримання відповідного судового рішення;
- 5) смертю порушника - за наявності довідки органу державної реєстрації актів цивільного стану.

У день отримання документів, вказаних вище, посадова особа кримінально-виконавчої інспекції готує довідку про зняття порушника з обліку. Зняття порушника з обліку здійснюється начальником підрозділу кримінально-виконавчої інспекції, про що ним накладається письмова резолюція на зазначену довідку. Про дату та підстави для зняття порушника з обліку робиться відповідний запис у журналі обліку порушників та на титульному аркуші обкладинки його особової справи.

Зазначена довідка про зняття порушника з обліку із резолюцією начальника підрозділу кримінально-виконавчої інспекції і є фінальним процесуальним документом, який завершує провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт.

У журналі обліку порушників обов'язково вказується день закінчення виконання стягнення.

Слід зазначити, що в наукових працях присвячених громадським роботам, як адміністративному стягненню звертається увага на таке явище, як фіктивне виконання громадських робіт, хоча способи запобігання цьому пропонуються досить дивні. Так, К.О. Алімов зазначає, що нові технології дозволяють запропонувати інноваційний спосіб здійснення державного та громадського контролю за виконанням адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт: встановлення камер відеоспостереження в місцях виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт із трансляцією в підрозділах кримінально-виконавчої інспекції Державної пенітенціарної служби України та на спеціалізованих веб-сторінках у мережі Інтернет [12, с.14]. Його підтримує О.С. Зубов, який зазначає, що практична реалізація такої пропозиції забезпечить належний державний і громадський контроль за виконанням зазначеного адміністративного стягнення і сприятиме підвищенню ефективності загальної превенції, адже кожен громадянин у режимі реального часу зможе спостерігати за виконанням порушниками громадських робіт а території населеного пункту [56, с.126].

Очевидно що запропонований спосіб запобігання фіктивному відбуванню громадських робіт є нереальним з практичної точки зору. По-перше, з огляду на те, що відповідне технічне обладнання, його обслуговування та залучення необхідного технічного персоналу буде коштувати набагато більше, ніж вартість усіх громадських робіт. По-друге, ефект від цього досить сумнівний, оскільки навряд чи для звичайних людей є інтересним спостерігати через Інтернет за прибиранням сміття або виконанням інших некваліфікованих робіт.

Що стосується виправних робіт, то значення цього адміністративного стягнення поступово зменшується. Так, у 2012 році виправні роботи суди застосували до 198 осіб, що у 2,6 разу менше ніж у попередньому році. У

2013 році виправні роботи суди застосували до 206 осіб. Причина цього, на нашу думку, полягає в тому, що після численних змін у КУпАП, виправні роботи як адміністративне стягнення значною мірою втратили свій початковий зміст.

Як зазначає Д.М. Лук'янець, слід звернути увагу на те, що виправні роботи за своїм змістом не відокремлюються від виконання особою, до якої застосовано такий вид адміністративного стягнення, своєї основної трудової функції, тобто особа продовжує працювати там де і працювала і виконувати ті самі трудові (службові) обов'язки, які й виконувала раніше. Відтак, як виправні, такі роботи ніяк виступати не можуть. Характер стягнення ж має тільки обов'язок відрахування до двадцяти відсотків заробітку в доход держави. Таким чином виправні роботи є фактично грошовим стягненням з розстроченим виконанням [107, с.258].

Відповідно до статті 322 КУпАП, постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт надсилається на виконання органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, не пізніше дня, наступного за днем набрання нею законної сили. Виправні роботи відповідно до статті 31 цього Кодексу відбуваються за місцем постійної роботи порушника.

На підставі постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт із заробітку порушника протягом строку відбування ним адміністративного стягнення проводяться відрахування в дохід держави у розмірі, визначеному постановою.

Незважаючи на досить очевидну відокремленість провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень від провадження у справах про адміністративні правопорушення, окремі дослідники виділяють навіть окремі провадження у справах про застосування

виправних робіт із окремою стадією виконання. Так, на думку І.О. Сквирського, провадження у справах про застосування виправних робіт є складовою адміністративного процесу, видом юрисдикційного провадження, видом провадження у справах про адміністративні правопорушення. Це регламентована адміністративно-процесуальними нормами низка послідовних дій уповноважених державних органів (посадових осіб), спрямована на виявлення адміністративних правопорушень, оформлення матеріалів про них, розгляд і вирішення справ, в тому числі і про застосування виправних робіт, перегляд постанов по справах внаслідок оскарження або опротестування, а також їх виконання [161, с.15].

В той самий час, детальний аналіз норм, якими регламентується діяльність щодо видання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт, дає можливість зробити деякі висновки.

Провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт регламентується Порядком виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт та виправних робіт, затвердженим Наказом Міністерства юстиції України від 19.03.2013 № 474/5.

Аналіз норм даного Порядку дає можливість виділити у структурі провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт наступні стадії:

- звернення постанови до виконання;
- прийняття постанови до виконання;
- приведення постанови до виконання;
- безпосереднє виконання;
- припинення виконання.

Відповідно до згаданого порядку, виконання стягнення у вигляді виправних робіт покладається на кримінально-виконавчу інспекцію. При

виконанні постанов суду (судді) про застосування виправних робіт (далі - постанова суду) на кримінально-виконавчу інспекцію покладаються:

- 1) облік порушників;
- 2) роз'яснення порушникам порядку та умов відбування виправних робіт;
- 3) направлення через центри зайнятості населення на роботу осіб, яким судом призначено стягнення у вигляді виправних робіт та які на час виконання постанови суду не працюють або були звільнені з роботи відповідно до законодавства про працю;
- 4) здійснення контролю за правильністю і своєчасністю відрахувань із заробітку порушників і перерахуванням відрахованих сум у дохід держави;
- 5) проведення не менше одного разу за час відбування виправних робіт контрольних перевірок за місцем роботи порушників;
- 6) контроль за відбуванням стягнення порушниками та виконанням обов'язків власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом за місцем роботи порушників;
- 7) внесення до суду подань стосовно порушників, які ухиляються від відбування виправних робіт;
- 8) внесення до суду подань стосовно порушників, які втратили працездатність, призвані на строкову військову службу, взяті під варту, засуджені до кримінального покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі або місцезнаходження яких невідоме.

Підставою для виконання стягнення у вигляді виправних робіт є постанова суду, яка набрала законної сили.

Як і у попередньому випадку звернення постанови до виконання здійснюється шляхом її надіслання судом до відповідної кримінально-виконавчої інспекції. Постанова суду про застосування виправних робіт кримінально-виконавчою інспекцією приводиться до виконання не пізніше

десятиденного строку з дня її отримання. Але, до приведення постанови до виконання, реалізується стадія прийняття постанови до виконання.

У день отримання постанови суду дані про порушника заносяться до журналу обліку порушників. У такому самому порядку реєструються особові справи, що надійшли з іншого підрозділу кримінально-виконавчої інспекції.

У триденний строк кримінально-виконавча інспекція надсилає до суду, який виніс постанову, повідомлення про прийняття постанови суду до виконання.

На стадії приведення постанови до виконання здійснюються наступні дії.

По-перше, на кожного порушника кримінально-виконавчою інспекцією заводиться особова справа та заповнюється облікова картка порушника, на якого накладено адміністративне стягнення у вигляді виправних робіт, у якій ведеться сумарний облік грошових сум, переказаних у дохід держави. Облікова картка зберігається в особовій справі порушника.

По-друге, після отримання постанови суду порушнику надсилається виклик до кримінально-виконавчої інспекції. Неповнолітня особа викликається з батьками або особою, яка їх заміняє. З порушником проводиться бесіда, під час якої роз'яснюються порядок та умови виконання стягнення, наслідки ухилення від відбування виправних робіт, передбачені статтею 324 КУпАП. Посадова особа кримінально-виконавчої інспекції складає довідку про проведену бесіду, у якій порушник власноруч зазначає про ознайомлення з порядком відбування виправних робіт.

Порушник заповнює анкету особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді громадських (виправних) робіт, що долучається до його особової справи.

По-третє, посадова особа кримінально-виконавчої інспекції не пізніше десятиденного строку з дня реєстрації постанови суду, заздалегідь

уточнивши місце роботи порушника, надсилає на підприємство копію постанови та повідомлення про щомісячне відрахування визначеної судом частини заробітної плати і перерахування утриманої суми в дохід держави.

Якщо встановлено, що за указаним у постанові суду місцем роботи порушник не працює, та встановлено інше місце його роботи, то до кримінально-виконавчої інспекції за встановленим місцем роботи порушника надсилається запит про перевірку цього факту. Кримінально-виконавча інспекція за новим місцем роботи порушника у десятиденний строк проводить таку перевірку і в разі підтвердження факту робить запит його особової справи, після отримання якої у триденний строк надсилає підтвердження до кримінально-виконавчої інспекції, де порушник перебував на обліку.

У день надходження підтвердження про отримання особової справи порушника кримінально-виконавча інспекція, де порушник перебував на обліку, робить відповідний запис у журналі обліку порушників про зняття особи з обліку цього підрозділу.

Стадія виконання постанови полягає у діях щодо відрахування із заробітної плати порушника. Відрахування із заробітної плати порушника відповідно до постанови суду починаються з наступного дня після надходження копії постанови суду та повідомлення на підприємство. Відрахування проводяться з усієї суми заробітку порушника, без виключення з цієї суми податків та інших платежів і незалежно від наявності претензій до порушника за виконавчими документами, за кожний відпрацьований місяць при виплаті заробітної плати. Утримані в дохід держави із заробітку порушників кошти підприємством перераховуються до державного бюджету.

Якщо порушник працює у фізичної особи - підприємця, то утримання коштів із його заробітку, їх перерахування у дохід держави здійснюються фізичною особою - підприємцем з подальшим направленням підтвердних

документів до кримінально-виконавчої інспекції, яка долучає їх до особової справи порушника.

Якщо порушник є сам фізичною особою - підприємцем, то сума щомісячних утримань визначається, виходячи з прогнозованого прибутку. Кінцевий розрахунок здійснюється за підсумками року, виходячи з розміру отриманого фізичною особою - підприємцем прибутку. Для отримання відомостей про отриманий прибуток кримінально-виконавча інспекція робить запит до органів державної податкової служби за місцем проживання порушника і долучає їх до його особової справи.

Посадові особи кримінально-виконавчої інспекції щомісяця відвідують органи Державної казначейської служби України з метою отримання виписок з поточних рахунків та копій платіжних доручень. Отримані дані звіряються з відомостями, що надходять з бухгалтерії підприємств, і заносяться до облікової картки порушника. Копії відомостей платіжних доручень та виписок з поточних рахунків підшиваються до особової справи порушника.

У строк відбування стягнення зараховується час, протягом якого порушник не працював з поважних причин і йому відповідно до закону виплачувалась заробітна плата. До цього часу також зараховується час хвороби, час, наданий для догляду за хворим, і час, проведений у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами.

Не менше одного разу протягом строку виконання виправних робіт кримінально-виконавча інспекція проводить контрольну перевірку за місцем відбування порушником виправних робіт. За результатами перевірки складається акт перевірки виконання порушником адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт у двох примірниках, один з яких залишається на підприємстві, а другий з відміткою про ознайомлення власника підприємства зберігається в особовій справі порушника.

Якщо у постанові суду, що надійшла до кримінально-виконавчої інспекції, виявлені неточності, які перешкоджають виконанню

адміністративного стягнення, то кримінально-виконавча інспекція протягом трьох днів інформує суд, який виніс постанову, для вжиття заходів щодо усунення виявлених неточностей.

Якщо порушник не працює, за місцем проживання, вказаним у постанові суду, не проживає, місцеперебування його невідоме та наявні підстави, що унеможливлюють виконання постанови суду, кримінально-виконавча інспекція вносить до суду, який виніс постанову, подання щодо вирішення питань, пов'язаних з виконанням постанови.

Усі питання, пов'язані з виконанням постанови суду про накладення адміністративного стягнення, відповідно до статті 304 КУпАП вирішуються судом, який виніс постанову.

Щодо порушників, які ухиляються від відбування виправних робіт, кримінально-виконавча інспекція надсилає до суду подання про заміну невідбутої частини адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт та особову справу порушника для вирішення питання про заміну невідбутого строку виправних робіт штрафом або адміністративним арештом.

Стосовно порушників, які ухиляються від відбування виправних робіт і відповідно до статті 32 КУпАП до них не може застосовуватись адміністративний арешт, кримінально-виконавча інспекція надсилає подання до суду для вирішення питання по суті відповідно до статті 304 КУпАП.

У разі виникнення обставин, передбачених частиною четвертою статті 322 КУпАП, кримінально-виконавча інспекція надсилає подання до суду для заміни виправних робіт штрафом.

Як і у попередньому випадку, особливістю виконання адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт є те, що учасником провадження є власник підприємства, на якому працює правопорушник. Відповідно до розділу IX згаданого Порядку, на власника підприємства за місцем відбування порушником виправних робіт відповідно до статті 324 КУпАП покладаються:

- правильне і своєчасне проведення відрахувань із заробітку порушника в дохід держави і своєчасний переказ відрахованих сум у встановленому порядку;
- трудове виховання порушника;
- повідомлення кримінально-виконавчої інспекції про ухилення порушника від відбування стягнення.

У разі невиконання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом обов'язків, передбачених статтею 324 КУпАП, кримінально-виконавча інспекція інформує про це орган місцевого самоврядування.

Останньою стадією розглянутого провадження є припинення виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт. Виконання стягнення у вигляді виправних робіт припиняється, а порушник знімається з обліку у зв'язку з:

- 1) відбуттям призначеного судом (суддею) стягнення за наявності розрахункових відомостей про час, який було включено в строк відбування стягнення, заробіток та проведені з нього відрахування, завірених підписом та печаткою власника підприємства. У разі наявності таких даних затримка перерахування утриманих сум не є перешкодою для зняття порушника з обліку;
- 2) заміною невідбутої частини виправних робіт штрафом або адміністративним арештом - за наявності постанови суду;
- 3) скасуванням постанови із закриттям справи про адміністративне правопорушення - за наявності постанови суду;
- 4) наявністю підстав, що унеможливають виконання постанови суду,
- після отримання відповідного судового рішення;
- 5) смертю порушника - за наявності довідки органу державної реєстрації актів цивільного стану.

У день отримання документів, вказаних вище, посадова особа кримінально-виконавчої інспекції готує довідку про зняття порушника з обліку. Зняття порушника з обліку здійснюється начальником підрозділу кримінально-виконавчої інспекції, про що ним накладається письмова резолюція на зазначену довідку. Про дату та підстави зняття порушника з обліку робиться відповідний запис у журналі обліку порушників та на титульному аркуші обкладинки особової справи порушника. У журналі обліку порушників обов'язково вказується день закінчення виконання стягнення.

Висновки до розділу 2.

1. Аналіз норм, що регламентують виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт, дає можливість виділити наступні стадії у структурі провадження по виконанню відповідної постанови: звернення постанови до виконання; прийняття постанови до виконання; приведення постанови до виконання; безпосереднє виконання; - припинення виконання.

2. Особливістю провадження по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт є стадія приведення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання, яка включає до себе низку послідовно вчинюваних дій:

- на кожного порушника в кримінально-виконавчій інспекції заводиться особова справа та заповнюється облікова картка порушника, на якого накладено адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, в якій ведеться сумарний облік відпрацьованих порушником годин.

- після отримання постанови суду порушнику надсилається виклик до кримінально-виконавчої інспекції.

- з порушником проводиться бесіда, під час якої роз'яснюються порядок та умови виконання стягнення, наслідки ухилення від відбування громадських робіт, передбачені статтею 321⁻⁴ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

- з метою здійснення контролю за відбуванням порушником громадських робіт кримінально-виконавча інспекція надсилає запит за його основним місцем роботи (навчання) щодо надання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом (керівником навчального закладу) інформації про посаду, яку обіймає порушник, та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства, установи, організації (навчального закладу).

- відповідно до визначеного органами місцевого самоврядування переліку об'єктів, на яких порушники відбувають громадські роботи, кримінально-виконавча інспекція у десятиденний строк з дня отримання постанови суду видає порушнику направлення (додаток 9) на один з цих об'єктів.

Фактично з видачею такого направлення завершується стадія приведення постанови до виконання і здійснюється перехід до наступної стадії.

3. Особливістю стадії безпосереднього виконання у провадженні по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт є те, що повноцінним учасником досліджуваного провадження тут виступає власник підприємства, установи чи організації, на якому правопорушник здійснює громадські роботи.

На стадії виконання постанови власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом видається наказ або розпорядження про початок відбування порушником громадських робіт. У наказі (розпорядженні) повинно бути зазначено відомості про закріплення за порушником відповідальної особи, ознайомлення порушника із правилами

техніки безпеки при виконанні стягнення. На строк громадських робіт власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом складається графік виходу на роботу особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, у якому зазначаються час та місце відбування цих робіт.

4. Аналіз норм, що регламентують виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт, дає можливість виділити наступні стадії у структурі провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт: звернення постанови до виконання; прийняття постанови до виконання; приведення постанови до виконання; безпосереднє виконання; припинення виконання.

5. Провадження по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт має особливості на стадії приведення постанови, в процесі реалізації якої здійснюються наступні дії:

- на кожного порушника кримінально-виконавчою інспекцією заводиться особова справа та заповнюється облікова картка порушника, у якій ведеться сумарний облік грошових сум, переказаних у дохід держави.

- після отримання постанови суду порушнику надсилається виклик до кримінально-виконавчої інспекції.

- з порушником проводиться бесіда, під час якої роз'яснюються порядок та умови виконання стягнення, наслідки ухилення від відбування виправних робіт, передбачені статтею 324 КУпАП.

- посадова особа кримінально-виконавчої інспекції надсилає на підприємство копію постанови та повідомлення про щомісячне відрахування визначеної судом частини заробітної плати і перерахування утриманої суми в дохід держави.

6. Особливості виконання постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді оплатного вилучення чи конфіскації дають можливість вести мову про існування «усічених проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень». Усічене провадження має місце тоді, стадії чи етапи виконання реалізуються в рамках провадження по справі про адміністративне правопорушення. У справах про адміністративні правопорушення, санкції за вчинення яких передбачають застосування оплатного вилучення чи конфіскації предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, безпосереднє вилучення у правопорушника таких предметів відбувається ще на стадії адміністративного розслідування. Відтак при виконанні постанови про накладення таких адміністративних стягнень залишаються лише дії, пов'язані із визначенням подальшої долі вилучених предметів.

7. Оскільки оплатне вилучення та конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, можуть застосовуватись як додаткові стягнення, то постанова про накладення адміністративного стягнення може містити одразу два стягнення. Відтак провадження по виконанню такої постанови буде складатись із двох самостійних проваджень: провадження по виконанню основного адміністративного стягнення і провадження по виконанню додаткового адміністративного стягнення. Таким чином можна виділити такий вид провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення, як подвоєне провадження.

8. У випадках коли для виконання постанов про накладення адміністративних стягнень залучаються державні виконавці, можна виділити складне провадження, або так би мовити, провадження у провадженні. Це обумовлено тим, що з моменту вступу в дію державного виконавця, починає реалізовуватись окремий вид адміністративних проваджень – виконавче провадження, яке здійснюється на підставі Закону України «Про виконавче

провадження». В той самий час звернення постанови про накладення адміністративного стягнення, що здійснюється на підставі КУпАП знаходиться за межами власне виконавчого провадження за Законом України «Про виконавче провадження».

9. Характерною особливістю провадження по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом є те, що закінчення виконання постанови про накладення такого адміністративного стягнення, незважаючи на обмежений строк такого стягнення, пов'язується не із закінченням цього строку, а з фактом успішної здачі іспиту правопорушником теоретичного і практичного іспиту для отримання права на керування транспортним засобом.

10. Ураховуючи різний ступінь правової регламентації виконання постанов про позбавлення громадян права певного виду, вважаємо за доцільне частину другу статті 321 КУпАП викласти у такій редакції: «Після закінчення призначеного строку позбавлення спеціального права особі, щодо якої застосовано даний захід адміністративного стягнення, вилучені в неї документи повертаються в установленому порядку. Повернення документів здійснюється уповноваженими органами після проходження такою особою процедури, встановленої законодавством для отримання відповідного спеціального права».

11. З метою вирішення колізії між нормою про негайне виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту та нормою про право особи на оскарження такої постанови, необхідно встановити правило, згідно з яким справи про адміністративні правопорушення, за які може бути призначений адміністративний арешт розглядались би колегією із трьох суддів з обов'язковою участю адвоката. Це дозволить суттєво знизити ризик

необ'єктивного вирішення справи і призначення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту.

12. Було б доцільним встановити правило, згідно з яким виконання постанови про застосування адміністративного арешту відтермінується до моменту прийняття рішення про оскарження такої постанови. Але рішення про оскарження має бути прийняте протягом доби з моменту прийняття судом рішення про застосування адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту. До того часу особа, до якої застосовано адміністративне стягнення перебуває у стані адміністративного затримання. При цьому протягом цього часу така особа має необмежене право спілкування з адвокатом або самостійного оскарження. Якщо протягом доби відповідна скарга не подана, постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту набуває чинності і відбувається її виконання.

Якщо ж скаргу подано, то особа перебуває у стані адміністративного затримання до прийняття відповідного рішення апеляційним судом.

При цьому важливо виключити можливість як зловживання правом на оскарження з боку особи до якої застосовано адміністративне стягнення, так і упередженості з боку суду. Для запобігання першому необхідно встановити, що час адміністративного затримання не включається до строку адміністративного арешту. Для запобігання другому – встановити чіткі правила відшкодування моральної шкоди особі, відносно якої апеляційний суд скасує постанову про накладення адміністративного арешту.

РОЗДІЛ 3.

ПРИНЦИПИ ПРОВАДЖЕННЯ ПО ВИКОНАННЮ ПОСТАНОВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

3.1 Поняття та види принципів провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень

Важливою характеристикою усіх адміністративно-юрисдикційних проваджень, в тому числі й тих, що у сукупності утворюють адміністративно-деліктний процес, є принципи, на підставі яких вони здійснюються.

Як відомо, само слово «принцип» походить від латинського «*princīpiū*» і розуміється як «основа» чи «першооснова» [22, с.538].

На загальнонауковому рівні, принцип – це першооснова, підстава, аксіома, постулат, передумова знання, керівна ідея, центральне поняття, ланка, яка пов'язує поняття, відправний пункт пояснення, основоположне теоретичне знання, вираження необхідності або закону явищ, одна з логічних функцій закону, внутрішнє переконання людини і погляд на речі [48, с.12].

В юридичній науці питанням принципів присвячено досить велику кількість наукових праць. При цьому, як правило виділяється два основних напрямки у дослідженні принципів у праві. По-перше, це питання принципів права як таких, по-друге – принципів властивих різноманітним видам правової діяльності.

Як зазначає А.М. Колодій: «Наукова проблематика принципів права надзвичайно широка, її треба розглядати як із зовнішньої сторони, тобто досліджувати взаємозв'язок принципів права і економічних, політичних, та

ідеологічних процесів, що мають місце у суспільстві, так і з внутрішньої, тобто з'ясовувати роль і місце принципів права у правовій системі» [70, с.44].

Власне з цього приводу склалася велика різноманітність поглядів на сутність принципів права. В одних випадках принципи права пов'язуються виключно із нормативним змістом права [11, с.279-299], в інших принципи права розглядаються як об'єктивна категорія, яка зумовлює необхідність закріплення певного способу поведінки [173, с.151], у третіх - принципи права визначаються як основні ідеї, що відображають сутність типу права [13, с.148]. Іноді вказується на те, що принципи є сферою науки, правової політики й правосвідомості [106, с.21-23], або вони визначаються як своєрідна система координат, в рамках якої розвивається право, і одночасно вектор, який визначає напрямок його розвитку [160, с.221].

Безумовно, важко сказати, яке з цих визначень є істинним, але на нашу думку найбільш коректною є позиція стосовно того, що в принципах права відображено відношення людей до права, як до соціальної цінності. В них, як у фокусі, сконцентровано відображається зацікавленість людей наділити своє право такими якостями, котрі задовольняли б їх потреби [44, с.22]. Варто погодитись з тим, що принцип – це завжди ідея, що відображає уявлення суспільства про ідеал, у відповідності з яким має здійснюватись правове регулювання [162, с.154].

Попри важливість проблеми визначення принципів права, для нашого дисертаційного дослідження більший інтерес становлять точки зору стосовно принципів правової діяльності, насамперед принципів юридичного процесу.

На думку В.М. Горшенёва, принципи процесуальної діяльності «виступають як основоположні або керівні ідеї», «служують своєрідними орієнтирами, дотримання яких забезпечує нормальне і єдине здійснення традиційних і нетрадиційних юридичних процесів» [175, с.154]. Це положення, сформульоване в рамках загальної теорії юридичного процесу,

фактично стало відправним для дослідників самих різних видів юридичних процесів, в тому числі й в адміністративному праві.

У розвиток наведеного вище положення можна привести думку О.В. Фатхутдінової, стосовно того, що «принцип для процесу – це те саме, що і принцип для права. Він може розглядатись як: чинник, що визначає зміст і різновид процесу; чинник, що визначає єдність процесу; чинник, рівень реалізації якого є показником правового стану» [180, с.19].

На підставі розглянутих позицій щодо змісту принципів адміністративно-юрисдикційної діяльності, можна сформулювати визначення поняття «принцип провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень». Принципи провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень – це формально визначені, нормативні засади діяльності уповноважених суб'єктів по практичному виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень, які відображають її зміст, призначення, особливості, а також гарантії досягнення цілей провадження.

Оскільки окремо принципи провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень не досліджувались, а виконання таких постанов розглядалося переважно в рамках провадження по справах про адміністративні правопорушення, то необхідно визначити, які із принципів провадження по справах про адміністративні правопорушення притаманні і провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень, а які є специфічними тільки для останнього.

Що стосується принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення, то це питання є досить добре дослідженим і позиції вчених з цього приводу різняться несуттєво.

Так, на думку О. Г. Стрельченко, принципи адміністративної відповідальності – це основні положення, закріплені в Конституції та інших

законах України, на яких базується порядок притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

До принципів адміністративної відповідальності належать: верховенство права, законності, доцільності, обґрунтованості, невідворотності, своєчасності, справедливості, гуманізму, індивідуалізації покарання, відповідності провини і покарання тощо [98, с.318].

М.М. Тищенко вважає, що адміністративно-юрисдикційна діяльність ґрунтується на певних принципах, які дають змогу відобразити специфіку об'єднання в ній рис виконавчо-розпорядчої діяльності та правосуддя по адміністративних справах. Такими принципами є законність, професіоналізм, захист інтересів держави і особи, об'єктивна істина, змагальність, офіційність, економічність та ін. [5, с.216]

На думку О.М. Миколенка, до принципів провадження в справах про адміністративні правопорушення відносять: принцип змагальності, принцип охорони, принцип національної мови, принцип публічності, принцип диспозитивності, принцип усності провадження [114, с.140-141].

Найбільш детально принципи провадження по справах про адміністративні правопорушення були досліджені у роботі М. Ктиторова, який виокремлює такі логічно пов'язані між собою види принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення:

1) залежно від джерела нормативного закріплення: а) конституційні принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення (верховенство права, законність, гуманізм, рівноправність); б) принципи, що закріплені в інших нормативно-правових актах, зокрема КАСУ (безсторонність, розсудливість, обґрунтованість, пропорційність);

2) залежно від правової природи відносин: принципи загальноюрисдикційного процесу (об'єктивність істини, презумпція невинуватості, стадійність); б) принципи адміністративно-юрисдикційного

процесу (публічність, усність та безпосередність, диспозитивність, національна мова провадження);

3) залежно від специфіки провадження в справах про адміністративні правопорушення: загальні й спеціальні принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення (простота та економічність процесу, оперативність) [89, с.50].

В цілому питання принципів провадження по справах про адміністративні правопорушення є досить добре висвітленим у науковій літературі. Проте слід звернути увагу на той факт, що значна частина принципів, які вважаються властивими провадженню по справах про адміністративні правопорушення, не є властивими провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень.

Перш за все, слід звернути увагу на один із базових принципів для усіх без винятку юрисдикційних проваджень, а саме принцип об'єктивності істини. Як зазначає О.В. Кузьменко, принцип об'єктивної істини проявляється у вимозі правильно і повно відображати фактичні обставини справи у відповідних на те процесуальних документах, і рішення по адміністративній справі має базуватись лише на фактах реально існуючої дійсності. Такі вимоги мають бути побудовані ще й з урахуванням такої філософської категорії, як пізнання, відповідно до якої об'єктивна реальність існує незалежно від суб'єкта і вважається істиною у разі адекватного відбиття справжніх обставин справи в свідомості суб'єкта [98, с.399].

Але, у провадженні по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень уповноважений суб'єкт працює з вже прийнятим юридичним документом, який набув чинності. Йому немає потреби оцінювати зміст цього документу із позицій його відповідності чи невідповідності об'єктивній реальності. Цей документ для нього є юридичним фактом із якого у нього виникають певні обов'язки щодо практичного виконання зазначеного адміністративного стягнення. Очевидно,

що принцип об'єктивності істини має реалізовуватись там, де уповноважений суб'єкт має справу із необхідністю здійснення юридичної кваліфікації, тобто співвіднесення фактів об'єктивної реальності із положеннями відповідної норми права. Це дійсно відбувається і під час адміністративного розслідування, і під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, і під час перегляду постанови по справі. Проте під час виконання постанови про накладення адміністративного стягнення юридична кваліфікація не здійснюється, відтак підстав для реалізації принципу об'єктивності істини немає.

Наступним важливим для адміністративно-юрисдикційних процесів принципом є принцип диспозитивності. Ідея цього принципу, на думку вчених, полягає в тому, що будь-яка особа, яка є одним з учасників адміністративно-юрисдикційного процесу має змогу на свій розсуд розпоряджатися своїми правами. Йдеться про те, що особа у провадженні в справах про адміністративні правопорушення має право знайомитись з матеріалами справи, заявляти клопотання, звертатись до послуг перекладача, а також в передбачених законом випадках – оскаржити постанову по справі [89, с.400].

Але, у провадженні по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення особа, до якої відповідне стягнення застосовано жодними процесуальними правами не наділяється. Натомість у неї є багато обов'язків, які мають бути безумовно виконаними.

Щоправда можна згадати право на оскарження неправомірних дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень, наприклад, державних виконавців чи посадових осіб кримінально-виконавчої інспекції, вчинених ними під час здійснення виконання постанов про накладення адміністративних стягнень. Але зазначене право є складовою загального адміністративно-правового статусу громадян незалежно від того, учасником яких адміністративно-правових відносин вони є. Відтак вважати його таким,

що відноситься до принципу диспозитивності немає підстав. Таким чином, принцип диспозитивності також не є властивим для провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень.

Принцип рівності на думку вчених означає рівність громадян перед законом, а у провадженні в справах про адміністративні правопорушення – перед законом та органом, що розглядає справу. Цей принцип закріплений у частині 2 статті 24 Конституції України. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Особливого значення у провадженні в справах про адміністративні правопорушення вказаний принцип набуває в процесі реалізації громадянами свого правового статусу в адміністративній сфері, оскільки будь-який суб'єкт адміністративно-правових відносин має визнаватися рівними і йому має бути забезпечена реальна можливість справжньої реалізації рівності. Це проявляється в тому, що під час розгляду справи про адміністративне правопорушення по відношенню до людини й громадянина застосовуються однакові для всіх нормативно-правові акти (матеріальні норми й адміністративно-процесуальні правила). Для жодної особи не створюються сприятливі або позитивні умови в ході розгляду справ про адміністративні правопорушення. Тому на людину, громадянина, посадову особу, незалежно від її службового статусу діють в рівній мірі норми закону незалежно від майнового стану, статі, роду, характеру занять тощо [81, с.8; 89, с.398].

Але, якщо у провадженні по справах про адміністративні правопорушення є певні моменти, які дають можливість уповноваженим суб'єктам враховувати різні аспекти, наприклад, альтернативність адміністративних стягнень або верхню та нижню межу їх розміру чи тривалості, то у провадженні по виконанню постанов про накладення

адміністративних стягнень таких моментів немає. Закон не передбачає будь-якого вільного розсуду уповноважених осіб у таких провадженнях.

Серед спеціальних принципів провадження по справах про адміністративні правопорушення М.В. Ктиторов виділяє принцип оперативності та принцип простоти та економічності провадження.

Принцип оперативності, на його думку, відображає вимоги, пов'язані зі швидким реагуванням на скоєне правопорушення та своєчасне застосування заходів адміністративного примусу до винних осіб. Це виявляється у встановленні стислих, невеликих строків вчинення відповідних процесуальних дій. Сучасне законодавство встановлює точні строки, протягом яких має бути здійснено провадження у тій чи іншій адміністративній справі [89, с.49].

На відміну від провадження по справах про адміністративні правопорушення, до провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень не можна не можна застосовувати принцип оперативності, оскільки тривалість провадження по виконанню більшості адміністративних стягнень обумовлюється в основному характеристиками накладеного виконуваного адміністративного стягнення. І цю тривалість не можна а ні збільшити, а ні зменшити.

Принцип простоти та економічності провадження полягає в простоті процедури адміністративного дізнання і розгляду справи про адміністративне правопорушення, в достатньо обмеженому колі учасників процесу, та характеризується простотою реалізації стягнень. Так, залежно від ступеня складності справи існує прискорене провадження, суть якого полягає в накладенні адміністративного стягнення на місці правопорушення. Спеціальний принцип економічності провадження в справах про адміністративні правопорушення зводиться не тільки до скорочення бюджетних коштів, відведених для розгляду справи, а й до раціонального підходу щодо кількості процесуальних дій для вирішення завдань

провадження, що визначаються певними витратами для їх проведення [89, с.49-50].

Що стосується принципу простоти, то категорія «простота» є відносною і простота провадження по справах про адміністративні правопорушення визначається у порівнянні з іншими видами деліктних процесів, зокрема у порівнянні із процесом кримінальним. В даному випадку, дійсно, провадження по справах про адміністративні правопорушення є простішими, ніж провадження по справах про кримінальні правопорушення на підставі Кримінально-процесуального кодексу України. Така простота обумовлюється, на нашу думку, тим, що на відміну від злочинів, для адміністративних правопорушень значно легше встановлювати об'єктивну істину у відповідній справі. Адміністративні правопорушення здебільшого є очевидними, тобто вони фіксуються майже завжди під час їх вчинення і, до того ж, завжди є відомими особи, як їх вчинили. Відтак суттєво полегшується процедура доказування у відповідних справах.

В той самий час більшість адміністративних стягнень має такий самий зміст, як і кримінальні покарання. Це стосується штрафів, громадських та виправних робіт, арешту тощо. До того ж виконується більшість кримінальних покарань та адміністративних стягнень одними і тими самими органами. Відтак не можна казати про простоту, як принцип провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Те саме можна сказати й про принцип економичності.

Необхідно також звернути увагу й на окремі принципи, які відносяться до загальних принципів права, але часто включаються до переліку принципів провадження по справах про адміністративні правопорушення. Перш за все, мова йде про принцип верховенства права. Заради справедливості слід відмітити, що далеко не всі вчені вважають цей принцип принципом провадження по справах про адміністративні правопорушення [41,с.22; 78, с.394-395; 1, с.48].

На нашу думку, принцип верховенства права не є принципом адміністративного процесу, але є принципом адміністративного права. Так, В.Б. Аверьянов зауважував: «Виходячи із сучасного досвіду функціонування демократичних країн світу, вирішальним і базовим серед принципів адміністративного права слід визнати принцип верховенства права. Він за своїм змістом не повинен ототожнюватись з набагато відомішим принципом «верховенства закону», котрий за традицією юридичного позитивізму означає пріоритетність законів перед іншими формами нормативно-правового регулювання суспільних відносин. Натомість принцип верховенства права для потреб адміністративно-правового регулювання слід доктринально тлумачити як об'єднання вимог, що забезпечують: по-перше, підпорядкування діяльності всіх без винятку державних інститутів потребам реалізації й захисту прав людини; по-друге, пріоритетність цих прав перед всіма іншими цінностями демократичної, соціальної, правової держави» [138,с.128].

Очевидно, що принцип верховенства права реалізується в першу чергу законодавцем при створенні відповідних законів. Іншими словами, принцип верховенства має бути дотриманий при створенні законодавства про адміністративну відповідальність, а не у діяльності щодо її реалізації. Відтак можна стверджувати, що і для провадження по справах про адміністративні правопорушення, і для провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень принцип верховенства права не властивий.

Інша справа – принцип законності. Ще з радянських часів сформувалася позиція щодо того, що законність полягає в точному та неухильному виконанні законів та інших підзаконних актів всіма учасниками (суб'єктами) правовідносин [28, с.8; 185, с.337].

Аналогічне розуміння законності панує й серед сучасних дослідників. Так, Д.М. Бахрах пропонує розуміти законність як неухильне виконання законів та відповідних їм інших нормативних актів органами держави,

посадовими особами, громадянами та громадськими організаціями [18, с.157]. На думку І.П. Голосніченка, законність у провадженнях адміністративного-юрисдикційного характеру полягає у тому, що адміністративний процес є діяльністю юрисдикційною і здійснюється на основі спеціальних адміністративно-процесуальних норм [40, с.45-46].

Такий підхід абсолютно чітко кореспондує із положеннями статті 19 Конституції України, відповідно до вимог якої всі державні органи, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи мають діяти виключно на підставі, в межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України. Власне це положення і розуміється як концентроване нормативне вираження принципу законності у діяльності держави.

Виходячи із наведеної конституційної норми можна констатувати, що законом мають бути врегульовані підстави державної діяльності, правовий статус осіб, що здійснюють таку діяльність, і спосіб діяльності, який відбивається у відповідному процесуальному регулюванні.

Останній момент визнається навіть теоретиками права, які стверджують, що процесуальним елементом законності є чітке дотримання процедури [127, с.317].

Відносно провадження у справах про адміністративні правопорушення та провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень, цей принцип має відображення у статті 7 КУпАП, відповідно до якої ніхто не може бути підданий заходу впливу в зв'язку з адміністративним правопорушенням інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом. Провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснюється на основі суворого додержання законності і застосування уповноваженими на те органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу провадиться в межах їх компетенції, у точній відповідності з законом.

Таким чином можна зробити висновок про те, що принцип законності повною мірою притаманний провадженню в справах про адміністративні

правопорушення.

Що стосується умов реалізації принципу законності, то тут не спостерігається суттєвих відмінностей у позиціях вчених. Так, В.К. Колпаков вважає, законність спирається на такі умови: загальнообов'язковість законів для всіх без винятку органів, закладів, організацій, посадових осіб, громадян тощо; єдність законності, тобто одноманітне розуміння та застосування законів на всій території держави; неприпустимість протиставлення законності та доцільності [75, с.522]. О.Ф. Скакун виділяє: верховенство закону щодо всіх правових актів; загальність законності; єдність розуміння і застосування законів на всій території їх дії; недопустимість протиставлення законності і доцільності; невідворотність відповідальності за правопорушення; обумовленість законності режимом демократії [160, с.448-450]. Р.А. Ромашов відносить до зазначених умов: правовий характер, що передбачає не протиріччя загальних принципів права і законодавчо закріплених владних приписів; єдність, що зумовлює забезпечення ефективної реалізації правових приписів на всій юрисдикційній території держави; загальність, що сприяє забезпеченню виконання законодавчо закріплених вимог усіма суб'єктами права; неприпустимість протиставлення законності та доцільності (доцільність видання закону визначається його соціальною корисністю)[174, с.114].

Ще одним принципом, який властивий і провадженню в справах про адміністративні правопорушення і провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень є принцип гуманності. Слід зазначити, що часто цей принцип називають принципом гуманізму, що на нашу думку не зовсім коректно.

Як зазначає С.Ю. Беньковський, Суть ідеї гуманізму полягає у повазі до гідності і прав особи, стосовно якої порушено провадження, а також до потерпілого, якщо такий є в наслідок адміністративно карного вчинку. Виходячи із цього принципу, особам, які здійснюють процесуальні дії, на

всіх стадіях провадження неприпустимо, прикриваючись формальними процесуальними приписами, принижувати гідність особи, ущемляти її мінімальні потреби та інтереси. Гуманістичний підхід до провадження у адміністративно-деліктному праві виражений безпосередньо в матеріальних та процесуальних нормах закону, але такий підхід слідує також із засад суспільного співіснування. Принцип гуманізму безпосередньо не виписаний в Кодексі України про адміністративні правопорушення, але він впливає зі змісту норм, якими регулюється провадження, а також із бланкетних норм, встановлених низкою статей цього Кодексу [21, с.44].

Слово «гуманізм» означає світогляд, оснований на ставленні людини як до найвищої цінності, на захисті права особистості на свободу, щастя, всебічний розвиток і вияв своїх здібностей [171, с.220]. Відтак гуманізм як принцип слід відносити скоріше до принципів права, а у сфері правової діяльності можна говорити про принцип гуманності, який полягає у вимозі забезпечення поваги до особистості під час здійснення різних видів державної діяльності, в тому числі й тієї, яка здійснюється в рамках адміністративно-деліктного процесу.

Для провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень цей принцип є найбільш актуальним при виконанні постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді адміністративного арешту [184].

Окремо варто зупинитися на принципі публічності, який часто ототожнюється з принципом офіційності, під яким розуміється здійснення процесу владно, від імені влади чи держави [98, с.399].

Термін «офіційний» походить від от латинського слова *officialis* - посадовий. Як зазначається у тлумачних словниках, офіційний – це урядовий чи посадовий; який запроваджується, керується урядом, відповідною установою, службовою особою; такий, що представляє уряд виражає позицію

урядових установ тощо. Другим значенням цього слова є: те, що здійснюється з дотриманням усіх правил, формальностей [171, с.618].

Відтак можна стверджувати, що всі державні органи чи їх посадові особи, якщо вони діють в межах своїх повноважень та ще й у спосіб визначений у законі, діють офіційно. Але це означає, що просто реалізується принцип законності. Тобто окреме виділення принципу офіційності, на нашу думку, є зайвим, якщо реалізується принцип законності.

Ще два принципи провадження по справах про адміністративні правопорушення можуть бути властивими провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень тільки частково. Це принципи усності та безпосередності. Як зауважує О.В. Кузьменко, ці принципи тісно пов'язані між собою і є загальними для всього процесу загалом. Під принципом усності розуміється особисте озвучення всіма учасниками процесу своїх міркувань щодо процедурних питань по суті справи. Об'єктивне вираження дій в усній формі забезпечує можливість кращого сприйняття процесуальних дій, які здійснюються учасниками адміністративного провадження, і розкриття їх змісту. Наприклад, для здійснення такої процесуальної дії, як стягнення штрафу на місці скоєння правопорушення (ст. 258 КУпАП), передбачена усна форма. Під принципом безпосередності розуміється самостійність сприйняття та оцінки правозастосовцем первісних доказів у справі. Цей принцип вимагає, щоб між органом, який здійснює провадження в адміністративній справі, та іншою стороною, яка бере участь у з'ясуванні обставин справи, було якомога менше посередніх елементів, що впливають на внутрішнє переконання тих, хто приймає рішення. Таким чином, принцип безпосередності полягає в об'єктивному вираженні процесуальних дій, насамперед, безпосередньому сприйнятті компетентним суб'єктом процесуальних дій, що здійснюються учасниками адміністративного провадження [98, с.399-400].

Що стосується принципу усності, то його прояви можна знайти у провадженнях по виконанню постанов про накладення таких адміністративних стягнень, як адміністративний арешт, попередження, громадські роботи. Натомість усність, як така, відсутня у провадженнях по виконанню постанов про накладення таких адміністративних стягнень, як виправні роботи чи оплатне вилучення чи конфіскація.

Принцип безпосередності, у свою чергу, не властивий провадженням по виконанню постанов про накладення таких адміністративних стягнень, як громадські роботи, виправні роботи, оплатне вилучення, конфіскація. У всіх цих випадках до виконання залучається сторонній суб'єкт, як то адміністрація підприємства на якому працює правопорушник, державний виконавець, орган місцевого самоврядування, який визначає об'єкти громадських робіт тощо. В той самий час цей принцип реалізується при виконанні постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді штрафу, адміністративного арешту чи позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину, оскільки вони виконуються тими самими суб'єктами, які прийняли рішення про накладення адміністративного стягнення.

І, нарешті, слід звернути увагу на принцип, який не властивий провадженню по справах про адміністративні правопорушення, але властивий провадженням по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Цей принцип умовно можна назвати «принцип безумовного виконання».

Сутність принципу безумовного виконання полягає у забезпечення безумовного і неухильного виконання адміністративного стягнення накладеного на правопорушника. Власне цей принцип є ключовим для досліджуваного виду адміністративного провадження, оскільки саме він відображає результативність та ефективність адміністративної відповідальності і досягнення її цілей.

Реалізується цей принцип по-різному для різних адміністративних стягнень. Так, наприклад, виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за відсутності добровільного виконання забезпечується примусовим стягненням штрафу за допомогою державного виконавця. При цьому примусове стягнення може бути звернено або на доходи правопорушника, або на його майно.

Виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення спеціального права забезпечується тимчасовим вилученням посвідчення водія на стадії адміністративного розслідування в межах провадження по справах про адміністративні правопорушення або примусовим вилученням відповідного документа на стадії безпосереднього виконання. Так само забезпечується виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді оплатного вилучення чи конфіскації, коли предмет, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення вилучається на стадії адміністративного розслідування, використовується як речовий доказ у провадженні по справі про адміністративне правопорушення, а потім реалізується в межах провадження по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення.

Крім того, важливим проявом зазначеного принципу є передбачені КУпАП можливості заміни адміністративних стягнень у випадках, коли накладене адміністративне стягнення не може бути виконаним з тих чи інших причин. Так, КУпАП передбачає можливість заміни громадських та виправних робіт на штраф, а також громадських робіт на адміністративний арешт.

Слід зазначити, що інститут, аналогічний заміні адміністративних стягнень за КУпАП, є доволі поширеним явищем в адміністративно-деліктному законодавстві зарубіжних країн. Так, наприклад, у Німеччині, відповідно до параграфу 98 Закону ФРН «Про порушення порядку» (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten), якщо накладений на неповнолітнього штраф не

буде сплачений і після закінчення строку, передбаченого абзацом 1 параграфу 95, то суддя у справах неповнолітніх можна на підставі поданої органом виконання заяви або, якщо виконання покладено на нього самого, за власною ініціативою покласти на неповнолітнього обов'язок замість грошового штрафу: виконати певну роботу; усунути, наскільки це можливо, заподіяну його діянням шкоду; у разі порушення правил дорожнього руху – взяти участь у вивченні правил дорожнього руху; здійснити іншу визначену дію; якщо надання послаблення при сплаті, стягнення грошового штрафу або розпорядження про арешт з метою примусу до виконання дії вважаються неможливими або неприйнятними [55, с.335].

В Австрії відповідно до Закону «Про адміністративні покарання» (Verwaltungsstrafgesetz), передбачене позбавлення волі у разі неможливості стягнення грошового покарання, а також грошове покарання, яке призначається разом із позбавленням волі і стягується у випадку неможливості застосування позбавлення волі. Таке «замінне» грошове покарання встановлюється у розмірі 2180 євро [55, с.31].

У Швейцарії, відповідно до Федерального Закону «Про право адміністративних покарань» (Bundesgesetz über das Verwaltungsstrafrecht), у разі неможливості стягнення штрафу за вчинення порушень, він може бути замінений на арешт (ув'язнення) або арешт з полегшеним режимом для неповнолітніх на строк не більше 3 місяців. При цьому здійснюються такі розрахунки: один день арешту – за 30 франків [55, с.34].

Як було показано у підрозділі 1.2, заміна адміністративних стягнень має здійснюватись у процесуальній формі в рамках окремого виду адміністративного провадження. Зазначене провадження є недослідженим, тому наступний підрозділ буде присвячений саме визначенню підстав та порядку заміни адміністративних стягнень, а також питанням удосконалення цього інституту.

3.2 Особливості реалізації принципу безумовного виконання адміністративних стягнень

Як було показано у попередньому підрозділі, принцип безумовного виконання адміністративних стягнень є ключовим принципом провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Забезпечення цього принципу здійснюється частково через примусове виконання, яке було розглянуто вище, а також частково через існування можливості заміни адміністративних стягнень.

Існуюча схема заміни адміністративних стягнень сформувалася зовсім недавно, з прийняттям у 2013 році Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо врегулювання питань, що унеможливають виконання адміністративних стягнень» [172]. КУпАП передбачено три випадки заміни адміністративних стягнень. Відповідно до статті 321-1 КУпАП, у разі втрати працездатності, призову на строкову військову службу, взяття під варту, засудження до кримінального покарання у виді позбавлення або обмеження волі, або якщо невідоме місцезнаходження особи, постановою суду (судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, громадські роботи замінюються штрафом, розмір якого визначається з розрахунку, що чотири години невідбутих громадських робіт дорівнюють одному неоподаткованому мінімуму доходів громадян.

Аналогічним чином, відповідно до статті 322 КУпАП, У разі втрати працездатності, призову на строкову військову службу, взяття під варту, засудження до кримінального покарання у виді позбавлення або обмеження волі, або якщо невідоме місцезнаходження особи, постановою суду (судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань,

виправні роботи замінюються штрафом, розмір якого визначається із розрахунку, що один день невідбутих виправних робіт дорівнює одному неоподаткованому мінімуму доходів громадян.

Третій випадок заміни передбачено статтею 321-4 КУпАП, відповідно до якої, у разі ухилення порушника від відбування громадських робіт постановою суду (судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, невідбутий строк громадських робіт може бути замінено штрафом або адміністративним арештом.

В рамках загальної судової статистики не наводяться дані про кількість справ про заміну адміністративних стягнень, але дослідження судової практики тільки одного Дарницького районного суду м. Києва вже дає можливість стверджувати, що це явище не рідкість. За звітний період 2014 року надійшло 133 подань кримінально-виконавчої інспекції про заміну адміністративного стягнення, з них: 111 подань задоволено, а саме, в 34 замінено адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт на адміністративний арешт; по 1 справі припинено виконання; в задоволенні 22 подань відмовлено; в 31 замінено адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт на штраф; по 45 звільнено від адміністративної відповідальності. За аналогічний період 2013 року надійшло 104 подань про зміну адміністративного стягнення, з них: 60 подань задоволено та змінено адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт на адміністративний арешт, задоволено частково – 2 подання та скасовано (відмовлено) – 42.

Заміна громадських робіт штрафом застосовується за умови, що санкція статті, за якою на порушника накладено адміністративне стягнення, передбачає можливість застосування штрафу. Розмір штрафу в такому разі визначається із розрахунку, що чотири години невідбутих

громадських робіт дорівнюють одному неоподатковуваному мінімуму доходів громадян.

Заміна громадських робіт арештом застосовується за умови, що санкція статті, за якою на порушника накладено адміністративне стягнення, не передбачає можливості застосування штрафу. Строк арешту визначається із розрахунку, що одна доба арешту дорівнює п'яти годинам невідбутих громадських робіт, але не може перевищувати п'ятнадцять діб.

Отже, у двох перших випадках, підставами для заміни адміністративного стягнення є: втрата працездатності; призов на строкову військову службу; взяття під варту; засудження до кримінального покарання у виді позбавлення або обмеження волі; якщо невідоме місцезнаходження особи.

Аналіз зазначених підстав дає можливість стверджувати, що заміна адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт та виправних робіт на штраф за наявності таких підстав є нелогічною. Річ у тім, що у разі виникнення більшості таких підстав, особа, до якої застосовано адміністративне стягнення втрачає джерела доходів і стягнення з неї штрафів за таких умов ускладнюється і навіть стає неможливим.

Так, у законодавстві втрата працездатності, тобто перехід у стан непрацездатності, трактується надзвичайно широко.

Так, наприклад у статті 22 Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» виділяється тимчасова непрацездатність внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням; тимчасова непрацездатність по догляду за хворою дитиною віком до 14 років; тимчасова непрацездатність по догляду за хворим членом сім'ї; тимчасова непрацездатність в разі захворювання матері або іншої особи, яка фактично здійснює догляд за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 18 років;

тимчасова непрацездатність в разі здійснення протезування за медичними показаннями в стаціонарі протезно-ортопедичного підприємства тощо.

У статті 23 цього ж закону навіть згадується тимчасова непрацездатність у зв'язку із захворюванням або травмою, що сталися внаслідок алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння або дій, пов'язаних з таким сп'янінням.

У свою чергу, відповідно до Порядку встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків, затвердженого Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2012 № 420, визначаються ступені втрати працездатності.

Відповідно до цього наказу, при повній втраті здатності потерпілого на виробництві до самообслуговування та потреби у постійному сторонньому догляді чи допомозі (І-А чи І-Б група інвалідності) встановлюються 85 - 100 відсотків втрати професійної працездатності.

При виражених порушеннях функцій організму, що призводять до значного обмеження життєдіяльності за умови збереження здатності до самообслуговування, та відсутності потреби в постійному сторонньому догляді чи допомозі (ІІ група інвалідності) і можливості виконання професійної діяльності лише у спеціально створених виробничих умовах ступінь втрати професійної працездатності встановлюється в межах 65 - 80 відсотків.

При помірно виражених порушеннях функцій організму (ІІІ група інвалідності), якщо потерпілий може у звичайних виробничих умовах виконувати професійну працю з вираженим зниженням кваліфікації або із зменшенням обсягу виконуваної роботи або якщо він втратив здатність продовжувати професійну діяльність внаслідок помірного порушення функцій організму, але може у звичайних виробничих умовах продовжувати

професійну діяльність нижчої кваліфікації, ступінь втрати професійної працездатності встановлюється в межах 30 - 60 відсотків.

При не встановленні інвалідності потерпілому на виробництві, якщо він може у звичайних виробничих умовах виконувати професійну працю з помірним або незначним зниженням складності робіт, або із зменшенням обсягу виконуваної роботи, або при зміні умов праці, що призводять до зниження заробітку, або якщо виконання його професійної діяльності вимагає більшого навантаження, ніж раніше, відсотки втрати професійної працездатності не повинні перевищувати 25 відсотків, а при поєднанні декількох травм або професійних захворювань - 40 відсотків.

Із наведеного прикладу видно, що втрата працездатності, як така, не завжди свідчить про неможливість виконання громадських робіт. Крім того, при повній втраті працездатності у зв'язку із станом здоров'я, особа втрачає можливості заробітку і навіть з урахуванням передбаченої законодавством соціальної допомоги, сплачувати штраф для неї буде доволі проблематично.

У зв'язку з цим, керуючись принципом гуманності, відповідну підставу заміни адміністративного стягнення слід викласти в інший спосіб, передбачивши правило, згідно з яким заміна громадських робіт штрафом можлива лише за умов, коли у особи, стосовно якої здійснюється така заміна є підтверджене джерело доходів, яким може бути забезпечена сплата штрафу. Крім того, слід передбачити норму, відповідно до якої має бути встановлено, що у разі тимчасової втрати працездатності, перебіг строку виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт зупиняється до відновлення працездатності. У разі ж повної втрати працездатності, виконання адміністративного стягнення припиняється.

З іншого боку, у разі взяття під варту або засудження до кримінального покарання у вигляді позбавлення або обмеження волі, особа втрачає можливість здійснити оплату штрафу в тому порядку, який передбачено у законі.

Заміна адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт на штраф у разі ухилення особи від відбування громадських робіт також у певному сенсі не є логічною. Громадські роботи, як правило передбачаються як альтернативне штрафу адміністративне стягнення і їх застосування є доцільним тільки у тому випадку, коли особа не має грошових коштів для сплати штрафу. У цьому випадку більш логічним виглядає заміна громадських робіт на адміністративний арешт.

На нашу думку інститут заміни адміністративних стягнень у провадженні по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень має бути побудований на дещо інших концептуальних засадах. По-перше, слід чітко встановити, що заміна адміністративних стягнень є заходом, який спрямований на безумовне виконання адміністративного стягнення. По-друге, підставами заміни адміністративних стягнень мають бути або відсутність добровільного виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, або об'єктивна неможливість її виконання, наприклад за відсутності грошових коштів у розмірі, достатньому для сплати штрафу.

Відтак можна запропонувати таку схему заміни адміністративних стягнень. Оскільки найбільш розповсюдженим є адміністративне стягнення у вигляді штрафу, найбільші проблеми виникають саме зі сплатою штрафів. У разі відсутності добровільної сплати штрафу, має бути задіяний механізм примусового виконання. Але може статися так, що у особи, до якої застосовано адміністративне стягнення у вигляді штрафу відсутні джерела грошових доходів і, при цьому, вона не має майна, на яке може бути звернене стягнення. Тільки за таких умов є доцільною заміна штрафу на громадські роботи. У даному випадку, штраф компенсується працею правопорушника.

В той самий час заміна штрафу на виправні роботи не має сенсу. Це обумовлюється тим, що виправні роботи можуть бути призначені лише тоді, коли правопорушник має постійне місце роботи і саме за місцем постійної

роботи з його заробітку будуть утримуватись певні суми грошей без його участі. Але, те саме відбувається й у випадку застосування примусового виконання стягнення у вигляді штрафу.

Аналогічна запропонованій норма міститься у статті 26 КВК, яка встановлює, що у разі несплати засудженим штрафу, призначеного як основне покарання, штрафу у строк, передбачений частиною першою цієї статті, суд розглядає питання про розстрочку виплати несплаченої суми штрафу або заміну несплаченої суми штрафу покаранням у виді громадських, виправних робіт або позбавлення волі відповідно до закону. У разі несплати засудженим чергового платежу штрафу, призначеного як основне покарання, з розстрочкою його виплати суд через місяць після закінчення строку виплати чергового платежу замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських, виправних робіт або позбавлення волі відповідно до закону.

Як вже зазначалося, у порядку примусового виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за вчинення адміністративного правопорушення з правопорушника стягується подвійний розмір штрафу, визначеного у відповідній статті КУпАП та зазначеного у постанові про стягнення штрафу. Відповідно до статті 308 КУпАП, у разі несплати правопорушником штрафу у строк, установлений частиною першою статті 307 цього Кодексу, постанова про накладення штрафу надсилається для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання порушника, роботи або за місцезнаходженням його майна в порядку, встановленому законом.

У даному випадку відбувається не заміна адміністративного стягнення на стягнення іншого виду, а заміна на стягнення збільшеного розміру. Підставою такої заміни є відсутність добровільного виконання постанови про накладення штрафу. Про те, само по собі таке збільшення розміру штрафу уявляється сумнівним з точки зору законності, оскільки законом не

визначається обов'язок уповноваженого суб'єкта з'ясувати з якої причини не відбулося добровільне виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу. Відтак, у разі ,наприклад, коли у правопорушника немає грошей для сплати штрафу, з нього мають стягнути суму у двічі більшу, що ще більш ускладнює виконання. Виходом із цієї ситуації могло би стати запровадження заміни штрафу на громадські роботи в адекватному розмірі, про що вже йшлося вище.

Заміна ж адміністративних стягнень на адміністративний арешт має здійснюватись лише у тому випадку, коли особа ухиляється від виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт або виправних робіт.

В рамках досліджень окремих аспектів заміни адміністративних стягнень свого часу були отримані цікаві дані. Так, Г.В. Джагунов зауважує: «Що стосується заміни штрафу іншим видом стягнення, зокрема, адміністративним арештом (в літературі відзначається доцільність заміни його виправними роботами, хоча з цим важко погодитись), то досить велика частина працівників органів внутрішніх справ визнає таке вирішення проблеми цілком можливим. Більшість з них вважає, що подібна заміна необхідна в будь-якому випадку несплати штрафу (41 %). В другій за величиною групі (25 %) підкреслюється думка, що штраф можна замінювати арештом тільки в тому випадку, якщо його сума коливається в межах 200-1000 грн.

Майже третина опитаного населення (27,6 %) також припускає можливість заміни штрафу адміністративним арештом чи іншим видом стягнення. Проте, до вирішення цього питання варто підходити обережно: категорично проти заміни штрафу адміністративним арештом висловлюється 34,1 % респондентів, а 21 % обумовлює певну суму штрафу, за якої можна припустити таку заміну» [50, с.124-125].

Незважаючи на такі, досить полярні оцінки, ми все ж такі вважаємо, що штраф одразу не слід замінювати на адміністративний арешт, використавши менш суворі адміністративні стягнення. Проте у випадку від ухилення і від їх виконання, слід застосувати адміністративний арешт.

КУпАП не містить пояснення стосовно того, що слід вважати ухиленням від виконання громадських робіт або виправних робіт. Але для цілей кваліфікації підстав для заміни цих стягнень на адміністративний арешт можна використати за аналогією відповідні норми Кримінально-виконавчого кодексу України. Так, відповідно до частини третьої статті 40 КВК, ухиленням від відбування покарання у виді громадських робіт є:

- невиконання встановлених обов'язків, порушення порядку та умов відбування покарання, а також притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, які були вчинені після письмового попередження;
- невихід більше двох разів протягом місяця на громадські роботи без поважних причин, а також допущення більше двох порушень трудової дисципліни протягом місяця, поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння.

Відповідно до частини шостої статті 46 КВК, ухиленням засудженого від відбування покарання у виді виправних робіт є:

1. невиконання встановлених обов'язків;
2. порушення порядку та умов відбування покарання;
3. вчинення проступку, за який його було притягнуто до адміністративної відповідальності;
4. допущення більше двох разів протягом місяця прогулів, а також більше двох порушень трудової дисципліни протягом місяця або поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння.

Що стосується провадження по виконанню заміни адміністративних стягнень, то тут виникає одразу декілька проблем пов'язаних із недостатністю правового регулювання відповідних процедур. У вищезазначених статтях КУпАП вказано тільки на те, що заміна адміністративних стягнень здійснюється постановою суду (судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань. Але жодної процесуальної норми, які б регламентували діяльність суду щодо розгляду зазначеного подання, немає.

Оскільки у статті 304 КУпАП зазначено, що питання, зв'язані з виконанням постанови про накладення адміністративного стягнення, вирішуються органом (посадовою особою), який виніс постанову, а адміністративні стягнення у вигляді громадських робіт та виправних робіт застосовуються виключно судами, можна стверджувати, що розгляд питання про заміну адміністративного стягнення має здійснювати той самий суд, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення.

Як вже зазначалося у розділі 1 даної роботи, виходячи із узагальнених правил здійснення адміністративно-юрисдикційних проваджень, можна припустити, що для прийняття рішення про заміну адміністративного стягнення уповноважені суб'єкти мають здійснити низку мінімально необхідних дій.

По-перше, орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, має підготувати подання про заміну адміністративного стягнення відносно конкретної особи з обґрунтуванням наявності підстав для здійснення такої заміни, а також спрямувати це подання до того суду, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення. По-друге, суд, отримавши зазначене подання має здійснити низку підготовчих дій, зокрема, переконатись, що заміна адміністративного стягнення про яку йдеться у

поданні, відноситься до його компетенції та перевірити, чи правильно оформлене подання та документи, що до нього долучені. По-третє, суд має розглянути справу по суті, тобто визначити, чи дійсно існують підстави для заміни адміністративного стягнення, а також чи є обставини, які можуть перешкодити виконанню нового адміністративного стягнення. По-четверте, суд має прийняти рішення про заміну адміністративного стягнення, оформити відповідну постанову та довести цю постанову до відома правопорушника та органу, який вніс відповідне подання. По-п'яте, постанова про заміну адміністративного стягнення має бути спрямована до органу виконання.

Але, така схема є правомірною в умовах існуючого КУпАП. Якщо ж вести мову про удосконалення механізму заміни стягнень із урахуванням можливості заміни адміністративного стягнення у вигляді штрафу, то необхідні деякі уточнення. Зокрема, це стосується випадків, коли у особи, на яку накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу немає а ні грошових коштів для сплати штрафу, а ні джерел доходів, а ні майна на яке можна звернути стягнення. В даному випадку державний виконавець має повернути органу, який наклав адміністративне стягнення постанову разом із документом, що підтверджує наявність згаданого факту. У свою чергу, зазначений орган, якщо він не є судом, має підготувати подання до місцевого суду із клопотанням про заміну адміністративного стягнення у вигляді штрафу на адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт. Якщо суд приймає відповідне рішення, його виконання відбувається у традиційний для громадських робіт спосіб.

З урахуванням сформульованих пропозицій, можна сформулювати і пропозиції щодо удосконалення чинного КУпАП в частині правового регулювання заміни адміністративних стягнень.

Оскільки нами було обґрунтовано, що заміна адміністративних стягнень має здійснюватись у процесуальній формі, доцільно в рамках

КУпАП виділити окреме провадження по заміні адміністративних стягнень. Структурно таке провадження має розміщатися в розділі V КУпАП «Виконання постанов про накладення адміністративних стягнень» останньою главою.

Перш за все в рамках даної глави необхідно визначити мету провадження по заміні адміністративних стягнень. З урахуванням змісту принципу неухильного виконання адміністративних стягнень, цю мету можна визначити таким чином: «Метою провадження по виконанню заміни адміністративних стягнень є забезпечення неухильного виконання постанов про накладення адміністративних стягнень за умов, якщо їх виконання унеможлиблюється з об'єктивних чи суб'єктивних причин, а також досягнення передбачених законом цілей адміністративної відповідальності».

Підстави заміни адміністративних стягнень доцільно згрупувати в два основних положення стисло визначивши ознаки тих ситуацій при наявності яких необхідно здійснити заміну адміністративного стягнення. Це можна сформулювати, наприклад, у такий спосіб: Заміна адміністративних стягнень відбувається в наступних випадках:

а) відсутності у особи, на яку накладене адміністративне стягнення джерел доходів або майна, необхідних для виконання адміністративного стягнення;

б) ухилення особи, на яку накладене адміністративне стягнення від його виконання за умови відсутності можливості забезпечення його примусового виконання.

Оскільки вище було доведено недоцільність використання в якості підстави заміни адміністративних стягнень настання непрацездатності, а також з урахуванням чинного стану правового регулювання питань непрацездатності, доцільно передбачити норму приблизно такого змісту: «У разі тимчасової втрати працездатності, перебіг строку виконання постанов

про накладення адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт чи виправних робіт зупиняється до моменту відновлення працездатності. Така

норма дозволить уникати симуляції непрацездатності, а також дробитися повноцінного виконання накладеного адміністративного стягнення».

Існуючи у чинному КУпАП такі підстави для заміни адміністративних стягнень, як призов на строкову військову службу, взяття під варту, засудження до кримінального покарання у виді позбавлення або обмеження волі, на нашу думку є недоцільними. Перш за все, це обумовлено тим, що особа в результаті таких дій отримує специфічний адміністративно-правовий статус, який і так пов'язаний із численними обмеженнями особистого характеру. Крім того в усіх цих випадках особа втрачає можливість заробітку, що ускладнює виконання таких адміністративних стягнень, як штраф.

Таким чином, на нашу думку, доцільно запровадити норму приблизно такого змісту: У разі призову на строкову військову службу, призову за мобілізацією, взяття під варту, засудження до кримінального покарання у виді позбавлення або обмеження волі, виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт або виправних робіт припиняється. Про припинення виконання органом виконання складається постанова, яка направляється до органу, який прийняв постанову про накладення адміністративного стягнення.

Що стосується заміни адміністративних стягнень для осіб, місцезнаходження яких невідомо, то тут взагалі немає сенсу здійснювати заміну, оскільки і нове адміністративне стягнення виконаним не буде в силу тих самих обставин. Відтак краще було б просто зупинити виконання постанови до моменту встановлення місцезнаходження особи. Тобто до відповідної глави КУпАП доцільно включити норму приблизно такого змісту: У разі, якщо невідоме місцезнаходження особи, постановою суду

(судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, виконання постанови про накладення адміністративного стягнення зупиняється до моменту встановлення місцезнаходження даної особи.

Важливим елементом у структурі пропонованої глави мають стати також правила заміни адміністративних стягнень. Тут мається на увазі описання конкретних ситуацій з вказівкою на те, який вид стягнень на який може бути замінений. З урахуванням викладеного вище, можна запропонувати приблизно таку норму:

1. Адміністративне стягнення у вигляді штрафу може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, у разі відсутності у особи, на яку накладене адміністративне стягнення джерел доходів або майна, необхідних для його виконання;
2. Адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту у випадку ухилення особи від його виконання;
3. Адміністративне стягнення у вигляді виправних робіт може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту у випадку ухилення особи від його виконання.

Іншими словами, в даному випадку використовується логіка заміни адміністративного стягнення від такого, механізм виконання якого припускає можливість його невиконання чи ухилення від виконання, до такого, виконання якого є абсолютним.

Але, для більшої конкретності і зрозумілості норми, необхідно роз'яснити, що треба вважати ухиленням від виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт та виправних робіт. Як вже зазначалося, ми підтримуємо позицію, викладену у КВК. Власне можна запозичити відповідні ознаки ухилення звідти з певним їх спрощенням. На нашу думку ухиленням від виконання адміністративного стягнення у вигляді

громадських робіт можна вважати: невиконання встановлених обов'язків, порушення порядку та умов виконання адміністративного стягнення; невихід більше двох разів на громадські роботи без поважних причин, а також допущення більше двох порушень трудової дисципліни, появу на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння.

Аналогічно ухиленням від виконання адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт можна вважати: невиконання встановлених обов'язків; допущення більше двох разів протягом місяця прогулів, а також більше двох порушень трудової дисципліни протягом місяця або появу на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння.

Позитивним моментом тут є те, що зазначені випадки ухилення є конкретними, їх перелік є вичерпним, вони досить легко можуть бути зафіксовані та задокументовані.

Що стосується підвідомчості справ про заміну адміністративних стягнень, то це питання може бути вирішеним тільки в один спосіб. Оскільки як заміни виступають лише адміністративні стягнення у вигляді громадських робіт, виправних робіт та адміністративного арешту, а їх накладення в рамках провадження у справах про адміністративні правопорушення мають право здійснювати тільки суди, то й у провадженні по заміні адміністративних стягнень відповідні повноваження мають бути надані виключно судам.

Відтак можна запропонувати таку норму: «Справи про заміну адміністративних стягнень розглядаються тим самим судом, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, що підлягає заміні».

Але, оскільки ми пропонуємо заміну ще й адміністративних стягнень у вигляді штрафу, які можуть накладати й різноманітні органи виконавчої влади чи місцевого самоврядування, слід врахувати й таку ситуацію. Хоча тут є важливим тільки аспект територіальної підсудності. Отже можна зробити це таким чином: У разі, якщо заміні підлягає адміністративне

стягнення накладене іншим органом, справа про заміну розглядається судом, компетенція якого поширюється на територію на якій виконувалося адміністративне стягнення, що підлягає заміні.

Наступним важливим моментом є визначення форми звернення органу виконання до суду з клопотанням про заміну адміністративного стягнення. В КУпАП згадується така форма звернення, як подання. В даному випадку слід погодитись саме з такою формою, оскільки термін «подання» повною мірою відповідає змісту документу.

В рамках норма КУпАП це може виглядати таким чином: У разі наявності визначених цим Кодексом підстав для заміни адміністративних стягнень, орган виконання готує подання про заміну адміністративного стягнення і направляє його до відповідного суду, уповноваженого розглядати справи про заміну адміністративних стягнень.

На нашу думку, подання про заміну адміністративного стягнення, як мінімум, має містити:

- 1) назву органу виконання який звертається із поданням про заміну адміністративного стягнення;
- 2) реквізити постанови про накладення адміністративного стягнення, яке підлягає заміні;
- 3) особисті дані особи, відносно якої було застосовано відповідне адміністративне стягнення;
- 4) викладення обставин, які стали підставою для звернення про заміну адміністративного стягнення;
- 5) вказівка на вид стягнення, яке пропонується призначити замість невиконаного.

Оскільки в описанні підстав заміни адміністративних стягнень містяться ознаки, які мають бути в наявності, очевидно, що наявність цих ознак має бути підтверджена у певний спосіб. Відтак необхідно передбачити норму, відповідно до якої до подання про заміну адміністративного

стягнення додаються документи, що підтверджують наявність підстав для заміни адміністративного стягнення. Ці документи будуть розглядатися як докази у справі.

Так само, як і у справі про адміністративне правопорушення, особа, стосовно якої здійснюється заміна адміністративного стягнення має бути поінформованою про вжиття таких заходів. Найбільш простим способом такого інформування є вручення такій особі копії подання про заміну адміністративного стягнення. Для підтвердження такого інформування безумовно необхідно заручитися підписом особи про те, що вона ознайомилася із поданням. Але, оскільки особа може відмовитись від підпису, слід передбачити дії уповноважених осіб органу виконання і на цей випадок за аналогією ознайомлення особи із протоколом про адміністративне правопорушення. Відповідна норма може бути сформульована таким чином: Копія подання про заміну адміністративного стягнення надається для ознайомлення особі, стосовно якої така заміна здійснюється. Про ознайомлення у поданні робиться відмітка і підпис особи, якій подання було надано для ознайомлення. У разі відмови зазначеної особи від підпису, у поданні робиться відмітка про це і завіряється підписом уповноваженої особи органу виконання.

Самим важливим елементом провадження у справах про заміну адміністративних стягнень слід вважати порядок розгляду справ про заміну адміністративних стягнень. Елементами такого порядку можна вважати строк розгляду справи і послідовність дій, які має вчинити особа, яка буде розглядати справу.

Стосовно строку розгляду справи про заміну адміністративного стягнення можна стверджувати, що оскільки такі справи є відносно простими, то може бути встановлений досить стислий строк розгляду, наприклад у три дні. Тобто суд розглядає справи про заміну

адміністративних стягнень протягом трьох днів з моменту отримання подання про заміну адміністративного стягнення та інших матеріалів справи.

Другим принциповим моментом є вирішення того, чи розглядати справу у присутності особи, стосовно якої відбувається заміна адміністративного стягнення, чи можна обмежитись письмовим провадженням без її участі.

На нашу думку, письмове провадження є припустимим тільки у тому випадку, коли особа не використала своє право на участь у розгляді справи. Наявність такого права є невід'ємним елементом процесуального статусу такої особи у процесах будь-якого виду, що дає можливість надати суду докази, які можуть бути відсутні в матеріалах справи. Крім того, пояснення такої особи можуть суттєво змінити уявлення судді про об'єктивні обставини справи і вплинути на зміст прийнятого рішення. Але з метою економії із провадження у справах про адміністративні правопорушення за КУпАП можна запозичити способи повідомлення осіб про час і місце розгляду справи. Відтак вважаємо за доцільне передбачити норму такого змісту: Розгляд справи відбувається у присутності особи, стосовно якої вирішується питання про заміну адміністративного стягнення. Повідомлення особи про час і місце розгляду справи здійснюється в порядку, передбаченому для провадження у справах про адміністративні правопорушення.

І, нарешті, ключовим елементом провадження має стати сам розгляд справи по суті. За основу тут можу бути взятий порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Перш за все, слід звернути увагу на обставини, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи про адміністративні правопорушення. Зокрема, відповідно до статті 280 КУпАП, необхідно з'ясувати: чи було вчинене адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності; чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно

майнову шкоду, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Аналогічним чином можна сформулювати обставини, що підлягають з'ясуванню при розгляді справи про заміну адміністративного стягнення, а саме необхідно з'ясувати: чи дійсно у наявності є підстави для заміни адміністративного стягнення; чи дійсно виконання адміністративного стягнення не може бути завершеним за наявності таких підстав; чи є зазначені підстави наслідком свідомих дій особи, на яку накладене адміністративне стягнення, чи вони є наслідком обставин об'єктивного характеру, чи є інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

В цілому ж, з точки зору процесуальної економії можна зазначити, що розгляд справи про заміну адміністративного стягнення відбувається за правилами, встановленими для розгляду справ про адміністративні правопорушення, в тому числі стосовно забезпечення прав особи, що притягується до адміністративної відповідальності.

Виходячи із необхідності доказування наявності підстав для застосування заміни адміністративних стягнень, можна констатувати необхідність визначення можливих варіантів вирішення справи, що проявляється у змісті документу, який завершує провадження. На нашу думку, за результатами розгляду справи суд може прийняти одне із таких рішень:

- 1) прийняти постанову про заміну адміністративного стягнення;
- 2) прийняти постанову про продовження виконання попереднього стягнення;
- 3) прийняти постанову про відмову у заміні адміністративного стягнення та припинення виконання попереднього стягнення.

Постанова про заміну адміністративного стягнення приймається у разі, якщо суд дійде висновку про наявність необхідних для цього підстав, а також доцільності такої заміни.

Постанова про продовження виконання попереднього стягнення приймається у разі, якщо суд дійде висновку про недостатність фактичних даних, що підтверджують необхідність заміни адміністративного стягнення. Така постанова приймається також у разі, якщо суд дійде висновку про недоцільність заміни адміністративного стягнення, хоча і за наявності формальних підстав для цього.

Постанова про відмову у заміні адміністративного стягнення та припинення виконання попереднього стягнення приймається у разі, якщо суд дійде висновку про наявність обставин, існування яких дає можливість зробити висновок про досягнення мети попереднього адміністративного стягнення без необхідності його заміни.

Завершальним моментом провадження є виконання постанов по справі про заміну адміністративних стягнень. В даному випадку все виглядає доволі просто, оскільки суд застосовує лише ті стягнення, які передбачені КУпАП і для яких прописана процедура їх виконання. Відтак, постанови про заміну адміністративних стягнень виконуються в порядку, передбаченим цим Кодексом та іншими Законами України для виконання постанов про накладення адміністративних стягнень відповідного виду. У разі прийняття постанови про відмову у заміні адміністративного стягнення та припинення виконання попереднього стягнення, орган виконання вчинює дії, передбачені законом для завершення виконання відповідного стягнення.

Зазначені пропозиції у вигляді окремої редакції глави 34 КУпАП викладені у додатку А.

Висновки до розділу 3.

1. Значна частина принципів, притаманна провадженню по справах про адміністративні правопорушення не є властивою для провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Зокрема, принцип об'єктивності істини має реалізовуватись там, де уповноважений суб'єкт має справу із необхідністю здійснення юридичної кваліфікації, тобто співвіднесення фактів об'єктивної реальності із положеннями відповідної норми права. Проте під час виконання постанови про накладення адміністративного стягнення юридична кваліфікація не здійснюється, відтак підстав для реалізації принципу об'єктивності істини немає.

2. Принцип диспозитивності, який полягає в тому, що будь-яка особа, яка є одним з учасників адміністративно-юрисдикційного процесу має змогу на свій розсуд розпоряджатися своїми правами, не є властивим провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Це обумовлено тим, що у провадженні по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення особа, до якої відповідне стягнення застосовано жодними процесуальними правами не наділяється. Натомість у неї є багато обов'язків, які мають бути безумовно виконаними.

3. На відміну від провадження по справах про адміністративні правопорушення, до провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень не можна не можна застосовувати принцип оперативності, оскільки тривалість провадження по виконанню більшості адміністративних стягнень обумовлюється в основному характеристиками накладеного виконуваного адміністративного стягнення. І цю тривалість не можна а ні збільшити, а ні зменшити.

4. Принцип законності повною мірою притаманний і провадженню в справах про адміністративні правопорушення, і провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень, як і принцип гуманності, який полягає у вимозі забезпечення поваги до особистості під час здійснення різних видів державної діяльності, в тому числі й тієї, яка здійснюється в рамках адміністративно-деліктного процесу. Для провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень цей принцип є найбільш актуальним при виконанні постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді адміністративного арешту.

5. Два принципи провадження по справах про адміністративні правопорушення можуть бути властивими провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень тільки частково. Це принципи усності та безпосередності. Що стосується принципу усності, то його прояви можна знайти у провадженнях по виконанню постанов про накладення таких адміністративних стягнень, як адміністративний арешт, попередження, громадські роботи. Натомість усність, як така, відсутня у провадженнях по виконанню постанов про накладення таких адміністративних стягнень, як виправні роботи чи оплатне вилучення чи конфіскація. Принцип безпосередності, у свою чергу, не властивий провадженням по виконанню постанов про накладення таких адміністративних стягнень, як громадські роботи, виправні роботи, оплатне вилучення, конфіскація. У всіх цих випадках до виконання залучається сторонній суб'єкт, як то адміністрація підприємства на якому працює правопорушник, державний виконавець, орган місцевого самоврядування, який визначає об'єкти громадських робіт тощо. В той самий час цей принцип реалізується при виконанні постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді штрафу, адміністративного арешту чи позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину, оскільки вони

виконуються тими самими суб'єктами, які прийняли рішення про накладення адміністративного стягнення.

6. Серед принципів провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень можна виділити принцип, який не властивий провадженню по справах про адміністративні правопорушення, але властивий провадженням по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Цей принцип умовно можна назвати «принцип безумовного виконання адміністративного стягнення». Сутність принципу безумовного виконання полягає у забезпеченні безумовного і неухильного виконання адміністративного стягнення накладеного на правопорушника. Власне цей принцип є ключовим для досліджуваного виду адміністративного провадження, оскільки саме він відображає результативність та ефективність адміністративної відповідальності і досягнення її цілей.

7. Реалізується цей принцип по-різному для різних адміністративних стягнень. Так, наприклад, виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за відсутності добровільного виконання забезпечується примусовим стягненням штрафу за допомогою державного виконавця. При цьому примусове стягнення може бути звернено або на доходи правопорушника, або на його майно. Виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення спеціального права забезпечується тимчасовим вилученням посвідчення водія на стадії адміністративного розслідування в межах провадження по справах про адміністративні правопорушення або примусовим вилученням відповідного документа на стадії безпосереднього виконання. Так само забезпечується виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді оплатного вилучення чи конфіскації, коли предмет, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення вилучається на стадії адміністративного розслідування, використовується як

речовий доказ у провадженні по справі про адміністративне правопорушення, а потім реалізується в межах провадження по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення.

8. Важливим проявом зазначеного принципу є передбачені КУпАП можливості заміни адміністративних стягнень у випадках, коли накладене адміністративне стягнення не може бути виконаним з тих чи інших причин. Так, КУпАП передбачає можливість заміни громадських та виправних робіт на штраф, а також громадських робіт на адміністративний арешт.

9. Заміна адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт та виправних робіт на штраф за наявності таких підстав є нелогічною. Річ у тім, що у разі виникнення більшості таких підстав, особа, до якої застосовано адміністративне стягнення втрачає джерела доходів і стягнення з неї штрафів за таких умов ускладнюється і навіть стає неможливим. Заміна адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт на штраф у разі ухилення особи від відбування громадських робіт у певному сенсі також не є логічною. Громадські роботи, як правило передбачаються як альтернативне штрафу адміністративне стягнення і їх застосування є доцільним тільки у тому випадку, коли особа не має грошових коштів для сплати штрафу. У цьому випадку більш логічним виглядає заміна громадських робіт на адміністративний арешт.

10. Схема заміни адміністративних стягнень може бути запропонована у такому вигляді:

- адміністративне стягнення у вигляді штрафу може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, у разі відсутності у особи, на яку накладене адміністративне стягнення джерел доходів або майна, необхідних для його виконання;

- адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту у випадку ухилення особи від його виконання;

- адміністративне стягнення у вигляді виправних робіт може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту у випадку ухилення особи від його виконання.

Іншими словами, в даному випадку використовується логіка заміни адміністративного стягнення від такого, механізм виконання якого припускає можливість його невиконання чи ухилення від виконання, до такого, виконання якого є абсолютним.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати проведеного дослідження процесуальних засад виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, можна зробити наступні висновки:

1. Провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень є самостійним адміністративним провадженням у складі адміністративно-деліктного процесу. Адміністративно-деліктний процес – це регламентований нормами адміністративного права порядок виявлення та фіксації адміністративних правопорушень, застосування адміністративних стягнень до осіб, що їх вчинили, практичного виконання цих стягнень, а також забезпечення прав осіб, що притягуються до адміністративної відповідальності. Крім того, в рамках адміністративно-деліктного процесу можна виділити провадження по заміні адміністративних стягнень.

2. У структурі адміністративно-деліктного процесу можна виділити такі складові: Провадження у справі про адміністративні правопорушення; Провадження щодо перегляду постанови у справі про адміністративні правопорушення; Провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень; Провадження по заміні адміністративних стягнень.

Провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень – це регламентована нормами адміністративного права діяльність органів виконавчої влади (їх посадових осіб) або уповноважених ними суб'єктів щодо практичної примусової реалізації заходів впливу на осіб, що вчинили адміністративні правопорушення, відповідно до змісту накладених на них адміністративних стягнень з метою реалізації цілей адміністративної відповідальності.

Провадження по заміні адміністративних стягнень – це регламентована нормами адміністративного права діяльність уповноважених суб'єктів щодо заміни адміністративних стягнень, які були накладені на особу за вчинення адміністративного правопорушення, але не змогли бути виконані з об'єктивних чи суб'єктивних причин, на інші адміністративні стягнення, виконання яких може бути безумовно забезпечене.

3. В рамках адміністративного права можна виділити принаймні три адміністративних провадження виконавчого характеру, а саме, провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень за КУпАП; провадження по виконанню кримінальних покарань за КВК; провадження по виконанню судових рішень та рішень інших органів за Законом України «Про виконавче провадження». Характерними ознаками цих проваджень є такі: Провадження здійснюється органами виконавчої влади або створеними ними суб'єктами, або зі їх дорученням іншими суб'єктами; Предметом провадження є виконання рішень судових або інших органів державної влади; Виконання пов'язується із використанням засобів примусу, тобто відповідні виконавчі дії здійснюються без урахування волі особи, стосовно якої вони здійснюються; Всі провадження спрямовані на безумовне і повне виконання рішень судових або інших органів державної влади.

4. Частина проваджень по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення здійснюють у непроцесуальній формі. Це стосується виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження та випадків добровільного виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу. У даному випадку все провадження полягає у здійсненні органом адміністративної юрисдикції однієї дії – звернення постанови до виконання, а вже

безпосереднє виконання покладається на особу, стосовно якої винесено постанову.

5. Особливостями провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт та виправних робіт полягає у наявності стадії приведення постанови до виконання, яка відсутня в інших аналогічних провадженнях. На цій стадії здійснюється підготовка правопорушника до безпосереднього виконання адміністративного стягнення, а також підготовка умов для такого виконання. Другою особливістю провадження по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт та виправних є те, що повноцінним учасником досліджуваного провадження тут виступає власник підприємства, установи чи організації, на якому правопорушник здійснює громадські роботи або працює постійно.

6. Особливості виконання постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді оплатного вилучення чи конфіскації дають можливість виділити «усічені провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень». Усічене провадження має місце тоді, коли окремі стадії чи етапи виконання реалізуються в рамках провадження по справі про адміністративне правопорушення. У справах про адміністративні правопорушення, санкції за вчинення яких передбачають застосування оплатного вилучення чи конфіскації предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, безпосереднє вилучення у правопорушника таких предметів відбувається ще на стадії адміністративного розслідування. Відтак при виконанні постанови про накладення таких адміністративних стягнень залишаються лише дії, пов'язані із визначенням подальшої долі вилучених предметів.

7. Оскільки оплатне вилучення та конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, можуть застосовуватись як додаткові стягнення, то постанова про накладення адміністративного стягнення може містити одразу два стягнення. Відтак провадження по виконанню такої постанови буде складатись із двох самостійних проваджень: провадження по виконанню основного адміністративного стягнення і провадження по виконанню додаткового адміністративного стягнення. Таким чином можна виділити такий вид провадження по виконанню постанови про накладення адміністративного стягнення, як подвоєне провадження.

8. У випадках коли для виконання постанов про накладення адміністративних стягнень залучаються державні виконавці, можна виділити складне провадження, або так би мовити, провадження у провадженні. Це обумовлено тим, що з моменту вступу в дію державного виконавця, починає реалізовуватись окремий вид адміністративних проваджень – виконавче провадження, яке здійснюється на підставі Закону України «Про виконавче провадження». В той самий час звернення постанови про накладення адміністративного стягнення, що здійснюється на підставі КУпАП знаходиться за межами власне виконавчого провадження за Законом України «Про виконавче провадження».

9. Характерною особливістю провадження по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом є те, що закінчення виконання постанови про накладення такого адміністративного стягнення, незважаючи на обмежений строк такого стягнення, пов'язується не із закінченням цього строку, а з фактом успішної здачі іспиту правопорушником теоретичного і

практичного іспиту для отримання права на керування транспортним засобом.

10. З метою вирішення колізії між нормою про негайне виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту та нормою про право особи на оскарження такої постанови, необхідно встановити правило, згідно з яким справи про адміністративні правопорушення, за які може бути призначений адміністративний арешт розглядались би колегією із трьох суддів з обов'язковою участю адвоката. Це дозволить суттєво знизити ризик необ'єктивного вирішення справи і призначення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту.

11. Є доцільним встановити правило, згідно з яким виконання постанови про застосування адміністративного арешту відтерміновується до моменту прийняття рішення про оскарження такої постанови. Але рішення про скасування має бути прийняте протягом доби з моменту прийняття судом рішення про застосування адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту. До того часу особа, до якої застосовано адміністративне стягнення перебуває у стані адміністративного затримання. При цьому протягом цього часу така особа має необмежене право спілкування з адвокатом або самостійного оскарження. Якщо протягом доби відповідна скарга не подана, постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту набуває чинності і відбувається її виконання. Якщо ж скаргу подано, то особа перебуває у стані адміністративного затримання до прийняття відповідного рішення апеляційним судом.

12. Значна частина принципів, притаманна провадженню по справах про адміністративні правопорушення не є властивою для провадження

по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Зокрема, принцип об'єктивності істини має реалізовуватись там, де уповноважений суб'єкт має справу із необхідністю здійснення юридичної кваліфікації, тобто співвіднесення фактів об'єктивної реальності із положеннями відповідної норми права. Проте під час виконання постанови про накладення адміністративного стягнення юридична кваліфікація не здійснюється, відтак підстав для реалізації принципу об'єктивності істини немає.

13. Принцип диспозитивності, який полягає в тому, що будь-яка особа, яка є одним з учасників адміністративно-юрисдикційного процесу має змогу на свій розсуд розпоряджатися своїми правами, не є властивим провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Це обумовлено тим, що у провадженні по виконанню постанов про накладення адміністративного стягнення особа, до якої відповідне стягнення застосовано жодними процесуальними правами не наділяється. Натомість у неї є багато обов'язків, які мають бути безумовно виконаними.

14. На відміну від провадження по справах про адміністративні правопорушення, для провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень не властивий принцип оперативності, оскільки тривалість провадження по виконанню більшості адміністративних стягнень обумовлюється в основному характеристиками накладеного виконуваного адміністративного стягнення. І цю тривалість не можна а ні збільшити, а ні зменшити.

15. Принцип законності повною мірою притаманний і провадженню в справах про адміністративні правопорушення, і провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень, як і принцип гуманності, який полягає у вимозі забезпечення поваги до особистості під час здійснення різних видів державної діяльності, в тому числі й тієї, яка здійснюється в рамках адміністративно-деліктного процесу. Для провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних

стягнень цей принцип є найбільш актуальним при виконанні постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді адміністративного арешту.

16. Два принципи провадження по справах про адміністративні правопорушення можуть бути властивими провадженню по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень тільки частково. Це принципи усності та безпосередності. Що стосується принципу усності, то його прояви можна знайти у провадженнях по виконанню постанов про накладення таких адміністративних стягнень, як адміністративний арешт, попередження, громадські роботи. Натомість усність, як така, відсутня у провадженнях по виконанню постанов про накладення таких адміністративних стягнень, як виправні роботи чи оплатне вилучення чи конфіскація. Принцип безпосередності, у свою чергу, не властивий провадженням по виконанню постанов про накладення таких адміністративних стягнень, як громадські роботи, виправні роботи, оплатне вилучення, конфіскація. У всіх цих випадках до виконання залучається сторонній суб'єкт, як то адміністрація підприємства на якому працює правопорушник, державний виконавець, орган місцевого самоврядування, який визначає об'єкти громадських робіт тощо. В той самий час цей принцип реалізується при виконанні постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді штрафу, адміністративного арешту чи позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину, оскільки вони виконуються тими самими суб'єктами, які прийняли рішення про накладення адміністративного стягнення.

17. Серед принципів провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень можна виділити принцип, який не властивий провадженню по справах про адміністративні правопорушення, але властивий провадженням по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень. Цей принцип можна назвати «принцип безумовного виконання адміністративного стягнення». Сутність принципу

безумовного виконання полягає у забезпеченні безумовного і неухильного виконання адміністративного стягнення накладеного на правопорушника. Власне цей принцип є ключовим для досліджуваного виду адміністративного провадження, оскільки саме він відображає результативність та ефективність адміністративної відповідальності і досягнення її цілей.

18. Важливим проявом зазначеного принципу є передбачені КУпАП можливості заміни адміністративних стягнень у випадках, коли накладене адміністративне стягнення не може бути виконаним з тих чи інших причин. Так, КУпАП передбачає можливість заміни громадських та виправних робіт на штраф, а також громадських робіт на адміністративний арешт.

19. Заміна адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт та виправних робіт на штраф за наявності таких підстав є нелогічною. Річ у тім, що у разі виникнення більшості таких підстав, особа, до якої застосовано адміністративне стягнення втрачає джерела доходів і стягнення з неї штрафів за таких умов ускладнюється і навіть стає неможливим. Заміна адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт на штраф у разі ухилення особи від відбування громадських робіт у певному сенсі також не є логічною. Громадські роботи, як правило передбачаються як альтернативне штрафу адміністративне стягнення і їх застосування є доцільним тільки у тому випадку, коли особа не має грошових коштів для сплати штрафу. У цьому випадку більш логічним виглядає заміна громадських робіт на адміністративний арешт.

20. Схема заміни адміністративних стягнень пропонується у такому вигляді:

1. Адміністративне стягнення у вигляді штрафу може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, у разі відсутності у особи, на яку накладене адміністративне стягнення джерел доходів або майна, необхідних для його виконання;

2. Адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту у випадку ухилення особи від його виконання;

3. Адміністративне стягнення у вигляді виправних робіт може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту у випадку ухилення особи від його виконання.

В даному випадку використовується логіка заміни адміністративного стягнення від такого, механізм виконання якого припускає можливість його невиконання чи ухилення від виконання, до такого, виконання якого є абсолютним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна відповідальність в Україні: Навчальний посібник / За заг. ред. А.Т. Комзюка, 2-е вид., перероб. і доп.- Харків, 2001.- 112 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник: у 2-х т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Вид-во «Юрид. думка», 2004 . – Т. 1. Загальна частина. – 2004. – 584 с.
3. Адміністративне право України: підручник для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. освіти / [Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький., В.М. Гаращук., О.В. Дяченко., В.В. Зуй]; за ред. Ю.П. Битяка. – Харків: Право, 2000. – 528 с.
4. Административное право Украины : учеб. [для студентов высш. учеб. заведений юрид. спец.] / [Ю. П. Битяк, В. В. Богуцкий, В. Н. Гаращук и др.] ; под ред. Ю. П. Битяка. – 2-е изд., перераб. и доп. – Х. : Право, 2003. – 576 с.
5. Адміністративне право: підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін.; за аг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй.- Х.: Право, 2010.- 624 с.
6. Адміністративне право України. Підручник / [С.В. Ківалов, В.Б. Авер'янов, Є.В. Додін, І.М. Пахомов та ін.] ; за ред. С.В. Ківалова. – Одеса.: „Юридична література”, 2003. – 896 с.
7. Адміністративне право України: Навчальний посібник / За заг. ред. Т.О. Коломоєць, Г.Ю. Гулевської.– К.: Істина, 2007.– 216 с.;
8. Адміністративне право України: Підручник / [Коломоєць Т.О., Пирожкова Ю.В., Армаш Н.О., Сінельник Р.В. та ін.]; за ред. Т.О. Коломоєць.– К.: Істина, 2009.– 480 с.
9. Адміністративне деліктне законодавство: Зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / Автор-упорядник О.А. Банчук.- К.: Книги для бізнесу, 2007.-912 с.
10. Адміністративно-процесуальне право України: підручник / О.В. Кузьменко, Т.О. Гуржій; за ред. О.В. Кузьменко. – К.: Атіка, 2006. – 478 с.

11. Алексеев С.С. Восхождение к праву. Поиски и решения / С.С. Алексеев. – М.: НОРМА, 2001. – 752 с.
12. Алімов К.О. Громадські роботи к вид адміністративного стягнення за законодавством України: Автореф. дис. канд. юр. наук: 12.00.07 / К.О. Алімов, Запоріж. нац. ун-т.-Запоріжжя.-2011.-19с.
13. Байтин М.И. Сущность права (Современное правопонимание на грани двух веков): монография / М.И. Байтин. – М.: ООО ИД «Право и государство», 2005. – 544 с.
14. Бандурка О.М. Адміністративний процес: Підручник для вищих навч. закл. – рос. мовою / Бандурка О.М., Тищенко М.М.– К.: Літера ЛТД, 2001.– 336 с.
15. Бандурка О.М. Адміністративний процес: Підручник для вищих навчальних закладів / Бандурка О.М., Тищенко М.М.– К.: Літера ЛТД, 2002.– 287 с.
16. Банчук О.А. Принцип верховенства права і застосування адміністративних стягнень / О.А. Банчук // «Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: у двох книгах / За заг. ред. Ю.С.Шемшученка; [ред. кол.: Ю.С. Шемшученко (голова)] / Книга друга: Принцип верховенства права у діяльності держави та в адміністративному праві / Відп. ред. В.Б. Авер'янов. – К.: Конус-Ю., 2008. – С.279-293.
17. Бахрах Д.Н. Производство по делам об административных правонарушениях: (Пособие для слушателей народных университетов)/ Д.Н. Бахрах, Э.Н.Ренов.– М.: Знание, 1989.– 96 с.
18. Бахрах Д.Н. Административное право: учебник. Общая часть / Д.Н. Бахрах. – М.: Изд-во БЕК, 1993. – 724 с.
19. Бахрах Д. Н. Административное право : учебник / Бахрах Д. Н. – М. : БЕК, 1999. – 368 с.
20. Бевзенко В. М. Оскарження в адміністративному судочинстві постанов про накладення адміністративного стягнення, ухвалених працівниками

Державтоінспекції МВС України / В. М. Бевзенко // Право і суспільство. – 2010. – № 1. – С.43-50.

21. Беньковський С.Ю. Принцип гуманізму, як загальносоціальний принцип проваджень у справах про адміністративні правопорушення // Форум права. -2007. -№ 3. – С.44-47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2007-3/07bsjrap.pdf>

22. Большой словарь иностранных слов / [Сост.: А.Ю. Москвин]. – М.: Центрполиграф, 2005. – 816 с.

23. Бондаренко Г.П. Адміністративна відповідальність в СРСР / Г.П. Бондаренко. – Львів: ЛДУ, 1975. – 176 с.

24. Бородин І.Л. Адміністративно-юрисдикційний процес: Монографія / Бородин І.Л.– К.: Алеута, 2007.– 184 с.

25. Васильев Ф.П. Процессуальность административной ответственности / Ф.П. Васильев. – М: ЮНИТИ – ДАНА, 2001. – 247 с.

26. Ващенко С.В., Поліщук В.Г. Провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень: Навч. посібн. / За заг. ред. В.П. Петкова. – Запоріжжя: Юридичний ін-т МВС України, 2000. – 72с.

27. Ващенко С.В., Поліщук В.Г. Адміністративна відповідальність: Навч. посібн. / С.В. Ващенко, В.П. Поліщук. – Запоріжжя: Юридичний ін-т МВС України, 2001.-142с.

28. Викторов Б.А. Социалистическая законность – основа деятельности органов внутренних дел / Б.А. Викторов. – М.: Изд-во ВНИИ МВД СССР, 1975. – 124 с.

29. Вопросы советского административного права. – М., Л.: Изд-во АН СССР, 1949. – С. 5–60.

30. Гавалешко С. Апеляційний перегляд справ про порушення правил дорожнього руху / С. Гавалешко // Вісник Академії адвокатури України. - 2(18). - 2010. – С. 179-180.

31. Гаврилюк Р. Лишение специального права как вид административного взыскания в Украине: реалии и перспективы реформирования / Гаврилюк Р. – *Legea si viata*.-2015.-№3.- С.37-40
32. Гаврилюк Р.В. Особливості позбавлення права керування транспортними засобами як вид адміністративного стягнення / Р.В. Гаврилюк // *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*.-2014.-№2.-С.137-143
33. Галаган И.А. Административная ответственность в СССР / И.А. Галаган.- Воронеж: ВГУ, 1970. – 267 с.
34. Гарда І. В. Поняття режиму в адміністративному матеріальному та процесуальному праві та його значення щодо застосування адміністративних стягнень / І. В. Гарда // *Форум права*. – 2008. – № 3. – С. 97-103 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2008-3/08givzas.pdf>
35. Гнатюк С.С. Виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення: проблеми правового регулювання / С.С. Гнатюк // *Науковий вісник Львівського юридичного інституту*. – 2004. – Вип. 3. – С. 100–110.
36. Гнатюк С.С. Провадження адміністративно-деліктного процесу: питання систематизації /С.С. Гнатюк // *Науковий вісник Львівського юридичного інституту*. – 2005. – Випуск 3. – С.137-146.
37. Гнатюк С.С. Виділення інституту адміністративно-деліктного процесу як основа дослідження стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення /С.С. Гнатюк// *Митна справа*. – №1. – 2005. – С. 64-71.
38. Гнатюк С.С. Провадження в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури: монографія / С.С. Гнатюк. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 156 с.

39. Гнатюк С.С. Стадії провадження у справах про адміністративні проступки: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / С.С. Гнатюк; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2010. – 18 с.
40. Голосніченко І.П. Адміністративний процес: навчальний посібник / І.П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський. – К.: ГАН, 2003.– 256 с.
41. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність: Навчальний посібник.-К., 1995.- С.22;
42. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність: Навч. – метод. посібник / Гончарук С.Т. – Національний авіаційний університет.– К.: НАУ, 2005.– 118 с.;
43. Гончарук С.Т. Адміністративні стягнення в системі заходів адміністративного примусу та проблеми їх удосконалення / С.Т. Гончарук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – № 6 (56). – С. 35–45
44. Гражданский процесс: учебник / [Воложанин В.П., Кайгородов В.Д., Кац А.К., Козлов А.Ф. и др.]; под ред. Ю.К. Осипова. М.: БЕК, 1996. – 462 с.
45. Григоришин О.М., Суходольский А.Ю. Етапи виконання постанов про накладення адміністративних стягнень / О.М. Григоришин, А.Ю. Суходольский // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.-2013.-№2.-С.145-155
46. Гук Б.М. Адміністративно-правове регулювання механізму примусових заходів виконавчого провадження: Автореф. дис. канд. юр. наук. 12.00.07. – Академия управления МВД . – Киев, 2010.- 20 с.
47. Гук Б. М. Сучасний погляд на правову природу виконавчого провадження / Б. М. Гук // Наше право. – 2009. – № 1. – С. 87– 90.
48. Демин В.Н. Принцип как форма научного познания / В.Н. Демин. – М.: Юридическая литература, 1976 – 354 с.
49. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України: навч. посібник / Е.Ф. Демський. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.

50. Джагулов Г.В. Сучасні проблеми стягнення адміністративного штрафу/ Г.В. Джагулов // Вісник ХНУВС.-2001.-Спец. вип. №32.-С.121-125
51. Джагулов Г.В. Діяльність міліції щодо виконання постанов про накладення адміністративних стягнень: Автореф. дис. канд. юр. наук. 12.00.07 – Національний університет внутрішніх справ, Харків, 2002.- 19 с.
52. Додин Е. В. Исполнение постановлений о наложении административных взысканий. Учебное пособие / Е. В. Додин. – Одесса: «АО Бахва». – 1999. – 66 с.
53. Дрозд О.Ю. Стадії провадження у справах про адміністративні проступки / О.Ю. Дрозд // Держава та регіони. Серія: Право: науково-виробничий журнал. – 2012. – № 1. – С. 32–36.
54. Забарний Г.Г. Адміністративне право України: Навчальний посібник / Забарний Г.Г., Калюжний Р.А., Шкарупа В.К.– К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2003.– 212 с.;
55. Закон ФРН «Про порушення порядку» від 24.05.1968 р. (Gesetz uber Ordnungswidrigkeiten) // Адміністративне деліктне законодавство: Зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні / Автор-упорядник О.А. Банчук.- К.: Книги для бізнесу, 2007.-912 с.
56. Зубов О.С. Актуальні питання судового розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері підприємницької діяльності / О.С. Зубов.- Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.-2014.-№10-1.-Том 1.- С.13-126
57. Ігонін Р.В. Організаційно-правові засади діяльності суб'єктів виконавчого провадження: Автореф. дис. канд. юр. наук. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет державної податкової служби України, Ірпінь, 2007.- 22 с. (С.8)

58. Ізбаш К.С. Громадські та виправні роботи як вид адміністративного стягнення / К.С. Ізбаш // Південноукраїнський правничий часопис.-2013.-№2.-С.112-117
59. Калінін Р.С. Про місце виконавчого провадження в системі права України / Р.С. Калінін.- Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.- 2014.-№9-1.-С.73-76
60. Каптученко І.О. Потерпілий в адміністративно-деліктному процесі: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»/ Каптученко Ірина Олексіївна. – К, НАВСУ, – 2011. – 216 с.
61. Капустіна К.О. Кримінально-виконавча інспекція як суб'єкт провадження у справах про адміністративні правопорушення/ К.О. Капустіна - Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Право».-Вип.25.- 2014.-С.149-153
62. Кишинський А.В. Перегляд постанов по справах про адміністративні правопорушення в структурі адміністративно-деліктного процесу / А.В. Кишинський // Правовий вісник Української академії банківської справи. –2011. – №2 (5) . – С.41-45.
63. Кишинський А.В. Процесуальні засади перегляду постанов по справах про адміністративні правопорушення: Автореф.дис. канд. юр. наук / А.В. Кишинський. – Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2012. – 22 с.
64. Кишинський А.В. Процесуальні засади перегляду постанов по справах про адміністративні правопорушення / А.В. Кишинський, дис. канд.. юр. наук., К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2011.- 220 с.
65. Кишинський А.В. Забезпечення прав осіб, до яких застосовується адміністративний арешт / А.В. Кишинський // Соціалізація і ресоціалізація особистості в умовах сучасного суспільства: Міжнар. наук.-практ. конф.,

(м. Київ 12 – 14 лист. 2010 р.) – К.: ІП ім. Г.С. Костюка НАПН України, 2010. – С.91 – 94.

66. Ключниченко А.П. «Производство по делам о мелком хулиганстве: из опыта работы милиции Украинской ССР» / А.П. Ключниченко. – К.: Киевская высшая школа МВД СССР. – 1970. – 150 с.

67. Коваль Л.В. Административно-деликтное отношение / Л.В. Коваль.- К.: Вища школа, 1979.- 230 с.

68. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.

69. Коліушко І., Голосніченко І. До проблеми відмежування адміністративних проступків від проступків, що підпадають під юрисдикцію суду // Право України. – 2001. – № 3. – С 39 – 42.

70. Колодій А. М. Принципи права України: Монографія / А.М. Колодій. – К.: Юрінком Інтер – 1998. – 208с.

71. Коломоець Т., Куразов Ю. Попередження як вид адміністративного стягнення: доцільність його збереження та вдосконалення засад використання ресурсу в умовах реформаційних нормотворчих процесів в Україні // Т. Коломоець, Ю. Куразов .-Слово національної школи суддів.-2013.- №1(2).-С.105-114

72. Коломоець Т.О. Феномен попередження як виду адміністративного стягнення: монографія / Т.О. Коломоець, Ю.Х. Куразов. - Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2013.-200 с.

73. Коломоець Т.О., Кукурудз Р.О. Апеляція в адміністративно-деліктному процесі: питання теорії та практики: монографія / Т.О. Коломоець, Р.О. Кукурудз. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2010. – 254 с.

74. Колотило О. Апеляційне оскарження постанови судді у справах про адміністративне правопорушення потребує удосконалення / О. Колотило // Право України. – 2009. – № 8. – С. 119-122.

75. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
76. Колпаков В. Структура адміністративно – деліктного процесу / В. Колпаков // Юридична Україна.– 2005.– № 4.– С. 23–31.
77. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. / В.К. Колпаков. –К.: Юрінком Інтер, 2008.– 256 с.
78. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: Монографія .- К., 2004.- С.394-395;
79. Кононов П.И. Административный процесс: подходы к определению понятия и структуры / П.И Кононов // Государство и право. – 2001. – № 6. – С.16–24
80. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.
81. Конституція України з порівняльним викладом статей, змінених конституційною реформою / Упорядник Ковальчук Є.О. – Харків: Бурун Книга, 2006. – 72с.
82. Концепція реформування кримінальної юстиції України, затверджена Указом Президента України від 8 квітня 2008 року N 311/2008.
83. Коренев А.П. Нормы административного права и их применение / А.П. Коренев. – М.: Юридическая литература, 1978.– 142 с.
84. Короед С. О. Апеляційне оскарження постанов судів у справах про адміністративні правопорушення: доцільність запровадження / С. О. Короед // Сучасна юридична наукова думка : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Частина I. – Тернопіль, 2008. – С. 52–55
85. Корольов Ю.О. Проведення у справах про адміністративні правопорушення як різновид адміністративного процесу / Ю.О. Корольов // Вісник Академії митної служби України. Серія: “Право”, № 2 (9), 2012.- С.121-128

86. Кримінально-виконавчий кодекс України Закон від 11.07.2003 № 1129-IV Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 3-4, ст. 21
87. Круглов В.А. Административно-деликтный процесс: учебное пособие / В.А. Круглов, Л.Л. Попов.- М.: Изд-во деловой и учебной литературы, 2005.- 336 с.
88. Круглов В.А. Административно-деликтное право и процесс: теория и практика: монография / В.А. Круглов. – Мн.: Изд-во МИУ, 2006. – 340 с.
89. Ктиторов М.О. Принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення та їх реалізація в діяльності ОВС / М.О. Ктиторов.- дис.канд.юр.наук 12.00.07.-К.:Київський національний університет внутрішніх справ, 2009 .- 207 с.
90. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія / Кузьменко О.В. – К.: Атіка, 2005.– 352 с.;
91. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу: навч. посіб. / О.В. кузьменко.- К.: Юрінком Інтер, 2012.-208 с.
92. Кузьменко О. Міркування про природу адміністративного процесу /О.В. Кузьменко // Право України – 2007. – №3. – С.12–15.
93. Кузьменко О.В. Структурні особливості адміністративно-деліктного процесу /О.В. Кузьменко // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. – 2003. – №3(12). – 171-176.
94. Кузьменко О.В. Процесуальні категорії адміністративно-процесуального права: монографія / О.В. Кузьменко. – Львів: ВАТ «Львівська книжкова фабрика «Атлас», 2004. – 232 с.
95. Кукурудз Р.О. Особливості інституту апеляції в адміністративно-деліктному процесі / Р.О. Кукурудз // Держава і право: юридичні і політичні науки. – №46. – 2011. – С.237-243.
96. Куразов Ю. Х. Попередження як вид адміністративного стягнення у вітчизняному законодавстві: генеза та пріоритети закріплення /

Ю. Х. Куразов // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 543–548 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12kjxtpz.pdf>

97. Курило А. Н., Чернецкая Е. М. Апелляция на постановление суда об административном правонарушении – прогрессивная стадия апелляционного пересмотра. Предложения по усовершенствованию / А.Н. Курило, Е.М. Чернецкая // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юридические науки. – 2010. – Т. 24 (63). № 1. 2011. – С. 294-298.

98. Курс адміністративного права України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко [та ін.]/ за ред. В.В. Коваленко.- К.: Юрінком Інтер, 2012.- 808 с.

99. Лазарев В.В. Применение советского права / В.В. Лазарев. – Казань, Изд-во Казанского университета, 1972. – 200 с.

100. Лівар Ю.О. Заміна адміністративних стягнень у провадженні по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень / Ю.О.Лівар // Часопис Київського університету права.-2014.-№4.-С.110-113

101. Лівар Ю.О. Про структуру адміністративно-деліктного процесу / Ю.О. Лівар // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція».-2014.- №12.-Т.1.- С.210-212.

102. Лівар Ю.О. Принципы провадження по виконанню постанов про накладення адміністративних стягнень / Ю.О. Лівар // Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право».-2015.-№32.-Т.3.- С.48-53.

103. Лівар Ю.О. Процессуальные основы исполнения постановлений о наложении административных взысканий имущественного характера / Ю.О. Лівар // Международный научно-практический правовой журнал «Legea si Viata».-2015.- № 6/3 (282).- С. 71-74.

104. Лівар Ю.О. Процесуальні засади виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту / Ю.О. Лівар // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція».- 2015.- №13.- Т.1.- С.98-101.
105. Лівар Ю.О. Про виконавчі провадження в адміністративному праві / Ю.О. Лівар / Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна Серія «Юриспруденція».-2015.-№1151.-С. 198-202
106. Лукашева В.А. Принципы социалистического права / В.А. Лукашева // Сов. государство и право. – 1970. – № 6. – С. 21–23
107. Лук'янець Д.М. Адміністративно – деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання: Монографія / Лук'янець Д.М.– Суми: ВТД «Університетська книга», 2006.– 367 с.
108. Д.Лук'янець Проблеми застосування конфіскації як адміністративного стягнення // Право України.-№2.-2006.-С.110-112
109. Лунев А.Е. Некоторые вопросы теории советского административного права / Лунев А.Е. // Вопросы советского административного права на современном этапе. – М.: Госюриздат, 1963. – С. 3–17
110. Лунев А.Е. Вопросы административного процесса / А.Е. Лунев // Правоведение. –1962. – №2. – С. 43–51
111. Марчук В.М. Основы научной организации государственного управления (Административно-правовой аспект. Общая часть): учебное пособие / В.М. Марчук. – К.: НИ и РИО КВШ МВД СССР. – 1979. – 97 с.
112. Масленников М.Я. Административно-юрисдикционный процесс. Сущность и актуальные вопросы правоприменения по делам об административных правонарушениях / М.Я. Масленников. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та. – 1990. – 209 с.

113. Миколенко О.І. Адміністративний процес та адміністративна відповідальність в Україні: навчальний посібник / О.І. Миколенко.- Харків: ТОВ «Одісей», 2010.-365 с.
114. Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине. Учебное пособие.- Х.: «Одиссей»,2004.- 272 с.
115. Миронюк Р. Виконавче провадження у справах про адміністративні правопорушення: окремі питання / Р. Миронюк // Право України. – 2001. – № 1. – С.82–85
116. Миронюк Р.В. Органи внутрішніх справ як суб'єкти виконавчого провадження в справах про адміністративні правопорушення: Автореф. дис. канд. юр. наук 12.00.07. – Академія державної податкової служби України, Ірпінь, 2002.-19 с.
117. Миронюк Р.В. Окремі питання з дотримання міжнародних стандартів захисту прав осіб під час застосування адміністративного арешту Р.В. Миронюк // Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ. – 2004.– №4 (18).– С. 239-242.
118. Миронюк Р.В. Поняття та зміст адміністративно-деліктного процесу / Р.В. Миронюк // Науковий вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Збірник наукових праць. – 2011. – №3. – С. 171-179.
119. Миронюк Р.В. Система суб'єктів адміністративно-деліктного процесу/ Р.В. Миронюк // Право і суспільство: Науковий журнал. – 2011. – №6. – С.107-112.
120. Миронюк Р.В. Правовий статус суб'єктів адміністративно-деліктної юрисдикції: напрямки удосконалення / Р.В. Миронюк // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ: збірник наукових праць. – 2012. – №1(56). – 227-234.
121. Миронюк Р.В. Адміністративно-деліктний процес: наукові підходи щодо визначення поняття та змісту // Вісник Запорізького національного

- університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. – Ч.І. – 340 с. – С 226-230.
122. МIRONIYUK P.B. Прокурор как участник административно-деликтного процесса / P.B. МIRONIYUK // Закон и жизнь: Международный научно-практический правовой журнал. – №10. – 2013. – С.151-154.
123. МIRONIYUK P.B. Підстави та форми участі захисника в адміністративно-деліктному процесі / P.B. МIRONIYUK // Вісник Вищого адміністративного суду України. – №4. – 2013. – С. 34-40.
124. МIRONIYUK P.B. Поняття та сутність адміністративного процесуального права: сучасні підходи до розуміння / P.B. МIRONIYUK // Право і суспільство: Науковий журнал. – 2012. – №3. – С.127-132.
125. МIRONIYUK P. B. Особливості судового перегляду справ про адміністративне правопорушення в порядку адміністративного судочинства / P.B. МIRONIYUK // Вісник маріупольського державного університету серія: право.- 2013.- вип.6.- С.77-82.
126. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 2012.- № 44-45, № 46-47, № 48.- ст.552
127. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах. / [Т.И. Байтин, А.Г. Бережнов, Н.В. Витрук, Д.А. Керимов, и др.]. – М.: Изд-во «Зерцало». – Том 1: Теория государства – 1998. – 416 с.
128. Олексієва І. Проведення у справах про адміністративні правопорушення як складова адміністративного процесу / І. Олексієва.- Юридична Україна.-№4.-2011.- С.32-36.
129. Олєфіренко Н.А. Особливості змісту правового статусу учасників адміністративно-деліктного процесу /Н.А. Олєфіренко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 4 (40). – С. 155-163.
130. Олєфіренко Н.А. Правовий статус захисника в адміністративно-деліктному процесі /Н.А. Олєфіренко/ Актуальні проблеми протидії

- правопорушенням та злочинам у сфері громадської безпеки: матеріали наук.-практ. конференції (м. Дніпропетровськ, 22 жовтня 2010 року). – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ.ун-т внутр. справ, 2011. – 324 с. – С.60-63.
131. Олефіренко Н. А. Особливості правового статусу потерпілої особи як учасника адміністративно-деліктного провадження / Н. А. Олефіренко // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 722–726 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2011-1/11onaadp.pdf>.
132. Оплачко І.О. Потерпілий в системі суб'єктів адміністративно-деліктного процесу/ І.О. Оплачко // Митна справа. – 2009. – № 4 (64), ч. 2. – С.38–43.
133. Орехов О.І. Деякі особливості провадження щодо перегляду справ про адміністративні правопорушення у зв'язку з оскарженням рішення по ній / О.І. Орехов // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: збірник наукових праць. – №3. – 2012. – С.228-235.
134. Петков С.В. Теорія адміністративного права: навч. посіб. / С.В. Петков.- К.: КНТ, 2014.-304с.
135. Петров Г.И. О кодификации советского административного права / Г.И. Петров // Советское государство и право. – 1962. – № 5. – С.27–33.
136. Піскун І.І. Адміністративно-правові засади встановлення і застосування адміністративного арешту, виправних та громадських робіт: Автореф. дис. канд. юр. наук. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Київський національний університет внутрішніх справ, Київ, 2006.- 21 с.
137. Піскун І.І. Актуальні проблеми виконання постанов суду про застосування адміністративного арешту // Збірник матеріалів науково-практичної конференції. – Київ: КНУВС, 2006. – С.120-123.
138. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / За заг. ред. В.Б. Аверянова .- К.: Наукова думка.- 2007.- 587с.

139. Про виконавче провадження: Закон України: від 24.03.1998 № 202/98-ВР (в редакції Закону № 2677-VI від 04.11.2010) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 19-20. ст.142.
140. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24.03.1998 № 202/98 // Відомості Верховної Ради України.- 1998.- № 36-37, ст.243
141. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон від 23.09.1999 № 1105-XIV // Відомості Верховної Ради України, 1999.- №46.- 47.- ст.403
142. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо врегулювання питань, що унеможливають виконання адміністративних стягнень: Закон України № 656-VII // Відомості Верховної Ради, 2014.- № 22.- ст.777
143. Про затвердження Положення про Державну пенітенціарну службу України. Указ Президента України від 6 квітня 2011 року N 394/2011 // Офіційний вісник України від 22.04.2011., № 28, стор. 40, стаття 1161
144. Про затвердження Порядку накладення арешту на цінні папери: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.09.99 № 1744 // Офіційний вісник України від 08.10.1999.- № 38.- стор. 57
145. Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія і ліцензійної картки на транспортний засіб та їх повернення: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 р. N 1086 // Офіційний вісник України від 31.12.2008.- № 98.- стор. 12.- стаття 3224
146. Про затвердження Інструкції з оформлення працівниками Державтоінспекції МВС матеріалів про адміністративні порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.02.2009 р. № 77. // Офіційний вісник України. – 2009. – № 34. – С. 133. – Ст. 1193

147. Про затвердження Положення про спеціальний приймальник-розподільник для утримання осіб, підданих адміністративному арешту: Наказ МВС України від 18 серпня 1992 року № 552

148. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень: Наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 // Офіційний вісник України від 17.04.2012.- № 27.- стор. 23.- стаття 1018

149. Про затвердження Порядку реалізації арештованого майна: Наказ Міністерства юстиції України від 15.07.99 № 42/5 // Офіційний вісник України від 06.08.1999.- № 29.- стор. 224

150. Про затвердження Тимчасового положення про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна: Наказ Міністерства юстиції України від 27.10.99 № 68/5 // Офіційний вісник України від 19.11.1999.- № 44.- стор. 312

151. Про затвердження Порядку оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення на морському та річковому транспорті: Наказ Міністерства інфраструктури України від 18.04.2013 № 235 // Офіційний вісник України від 31.05.2013.- № 38.- стор. 70.- стаття 1352

152. Про затвердження Порядку встановлення медико-соціальними експертними комісіями ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках працівникам, яким заподіяно ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням трудових обов'язків: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05.06.2012 № 420 // Офіційний вісник України від 28.09.2012.- № 71.- стор. 208.- стаття 2887

153. Про затвердження Правил комісійної торгівлі непродовольчими товарами, Наказ Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 13.03.95 №37

154. Про затвердження Порядку виконання адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт та виправних робіт / Наказ Міністерства юстиції

України від 19.03.2013 № 474/5.- Офіційний вісник України від 12.04.2013 — 2013 р., № 26, стор. 307, стаття 910

155. Про затвердження Положення про порядок і умови зберігання цінних паперів, на які накладено арешт: Постанова Правління Національного банку України від 04.10.99 № 489 // Офіційний вісник України від 19.11.1999.- №44.- стор. 78

156. Розенфельд В.Г. Административное принуждение. Административная ответственность. Административно - юрисдикционный процесс: учебное пособие / В.Г. Розенфельд, Ю.Н. Старилов. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1993.– 167 с.

157. Салищева Н.Г. Административный процесс в СССР / Н.Г. Салищева. – М.: Юрид. лит-ра, 1964. – 154 с.

158. Самбор М.А. Виправні роботи як адміністративне стягнення та кримінальне покарання / М.А. Самбор // Юридична наука.-2014.-№4.-С.80-89

159. Серков П.П. Административная ответственность в российском праве : современное осмысление и новые подходы: Монография / П.П. Серков.-М.: Норма: ИНФРА-М, 2012.-480 с.

160. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / О.Ф. Скакун. – 2-е вид. – Харків: Консум, 2005. – 656 с.

161. Сквірський І.О. Виправні роботи як вид адміністративного стягнення за законодавством України: Автореф. дис. канд. юр. наук. 12.00.07. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2007.- 22 с.

162. Советский гражданский процесс: учебник / [Н.И. Башкатов, И.П. Гришин, Р.Ф. Каллистратов, Н.М. Коршунов и др.]; под ред. Р.Ф. Каллистратова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Юрид. лит., 1990. – 320с.

163. Сорокин В.Д. Проблемы административного процесса / В.Д. Сорокин – М.: Юрид. лит-ра. – 1968. – 144с.

164. Сорокин В.Д. Административный процесс и административно-процессуальное право / В.Д. Сорокин. – СПб.: Из-дательство Юридического института (Санкт-Петербург). – 2002. – 474с.
165. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навчальний посібник / С. Г. Стеценко. — К. : Атіка, 2007. — 624с.
166. Стеценко С. Сутність адміністративного процесу: теоретичний погляд / С. Стеценко // Право України . – 2011. –№4. – С.39-46.
167. Строгович М.С. Основные вопросы советской социалистической законности / М.С. Строгович. – М.: Наука, 1966. – 252 с.
168. Строцький Р. Є. Провадження щодо виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення / Р.Є. Строцький.- автореф. Дис. канд. юр. наук 12.00.07. – Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів, 2011.- 20 с.
169. Строцький Р.Є. Поняття та особливості провадження щодо виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення / Р.Є. Строцький.- Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.- №3.-2012.- С. 175-187.
170. Студеникин С.С. Социалистическая система государственного управления и вопрос о предмете советского административного права / С.С. Студеникин // Вопросы советского административного права. – М., Л.: Изд-во АН СССР, 1949. – С. 5–60.
171. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 000 слів / За аг. ред. В.В. Дубчинського.-Х.: ВД «ШКОЛА», 2006.-1008 с.
172. Сушко І.Г. Законодавче регулювання питань, що унеможливають виконання адміністративних стягнень / І.Г. Сушко.- Бюлетень Міністерства юстиції України.- №2.-2014.-С.17-19.
173. Теория государства и права. курс лекций / под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – М.: Юристъ, 2003. – 776 с.

174. Теорія держави та права: навчальний посібник / [Р.А Ромашов, Н.М. Пархоменко, С.М. Легуша, Г.Н. Муртазаєва]; за заг. ред. проф. Р.А. Ромашова. – К.: КЮІ МВС, 2005. – 131 с.
175. Теория юридического процесса / [Горшенёв В.М., Крупин В.Г., Мельников Ю.И. и др.]; под. ред. В.М. Горшенёва. – Х.: Вища школа, 1985. – 191 с.
176. Тертышников В.И. Гражданский процесс: курс лекций / В.И. Тертышников.-Х., 2001.-С.9.
177. Титаренко Д. Нововведения в КУоАП: возможность апелляционного обжалования / Д. Титаренко // Правовий тиждень. – №49. – 12 лютого 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legalalliance.com.ua/rus/press/87>
178. Титикало Р.С. Захисна функція юридичної допомоги в адміністративно-деліктному процесі: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Р.С.Титикало. – Київський національний університет внутрішніх справ. – К.: Київський національний університет внутрішніх справ, 2009. – 203 с.
179. Тихомиров Ю.А. О концепции развития административного права и процесса / Ю.А. Тихомиров // Государство и право. – 1998. – № 1. – С. 5–14.
180. Фатхутдінова О.В. Принципи юридичного процесу / О.В. Фатхутдінова // Держава і право: зб. наукових праць. Серія «Юридичні та політичні науки». – Київ: «Юридична книга». – 2000. – Вип. 5. – С.18–22.
181. Фурса С. Я. Виконавче провадження в Україні : навч. посіб. / С. Я. Фурса, С. В. Щербак ; Ін-т міжнар. відносин КНУ ім. Т. Шевченка. - К. : Атіка, 2002. - 480 с.
182. Хорошак Н.В. Адміністративні стягнення за законодавством України: Монографія / Н.В. Хорошак.-К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004.-172 с.

183. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України, 2003.- №№ 40-44.- ст.356
184. Червякова О. Актуальні питання забезпечення прав громадян підданих адміністративному арешту / О. Червякова.- Право України.-2006.-№2.-С.35-37
185. Чхиквадзе В.М. Государство, демократия, законность / В.М. Чхиквадзе. – М.: Юрид. лит, 1967. – 503 с.
186. Шергин А.П. Административные взыскания по советскому праву / А.П. Шергін.- Автореф. дис. канд. юр. наук.-М.-1969.- 16с.
187. Щербак С.В. Адміністративно-правове регулювання виконавчого провадження в Україні: Автореф. дис. канд. юр. наук. 12.00.07 – Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Київ, 2002.- 14 с.
188. Щербак С. Місце виконавчого провадження в системі права України // С. Щербак Підприємництво, господарство і право. - 2001. - № 6. - С.75-79
189. Юсупов В.А. Правоприменительная деятельность органов государственного управления / В.А. Юсупов. – М.: Юрид. лит., 1979. – 136 с.
190. Якуба О.М. Советское административное право (общая часть) / О.М. Якуба.-К.: «Вища школа».-1975.-232 с.

Додаток А.**Глава 34.****Провадження по виконанню заміни адміністративних стягнень****Стаття 331. Мета провадження по виконанню заміни адміністративних стягнень**

Метою провадження по виконанню заміни адміністративних стягнень є забезпечення неухильного виконання постанов про накладення адміністративних стягнень за умов, якщо їх виконання унеможлиблюється з об'єктивних чи суб'єктивних причин, а також досягнення передбачених законом цілей адміністративної відповідальності.

Стаття 332. Підстави заміни адміністративних стягнень

1. Заміна адміністративних стягнень відбувається в наступних випадках:

а) відсутності у особи, на яку накладене адміністративне стягнення джерел доходів або майна, необхідних для виконання адміністративного стягнення;

б) ухилення особи, на яку накладене адміністративне стягнення від його виконання за умови відсутності можливості забезпечення його примусового виконання.

2. У разі тимчасової втрати працездатності, перебіг строку виконання постанов про накладення адміністративних стягнень у вигляді громадських робіт чи виправних робіт зупиняється до моменту відновлення працездатності.

3. У разі призову на строкову військову службу, призову за мобілізацією, взяття під варту, засудження до кримінального покарання у виді позбавлення або обмеження волі, виконання постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт або

виправних робіт припиняється. Про припинення виконання органом виконання складається постанова, яка направляється до органу, який прийняв постанову про накладення адміністративного стягнення.

4. У разі, якщо невідоме місцезнаходження особи, постановою суду (судді) за поданням органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, виконання постанови про накладення адміністративного стягнення зупиняється до моменту встановлення місцезнаходження даної особи.

Стаття 333. Правила заміни адміністративних стягнень

1. Адміністративне стягнення у вигляді штрафу може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт, у разі відсутності у особи, на яку накладене адміністративне стягнення джерел доходів або майна, необхідних для його виконання.

2. Адміністративне стягнення у вигляді громадських робіт може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту у випадку ухилення особи від його виконання.

3. Адміністративне стягнення у вигляді виправних робіт може бути замінене на адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту у випадку ухилення особи від його виконання.

4. Ухиленням від виконання адміністративного стягнення у вигляді громадських робіт є: невиконання встановлених обов'язків, порушення порядку та умов виконання адміністративного стягнення; невихід більше двох разів на громадські роботи без поважних причин, а також допущення більше двох порушень трудової дисципліни, поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння.

5. Ухиленням від виконання адміністративного стягнення у вигляді виправних робіт є: невиконання встановлених обов'язків; допущення більше двох разів протягом місяця прогулів, а також більше двох порушень трудової

дисципліни протягом місяця або поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння.

Стаття 334. Підвідомчість справ про заміну адміністративних стягнень.

1. Справи про заміну адміністративних стягнень розглядаються тим самим судом, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення, що підлягає заміні.

2. У разі, якщо заміні підлягає адміністративне стягнення накладене іншим органом, справа про заміну розглядається судом, компетенція якого поширюється на територію на якій виконувалося адміністративне стягнення, що підлягає заміні.

Стаття 335. Звернення про заміну адміністративних стягнень

1. У разі наявності визначених цим Кодексом підстав для заміни адміністративних стягнень, орган виконання готує подання про заміну адміністративного стягнення і направляє його до відповідного суду, уповноваженого розглядати справи про заміну адміністративних стягнень.

2. Подання про заміну адміністративного стягнення має містити:

- 1) Назву органу виконання який звертається із поданням про заміну адміністративного стягнення;
- 2) Реквізити постанови про накладення адміністративного стягнення, яке підлягає заміні;
- 3) Особисті дані особи, відносно якої було застосовано відповідне адміністративне стягнення;
- 4) Викладення обставин, які стали підставою для звернення про заміну адміністративного стягнення;
- 5) Вказівка на вид стягнення, яке пропонується призначити замість невиконаного.

6) До подання про заміну адміністративного стягнення додаються документи, що підтверджують наявність підстав для заміни адміністративного стягнення.

7) Копія подання про заміну адміністративного стягнення надається для ознайомлення особі, стосовно якої така заміна здійснюється.

8) Про ознайомлення у поданні робиться відмітка і підпис особи, якій подання було надано для ознайомлення. У разі відмови зазначеної особи від підпису, у поданні робиться відмітка про це і завіряється підписом уповноваженої особи органу виконання.

Стаття 336. Порядок розгляду справ про заміну адміністративних стягнень

1. Суд розглядає справи про заміну адміністративних стягнень протягом трьох днів з моменту отримання подання про заміну адміністративного стягнення та інших матеріалів справи.

2. Розгляд справи відбувається у присутності особи, стосовно якої вирішується питання про заміну адміністративного стягнення. Повідомлення особи про час і місце розгляду справи здійснюється в порядку, передбаченому для провадження у справах про адміністративні правопорушення.

3. Розгляд справи відбувається за правилами, встановленими для розгляду справ про адміністративні правопорушення, в тому числі стосовно забезпечення прав особи, що притягується до адміністративної відповідальності.

Стаття 337. Рішення у справі про заміну адміністративного стягнення

1. За результатами розгляду справи суд може прийняти одне із таких рішень:

- 1) Прийняти постанову про заміну адміністративного стягнення;
- 2) Прийняти постанову про продовження виконання попереднього стягнення;
- 3) Прийняти постанову про відмову у заміні адміністративного стягнення та припинення виконання попереднього стягнення;
- 4) Постанова про заміну адміністративного стягнення приймається у разі, якщо суд дійде висновку про наявність необхідних для цього підстав, а також доцільності такої заміни.
- 5) Постанова про продовження виконання попереднього стягнення приймається у разі, якщо суд дійде висновку про недостатність фактичних даних, що підтверджують необхідність заміни адміністративного стягнення. Така постанова приймається також у разі, якщо суд дійде висновку про недоцільність заміни адміністративного стягнення, хоча і за наявності формальних підстав для цього.
- 6) Постанова про відмову у заміні адміністративного стягнення та припинення виконання попереднього стягнення приймається у разі, якщо суд дійде висновку про наявність обставин, існування яких дає можливість зробити висновок про досягнення мети попереднього адміністративного стягнення без необхідності його заміни.

Стаття 338. Виконання постанов по справі про заміну адміністративних стягнень.

1. Постанови про заміну адміністративних стягнень виконуються в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими Законами України для виконання постанов про накладення адміністративних стягнень відповідного виду.
2. У разі прийняття постанови про відмову у заміні адміністративного стягнення та припинення виконання попереднього стягнення, орган виконання вчинює дії, передбачені законом для завершення виконання відповідного стягнення.